

2022

Lietuvos mokslo tarybos veiklos veiksmingumo vertinimas

Tyrimo „Lietuvos mokslo tarybos veiklos veiksmingumo vertinimas“ ataskaitoje pristatomi Lietuvos mokslo tarybos vertinimo rezultatai, gauti analizuojant Europos mokslo fondo rekomendacijų įgyvendinimą, teisės aktus ir teisinę aplinką Lietuvoje, gerąsias praktikas užsienio valstybėse, suinteresuotų šalių apklausos duomenis. Analizę atlikusi ekspertų grupė pateikia vertinimus ir rekomendacijas mokslo tarybos funkcijų ir valdymo, mokslo politikos formavimo, mokslo finansavimo, mokslo kokybės vertinimo bei tarptautinimo strategijos srityse.

Tyrimui vadovavo:

dr. Giedrius Viliūnas (savininkas), dr. Rimantas Jankauskas (tyrimo vadovas)

Tyrimą atliko:

Vida Lapinskaitė, dr. Ainius Lašas, dr. Vaiva Lesauskaitė, dr. Arvydas Lubys, dr. Nerija Putinaitė, Viktoras Urbis, dr. Gintaras Valinčius, dr. Gintaras Valušis

Dėkojame:

Už įžvalgas ir bendradarbiavimą atliekant vertinimą dėkojame Lietuvos mokslo tarybai, Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūrai, mokslo institucijų mokslo administratoriams, mokslo įmonių asociacijoms, individualiems mokslininkams, buvusiems Lietuvos mokslo tarybos komitetų nariams, mokslui imliems įmonėms.

Informacija tyrimo citavimui:

STRATA (2021). Lietuvos mokslo tarybos veiklos veiksmingumo vertinimas. Vyriausybės strateginės analizės centras.

Parengta vykdant projektą „Įrodymais grįsto valdymo kompetencijų centro įkūrimas“ (Nr.10.1.1-ESFA-V-912-01-0025)

Pasiūlymus, pastabas, komentarus prašome siųsti info@strata.gov.lt

Turinys

Santrumpų sąrašas	4
Santrauka	5
Įvadas	5
1. LMT funkcijos ir valdymas	14
1.1. ESF rekomendacijos	14
1.2. Teisės aktų ir teisinės aplinkos analizė	15
1.2.1. Lietuvos situacija	15
1.2.2. Kitų šalių patirtis	16
1.3. Apklausų duomenų analizė	17
1.4. Eksperto vertinimas	18
1.4.1. Užsienio ekspertų pastabų įgyvendinimo vertinimas	18
1.4.2. LMT funkcijų aprėpties ir valdymo vertinimas	19
1.5. Siūlymai	21
2. LMT ir mokslo politika	22
2.1. ESF rekomendacijos	22
2.2. Teisės aktų ir teisinės aplinkos analizė	22
2.3. Apklausų duomenų analizė	24
2.4. Eksperto vertinimas ir siūlymai	25
3. LMT ir mokslo finansavimas	26
3.1. ESF rekomendacijos	26
3.2. Teisės aktų ir teisinės aplinkos analizė	27
3.2.1. Šalies MTEP biudžeto formavimas	27
3.2.2. Bazinis institucinis finansavimas	28
3.2.3. Infrastruktūrų finansavimas	28
3.2.4. Konkursinis MTEP projektų finansavimas	29
3.2.5. Nacionalinės mokslo programos	29
3.2.6. Valstybės prioritetus įgyvendinančios priemonės	30
3.2.7. Mokslininkų iniciatyva vykdomi projektai	31
3.2.8. Parama mokslinei karjerai	31
3.3. Apklausų duomenų analizė	33
3.4. Eksperto vertinimas	34
3.4.1. LMT vaidmuo nustatant ir pagrindžiant šalies MTEP finansavimą	34
3.4.2. Konkursinis MTEP projektų finansavimas	35
3.5. Siūlymai	36

4. LMT ir mokslo kokybės vertinimas	38
4.1. ESF rekomendacijos	38
4.2. Teisės aktų ir teisinės aplinkos analizė	40
4.3. Apklausų duomenų analizė	41
4.4. Eksperto vertinimas	42
4.5. Siūlymai	44
5. LMT ir tarptautinimo strategija	45
5.1. ESF rekomendacijos	45
5.2. Teisės aktų ir teisinės aplinkos analizė	46
5.2.1. Kontaktų plėtra	48
5.3. Apklausų duomenų analizė	48
5.4. Eksperto vertinimas	49
5.5. Siūlymai	51
Išvados ir rekomendacijos	52
Rekomendacijų įgyvendinimo planas	56
Priedai	58
1 Priedas. ESF rekomendacijų įgyvendinimo vertinimas	58
2 Priedas. LMT ir MITA funkcijų sąsajos	63
3 Priedas. Klausimynas LMT	67
4 Priedas. Klausimynas MITA	69
5 Priedas. Klausimynas institucijų mokslo administratoriams	70
6 Priedas. Klausimynas mokslo įmonių asociacijoms	71
7 Priedas. Klausimynas mokslininkams	72
8 Priedas. Klausimynas buvusiems LMT nariams	73
9 Priedas. Klausimynas mokslui imlioms įmonėms	75
10 Priedas. Išsiųstų klausimynų suinteresuotoms šalims ir gautų atsakymų bei atliktų interviu suvestinė	76

Santrumpų sąrašas

CPVA – Centrinė projektų vertinimo agentūra

EIM – Ekonomikos ir inovacijų ministerija

EK – Europos Komisija

EMT – Europos mokslo taryba

ESF – Europos mokslo fondas

ESFA – Europos socialinio fondo agentūra

H2020 – Europos Sąjungos mokslinių tyrimų ir inovacijų finansavimo programa „Horizontas 2020“

LINO biuras – Lietuvos mokslo ir inovacijų ryšių ir kompetencijos biuras Briuselyje

LMA – Lietuvos mokslų akademija

LMT – Lietuvos mokslo taryba

LRS ŠMK – Lietuvos Respublikos Seimo švietimo ir mokslo komitetas

LURK – Lietuvos universitetų rektorių konferencija

LVPA – Lietuvos verslo paramos agentūra

MIP – Mokslininkų grupių projektai

MITA – Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra

MOSTA – Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras (dabar STRATA)

MSJ – Mokslo ir studijų įstatymas

MTI – Mokslinių tyrimų infrastruktūra

MTEP – Moksliniai tyrimai ir eksperimentinė plėtra

MTEPI – Moksliniai tyrimai, eksperimentinė plėtra ir inovacijos

NMP – Nacionalinė mokslo programa

Nuostatai – Lietuvos mokslo tarybos nuostatai

STRATA – Vyriausybės strateginės analizės centras

ŠMK – Lietuvos Respublikos Seimo švietimo ir mokslo komitetas

ŠMSM – Švietimo, mokslo ir sporto ministerija

TIĮ – Technologijų ir inovacijų įstatymas

TPL – Technologinės parengties lygis

Santrauka

Vykdam Lietuvos Respublikos XVIII Vyriausybės programą planuojama sukurti ir įgyvendinti misijomis grįstų mokslo ir inovacijų programų modelį, todėl, siekiant modernaus ir efektyvaus studijų ir mokslo sistemos valdymo, numatyta atlikti politiką formuojančių ir įgyvendinančių institucijų, įskaitant ir Lietuvos mokslo tarybą (toliau – LMT arba Taryba), atsakomybių peržiūrą ir pateikti rekomendacijas dėl efektyvesnio funkcijų pasiskirstymo. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – ŠMSM) 2021 m. liepos 29 d. užsakė Vyriausybės strateginės analizės centrui (toliau – STRATA) atlikti LMT veiklos veiksmingumo bei galimos įtakos jos veiklos veiksmingumui prie LMT reorganizavimo būdu prijungus Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros (toliau – MITA) vykdomas funkcijas, priskirtas ŠMSM kompetencijai, vertinimą. Tyrimas buvo vykdomas laikantis Lietuvos Respublikos Vyriausybei atskaitingų institucijų funkcijų peržiūros metodikos, atliekant horizontalią ir vertikalią funkcijų peržiūras.

Tyrimo objektas – LMT įgyvendinamos funkcijos ir uždaviniai, numatyti nacionaliniuose teisės aktuose.

Tyrimo tikslas – atlikti LMT funkcijų ir uždavinių įgyvendinimo veiksmingumo vertinimą.

Identifikuodama svarbiausias spręstinas problemas, formuluodama pasiūlymus, STRATA suformuota ekspertų darbo grupė atliko užsienio ir šalies ekspertų pateiktų rekomendacijų, teisės aktų ir kitų prieinamų administracinių duomenų, kuriuose pristatomos LMT funkcijos ir uždaviniai bei jų įgyvendinimas, analizę, pusiau struktūruotų interviu metu ir apklausų raštu būdu surinko suinteresuotų šalių (mokslininkų, institucijų mokslo administratorių, mokslui imlių įmonių, mokslo asociacijų, LMT ir MITA, buvusių LMT komitetų narių) nuomones.

Ekspertų vertinimai, užsienio šalių patirtis, LMT esamų ir buvusių komitetų narių, suinteresuotų šalių įžvalgos leidžia teigti, kad **dvejos LMT funkcijos (mokslo politikos patariamoji ir ekspertinė-mokslo politiką įgyvendinančioji) nėra išskirtinė praktika. Šioms funkcijoms vykdyti LMT turi reikalingas kompetencijas.** Žemiau įvardijamos problemos sietinos ne su funkcijų aprėptimi, o su jų neatitinkančiais LMT turimais formaliais įgaliojimais bei juos tik iš dalies atliepančia vidine struktūra.

Ekspertų grupė konstatavo, kad gerindama išorinio ir vidinio valdymo sritis LMT tik iš dalies įgyvendino Europos mokslo fondo (European Science Foundation, toliau – ESF) rekomendacijas. Dalis ESF rekomendacijų buvo platesnės nei LMT turimi įgaliojimai, pavyzdžiui, rekomendacija: „LMT turi rasti būdų tapti aktyvesne patarėja mokslo politikos klausimais ir labiau prisidėti prie nacionalinės mokslo sistemos strategijos“. LMT gali be Seimo ar Vyriausybės pavedimo inicijuoti tokios strategijos rengimą, tačiau tam turi būti konkretus teisinis pagrindas. LMT numatė šios rekomendacijos įgyvendinimo priemonės esamų ir teisės aktų apibrėžtų įgaliojimų ribose, nesiūlydama jų plėsti. LMT funkcijos ir įgaliojimai nėra aiškiai suformuluoti (MSJ, Lietuvos mokslo tarybos nuostatai, kiti dokumentai), todėl neišnaudojamas LMT ekspertinis potencialas formuojant nacionalinę mokslo politiką ir viziją, nėra aiškiai formaliai apibrėžtas LMT santykis su kitomis MTEPI lauke veikiančiomis ir veikiančiomis institucijomis (pavyzdžiui, su steigiamą Inovacijų agentūra), įtempti santykiai su ŠMSM. Išlieka galimybė, kad pasikeitus pavaldumui LMT gali prarasti net ir šiuo metu turimas ribotas galimybes bei savarankiškumą daryti įtaką formuojant mokslo politiką ir vykdyti kai kurias kitas mokslo sistemos funkcionavimui svarbias funkcijas. LMT narių parinkimo ir tvirtinimo tvarka, lyginant su vyraujančiomis praktikomis užsienyje, yra gana išskirtinė ir komplikuoja. Būtų racionalu atranką į skirtingas valdymo struktūras padaryti veiksmingesnę ir logiškesnę atsižvelgiant į šių struktūrų atsakomybes. Galiausiai, MSJ nėra aiškiai apibrėžtos LMT veiklos atskaitomybės (finansinė atsakomybė ir atskaitomybė apibrėžta kitais įstatymais).

Priemonės LMT vidinio valdymo rekomendacijoms iš esmės įgyvendintos, tačiau vidaus valdymo funkcijos nėra iki galo išgrynintos, iš dalies persidengia, o tai gali būti veiklos neefektyvumo priežastis. Sprendžiant LMT vidinio valdymo ir administravimo problemas reikia aiškiai atskirti atsakomybes tarp LMT valdybos, pirmininko, komitetų ir fondo. LMT numatytos funkcijos ir jas vykdančių padalinių atsakomybės yra keturios: 1) mokslo

politikos ekspertinės, 2) mokslo projektų ar veiklos ekspertavimo, 3) mokslo projektų administravimo funkcijos, 4) atsakomybės, užtikrinančios pačios LMT veiklos valdymą. Antrąją veiklą vykdo komitetai, trečiąją – mokslo fondas. Už pirmąją ir ketvirtąją veiklas atsakingi keli padaliniai, o įgyvendinimo mechanizmas sudėtingas: pirmininkui priskirtos 23 veiklos, apimančios ne tik atstovavimo įstaigai bei strateginio valdymo, bet ir gana smulkias administracines veiklas, turinčias užtikrinti, kad LMT tinkamai atliktų savo funkcijas. Pasiūlymams dėl mokslo politikos sprendimų ir ekspertiniams pranešimams parengti numatytas sudėtingas ir laikui imlus derinimo mechanizmas, nes nei komitetai, nei valdyba nėra nuolat dirbantys, o užklausimai iš Seimo ir Vyriausybės būna pateikiami ir dėl gana smulkių klausimų. Stiprinant LMT kaip mokslo politikos patarėjos funkciją, jos struktūroje galėtų atsirasti ekspertų komitetas ar komisija, kuri užsiimtų būtent mokslo politikos ekspertize, bet nedalyvautų ekspertuojant mokslo projektus ir programas, nevykdytų kitų įgyvendinimo funkcijų. Valdybai kaip strateginio valdymo organui neturėtų būti pavestos atsakomybės, kurioms reikia specifinių ekspertinių kompetencijų, susijusių su tam tikros srities mokslinio darbo patirtimi. Du dabartiniai LMT komitetai turėtų susitelkti į mokslo projektų ir programų ekspertavimą. Siekiant labiau atskirti atstovavimo ir administracines (vadybines) LMT pirmininko funkcijas, didesnę dalį administracinių (vadybinių) funkcijų pirmininkas galėtų deleguoti moksliniam sekretoriui arba vykdomajam direktoriui, kuris turėtų būti įstaigos administracijos dalis, apribojant jo kadencijų skaičių.

Lietuvos teisiniai dokumentai numato reikšmingą LMT vaidmenį mokslo politikos formavimo procesuose. Tačiau ESF studijoje pažymima, kad LMT iš esmės yra tik mokslinių projektų finansavimo agentūra, o jos patariamoji funkcija neatspindi turimo ekspertinio potencialo. LMT neįsijungia į Seimo priimtų strateginių dokumentų tolesnį vystymą ir strategijos detalizavimą aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų srityse. Antra, nors LMT turi labai artimus darbinis santykius su ŠMSM, pastaroji, pasak ekspertų, netraktuoja LMT kaip „kertinio strateginio žaidėjo formuojant nacionalinius MTEP planus“, o labiau kaip „vertinimo ir lėšų paskirstymo paslaugos tiekėją ir kaip patariamąją organizaciją pagal poreikį“. Ekspertai ragino keisti požiūrį tiek LMT viduje, tiek ir kitose kertinėse institucijose, kad LMT taptų aktyvesniu viešosios politikos dalyviu ir intensyviau bendradarbiautų su ŠMSM ir Seimu. Vis dėlto, vėliau priimti teisiniai dokumentai (2017 m. LMT nuostatai), nežiūrint pradinių deklaruojamų uždavinių, įpareigoja LMT atlikti tik gana siauras mokslo politikos įgyvendinimo funkcijas – administruoti MTEP konkursinį finansavimą ir doktorantūros vertinimą, platesnio strateginio pobūdžio veiklas paliekant nedetalizuotas. Kitų teisės aktų analizė patvirtina, kad LMT patariamoji-ekspertinė funkcija Vyriausybės lygiu veikia labiau sporadiškai, o pats dalyvavimas nėra proaktyvus. Galiausiai, lieka LR Seimo Švietimo ir mokslo komitetas (toliau – LRS ŠMK), kuriame LMT atstovas bent jau teoriškai gali bandyti įgyvendinti 2017 m. Seimo nutarime nurodytus strateginio pobūdžio uždavinius mokslo politikos sferoje.

Dabartinė LMT situacija reikalauja esminių pokyčių teisinio reguliavimo, žmogiškųjų bei finansinių išteklių ir (tarp)institucinio bendradarbiavimo srityse. Galimi keli kompleksiniai sprendimų variantai, kuriuos turėtų apsvarstyti ir įvertinti politikai. Vienas iš jų – išlaikyti atskaitomybę Seimui ir kartu gerokai sustiprinti LMT mokslo analitikos funkcijas, taip užtikrinant autonomiją įgyvendinant patariamąją funkciją. Tai būtų galima įgyvendinti stiprinant LMT Mokslo politikos ir analizės skyrių ir (ar) įkuriant trečiąjį komitetą, skirtą strateginės mokslo analizės vystymui. Šią LMT rolę sustiprintų ir formalus teisinis įpareigojimas Vyriausybei visais mokslo politikos klausimais gauti ekspertinę LMT nuomonę. Antras variantas – perkelti LMT pavaldumą Vyriausybei. Šiuo metu Vyriausybė skiria biudžetines lėšas, tvirtina daugumą LMT narių ir teikia pasiūlymus Seimui dėl likusiųjų. Jei taip būtų pakeistas LMT pavaldumas, santykiai su Vyriausybe taptų glaudesni ir, tikėtina, sisteminiai. Tačiau reikėtų papildomai užtikrinti LMT autonomiją įgyvendinant mokslo politikos patariamąją funkciją. Šioje pavaldumo konfigūracijoje LMT pirmininkas galėtų tapti nuolatiniu ir teisiškai formalizuotu Ministro Pirmininko patarėju mokslo politikos klausimais – tai suteiktų organizacijai papildomus įtakos svertus kitų ministerijų ir valstybinių institucijų atžvilgiu. Be to, tai sustiprintų ir Vyriausybės galimybes nuosekliau ir kompleksiskiau vystyti bei įgyvendinti mokslo politiką. Trečias variantas – priskirti Tarybą ŠMSM pavaldumui – nesiūlytinas. Toks scenarijus reikalautų pagrindinių LMT uždavinių, apibrėžtų 2017 m. Seimo nutarime „Dėl Lietuvos mokslo tarybos nuostatų patvirtinimo“, peržiūrėjimo. Reikėtų iš esmės siaurinti LMT vaidmenį iki mokslo konkursinį finansavimą prižiūrinčio ir vykdančio fondo ar agentūros, neturinčios mokslo politikoje atskiro vaidmens. Tokia reforma gerokai apribotų LMT galimybes veikti nacionaliniame tarpinstituciniame ir tarptautiniame lauke. Neatsižvelgiant

į pasirinktą sprendimų variantą, LMT analitinių pajėgumų stiprinimas mokslo politikos srityje negali būti atidėliojamas.

Valstybės subsidijos MTEP veiklą vykdančioms institucijoms planuojamos ŠMSM, derinant su LR Seimo Švietimo ir mokslo komitetu, tvirtinamos Vyriausybės ir teikiamos Seimui, priimant įstatymą dėl metinio valstybės biudžeto, LMT vaidmuo šiame procese nėra apibrėžtas. Su nedidelėmis išimtimis LMT turi galimybę pareikšti nuomonę dėl skiriamų finansavimo apimčių tiek ŠMSM vadovams, tiek LRS ŠMK nariams: LMT vadovai greta kitų socialinių partnerių nuolat kviečiami ar savo iniciatyva dalyvauja valdžios institucijų rengiamuose posėdžiuose, skirtuose MTEP finansavimui. Tačiau pastebėtina, kad svarstant tiek kasmetinio MTEP valstybinio finansavimo apimtis, tiek ilgesnio laikotarpio, pavyzdžiui, ES lėšas, LMT kviečiama įsitraukti (pareikšti nuomonę) tik tada, kai pagrindiniai sprendimai Vyriausybės lygmeniu iš esmės jau yra priimti.

Šiuo metu organizacinėje LMT struktūroje nėra darinio, vykdančio sistemingą šalies MTEP veiklą biudžetinio finansavimo poreikio analizę, taip pat nėra atliekama ekspertinė veikla, skirta pagrįsti šalies mokslo įstaigų biudžetinio bei konkursinio finansavimo poreikį, įvertinti naujų besivystančių mokslo šakų potencialą ir galimybes jas plėtoti Lietuvoje bei nustatyti valstybinio finansavimo poreikį naujoms šakoms. LMT ekspertinės žinios pasitelkiamos atliekant kasmetinį mokslo ir studijų institucijų mokslo rezultatų vertinimą, lemiantį 40 proc. biudžetinių asignavimų mokslui; LMT neseniai pavestas ir išorinio palyginamojo vertinimo, pasitelkiant tarptautinius ekspertus, organizavimas. LMT vaidmuo išaugo tvarkant dalyvavimo tarptautinėse mokslo infrastruktūrose narystės finansavimą. Konkursinės LMT finansavimo priemonės apima 4 pagrindines paramos sritis: valstybės užsakomųjų mokslinių tyrimų ir kitų veiklų finansavimas („iš viršaus į apačią“); mokslininkų (mokslininkų grupių) inicijuoti projektai („iš apačios į viršų“); tarptautinės ir tarpvalstybinės programos bei iniciatyvos; parama mokslinei karjerai. Vis dėlto LMT, nors ir pradėjusi įgyvendinti 2014 m. ESF ekspertų rekomendacijas dėl nacionalinių mokslo programų plėtojimo ir didesnio orientavimosi į taikamuosius tyrimus (pavyzdžiui, NMP „Link ateities technologijų“), šiuo metu neturi galimybės inicijuoti naujų NMP. Nemažai diskusijų sukelia konkursinio finansavimo rezultatai: kai kurių konkursų sėkmės procentui neviršijant 10 proc., nuolat kyla nepasitenkinimas projektų ekspertinio vertinimo objektyvumu ir ekspertų kompetentingumu.

ESF ekspertų rekomendacijos, siūlančios plačiau diegti finansavimo priemones, skatinančias talentingų tyrėjų pritraukimą į Lietuvą, iš esmės yra įvykdytos. Su išlygomis tai liečia aukšto lygio tyrėjų (profesorių) pritraukimą. Taip pat galima laikyti, kad H2020 ekspertų teigiamai įvertintų, bet nefinansuotų projektų įgyvendinimo paramos priemonė turi didelį potencialą ateityje inicijuoti jaunųjų mokslininkų reintegraciją ir atvykimą į Lietuvą. Doktorantūros studijų procesas yra stipriai remiamas įvairiomis doktorantų mobilumą skatinančiomis priemonėmis. Nuo 2018 m. industrinės doktorantūros projektai buvo integruoti į esamą konkursinės doktorantūros priemonę. Doktorantų mobilumą skatinančių priemonių gausa ir įvairovė leidžia teigti, kad ESF ekspertų rekomendacijos dėl ankstyvos karjeros stadijos tyrėjų yra pilnai įgyvendintos. Tą patį galima pasakyti ir apie podoktorantūros stažuotes – čia pažymėtini ypač dideli sėkmės faktoriai, kurie rodo didelį konkursinio finansavimo prieinamumą podoktorantūros stažuotojams. Bent 10 proc. podoktorantūros stažuotojų buvo užsienio piliečiai – tai pagrindžia aiškias projekto dalyvių ir LMT pastangas pritraukti talentingus tyrėjus į Lietuvą.

ESF ekspertai pastebėjo didžią LMT indėlį pereinant prie tarptautinių mokslo standartų bei pateikė rekomendacijas, kaip didinti Tarybos programų mokslinę kokybę ir poveikį. LMT į jas atsižvelgė ir iš esmės įgyvendino. Siekdama gerinti ekspertinio vertinimo kokybę LMT išplėtė registruotų ekspertų sąrašą, ypač užsienio ekspertų, parengė vadovą ekspertams, kuriame buvo aprašyta ekspertavimo tvarka ir pateikta išplėstinė informacija apie vertinimo kriterijus. Įgalintas projektų paraiškų anglų kalba teikimas, patvirtintas galimo interesų konflikto vengimo aprašas, nors išlieka interesų konflikto, ypač humanitarinių ir socialinių mokslų srityse, galimybė, pavyzdžiui, leidimas mokslo programos rengimo grupės nariams būti ir programos vykdymo grupėje. Nors buvo nustatytos taisyklės parenkant ekspertus tarpdisciplininiams projektams, lieka neaišku, kaip praktiškai veikia tarpdisciplinškumo skatinimas – trūksta praktinių veiksmų. Siekiant sistemiškai kaupti ir vertinti finansavimo rezultatus, tobulinama publikacijų, parengtų Tarybos finansuotų tyrimų pagrindu, apskaita, numatomos LMT remiamų veiklų poveikio vertinimo ir kitos priemonės. Mokslo bendruomenės, mokslo administratorių nuomone, LMT atliekamas mokslinių tyrimų kiekybinis vertinimas jau yra pakankamai

objektyvus, nors dar liko trūkumų duomenų pateikimo apskaitos sistemoje. Išlieka kokybinio vertinimo subjektyvumo galimybė, pasitaiko nepakankamai kvalifikuoto ekspertų darbo atvejų. Pastebėta, kad LMT, vertinant doktorantūros studijas, pagrindinį dėmesį skiria formaliesiems kriterijams be gilesnės jų analizės.

Vertinant LMT veiklą tarptautiškumo aspektu ir ESF ekspertų pateiktų rekomendacijų atžvilgiu, galima konstatuoti, jog didžiąją dalį rekomendacijų LMT įvykdė – parengtos Tarptautiškumo gairės (tarptautinės strategijos atitikmuo), ir jų iš esmės laikomasi. LMT ieškojo būdų ir priemonių, kaip paskatinti tyrėjus dalyvauti Europos mokslo programose, pagal finansines galimybes teikė paramą, tai įgyvendinti padėjo įsteigtas mokslo ryšių LINO biuras Briuselyje, taip pat palaikomas nacionalinių atstovų tinklas. Šias tarptautinimo veiklas teigiamai įvertino ir suinteresuotosios šalys. Sėkminga laikytina podoktorantūros programa, kiek prasčiau sekėsi pritraukti talentus kitomis priemonėmis (pavyzdžiui, „valstybės profesorių“ programoje). Tęsiant šią ir kitas programas, reikėtų peržiūrėti vertinimo kriterijus bei biudžetus (būtina numatyti persikėlimo išlaidų kompensavimą bei lėšas įrangai ir laboratorijoms).

Rekomendacijos

LMT funkcijos ir valdymas

1. LMT funkcijos, jos santykiai su kitomis institucijomis mokslo politikos formavimo ir įgyvendinimo lauke (ŠMSM, EIM) turi būti aiškiau apibrėžtos ir formalizuotos teisės aktuose, numatant aiškius įgyvendinimo mechanizmus.
2. Turi būti keičiamas LMT narių atrankos modelis. Siūlytina pasitelkti modelį, kuriame pagrindinės galios parinkti ir tvirtinti LMT narius (komitetų narius) suteikiamos LMT valdybai. Pati LMT valdyba turėtų būti skiriama vadovaujantis principu, kad dalį narių (ne daugiau kaip pusę) skiria Vyriausybė, kitą dalį – mokslo bendruomenė. Valdybos narių skyrimo principus turėtų nustatyti LMT steigėjas. Valdyba galėtų siūlyti steigėjui tvirtinti ir LMT pirmininko kandidatūrą.
3. Būtina aiškiai peržiūrėti ir atskirti strategines, ekspertinio vertinimo ir administravimo funkcijas. Valdyba turėtų susitelkti ties strategija (tvirtinti LMT ilgametę strategiją, prižiūrėti, kaip ji įgyvendinama; tvirtinti LMT lėšų paskirstymą programoms pagal strategiją; tvirtinti Seimui bei Vyriausybei teikiamą LMT ataskaitą). Du ekspertiniai komitetai turėtų vykdyti su mokslo ekspertavimu susijusias funkcijas. LMT kaip mokslo politikos patarėjos funkcijai galėtų būti įsteigtas atskiras ekspertų komitetas ar komisija (pvz. Mokslo politikos komitetas), kuris remtųsi LMT Mokslo politikos ir analizės skyriaus administraciniais gebėjimais ir resursais.
4. Sklandžiam MITA integravimui turėtų būti suformuota Technologijų ir inovacijų plėtros komisija (Gamtos ir technikos mokslų komiteto pavaldume), kuri atliktų ekspertines funkcijas.

LMT ir mokslo politika

5. Stiprinti LMT analitinius pajėgumus mokslo politikos srityje. Šis sprendimas negali būti ilgiau atidėliojamas, nes tai turi įtakos tolimesniam MTEP veiklų vystymui. Tokio sprendimo įgyvendinimui siūlomi variantai:
  1. Išlaikyti atskaitomybę Seimui ir gerokai sustiprinti LMT mokslo analitikos funkcijas. Tai galima įgyvendinti auginant LMT Mokslo politikos ir analizės skyrių ir galbūt įkuriant trečiąjį komitetą, skirtą strateginės mokslo analizės vystymui. Sustiprėjusi papildomais žmogiškais resursais ir perėmusi gerąsias MOSTA veiklos praktikas, LMT galėtų tapti labiau matoma ir įtakingesne mokslo politikos dalyve. Šią jos rolę turėtų sustiprinti ir formalus teisinis įpareigojimas Vyriausybei visais mokslo

politikos klausimais gauti ekspertinę LMT nuomonę. Pagrindinės šio sprendimo rizikos kiltų dėl reikalingo finansavimo užtikrinimo ir augančios konkurencijos su ŠMSM.

2. Perkelti LMT pavaldumą Vyriausybei. Šiuo atveju santykiai su Vyriausybe taptų glaudesni ir, tikėtina, sisteminiai. Tačiau reiktų papildomai užtikrinti autonomiją įgyvendinant mokslo politikos patariamąją funkciją. Tokioje pavaldumo konfigūracijoje LMT pirmininkas galėtų tapti nuolatinio ir teisiškai formalizuotu Ministro Pirmininko patarėju mokslo politikos klausimais, o tai suteiktų organizacijai galimybę užtikrinti efektyvesnį mokslo patarimų bei įrodymų pateikimą visais Vyriausybei aktualiais klausimais. Pagrindinės rizikos kiltų iš galimo LMT politizavimo iš Vyriausybės pusės ir perteklinės koncentracijos į trumpalaikę viešosios politikos perspektyvą. Taip pat nemažėtų, o galbūt netgi išaugų įtampa su ŠMSM vadovybe, konkuruojant dėl finansinių išteklių ir politinio vaidmens.

LMT ir mokslo finansavimas

6. Nestambinti konkursinių finansavimo projektų, nes pagal metines finansavimo apimtis didesnė LMT projektų dalis, finansuojamų ES SF lėšomis, atitinka ar net lenkia užsienio finansuojančių organizacijų grantų apimtis, todėl ESF rekomendacijos šioje srityje pilnai įgyvendintos.
7. Veikiant kartu su ŠMSM inicijuoti dialogą su EIM dėl LMT vaidmens formuojant naujas mokslo ir technologijų programas, siekti nuolatinio dalyvio statuso nustatant konkursinio finansavimo apimtis bei finansavimo priemones, integruojančias fundamentinius ir taikomuosius tyrimus bei inovacijas.
8. Siekiant didesnio H2020 Marie Curie programos gerai įvertintų, bet EK nefinansuotų projektų, atliekamų Lietuvoje ir finansuojamų LMT, efektyvumo ir siekiant padaryti juos patrauklesniais, siūlytina papildyti finansavimo veiklas lėšomis, būtinomis mokslinių instrumentų įsigijimui. Taip pat būtų svarbu užtikrinti paramą į Lietuvą atvykstantiems talentams, padedančią įkurti Lietuvoje tyrimų grupę ir pradėti akademinę veiklą. Alternatyviai būtų galima inicijuoti papildomą priemonę infrastruktūrai, tačiau tai padidintų finansavimo programų fragmentaciją ir prieštarautų ESF ekspertų rekomendacijoms.
9. Užtikrinti konkursinės doktorantūros ir podoktorantūros bei studentų MTEP veiklų skatinimo finansavimo šaltinius, nepriklausomus nuo ES SF paramos tvarkaraščio. Geriausiu atveju tam turėtų būti skiriama adekvati valstybės biudžetinio finansavimo dalis.
10. Siekiant didesnio pramonės ir akademinės sferos integravimo, tikslinga nagrinėti tarpsektorinio mobilumo („akademija į pramonę“ ir atvirkščiai) galimybę bei sudaryti sąlygas doktorantūros ir podoktorantūros studijų laikotarpiu vykdyti pramonei aktualius tyrimų projektus su komercializuojamais rezultatais.
11. Lietuvos mokslo tarybai sukurti kofinansavimo schemas ir pritraukti verslo lėšas doktorantūros ir podoktorantūros projektų kofinansavimui. Remiantis kitų šalių praktika, būtų tikslinga parengti rekomendacijas dėl intelektinės nuosavybės valdymo bendruose mokslininkų karjeros MTEP projektuose.

LMT ir mokslo kokybės vertinimas

12. Tobulinant paraiškų vertinimo kokybę būtina plėtoti ekspertų darbo vertinimo sistemą, periodiškai peržiūrint atliktą paraiškų ekspertavimą.

13. Vykdamas kasmetinį formalųjį MTEP veiklos vertinimą reikėtų atkreipti dėmesį į ekspertinio sutarčių vertinimo standartizaciją, kad skirtingi ekspertai vienodai jas vertintų, priskirdami ar nepriskirdami MTEP veiklai. Duomenų teikimą optimizuotų galimybe teikti informaciją sistemoje „Vieversys“ visus metus.
14. Rekomenduotina peržiūrėti humanitarinių ir socialinių mokslų srities, kurioje daugiausia paraiškas vertina ne tarptautiniai, bet Lietuvos ekspertai, tvarką, kad būtų užtikrintas vertinimo skaidrumas ir ekspertų dalyvavimas vertinime nekeltų interesų konflikto rizikos. Skaidrumo užtikrinimui detalesnio apibrėžimo reikalautų nuostata, kad programos vykdymą gali prižiūrėti jos rengėjai.
15. Siekiant skatinti tarpdisciplininius tyrimus ir atsižvelgiant į tarptautinę praktiką, į paraiškos vertinimo kriterijų aprašą reikėtų įtraukti ir tarpdiscipliniškumo kriterijų (jei aktualu kvietimo tematikai).
16. Atliekant doktorantūros kokybės vertinimo procedūrą, rekomenduoti pateikti standartizuotą savianalizės formą su papildomais paaiškinimais ir struktūruotais priedais – tai palengvintų informacijos teikimą ir vertinimą.

LMT ir tarptautinimo strategija

17. Atsižvelgdama į programos „Europos horizontas“ teikiamas galimybes ir kryptingą kitų šalių finansavimą, LMT turėtų apsvarstyti specialias priemones, skatinančias Lietuvos mokslininkus siekti sėkmingesnio dalyvavimo Europos Sąjungos finansuojamuose projektuose. Ypatingai svarbu kaip įmanoma greičiau patvirtinti nacionalinę „Europos horizontas“ akseleravimo programą, kuri ženkliai palengvintų galimybes sėkmingai dalyvauti šios EK remiamos programos projektuose.
18. Siekti, kad „Valstybės profesorių“, „Protų pritraukimo ir reintegracijos“ ar kita panaši programa taptų nuolatine ir turėtų periodinį kasmetinį kvietimą teikti paraiškas. Jos taisyklės turėtų būti gerokai pataisytos ne tik reikalavimų pareiškėjams požiūriu. Siekiant išplėsti galimų pareiškėjų skaičių, reikėtų įtraukti persikėlimų išlaidų eilutę, biudžete turi būti numatytos lėšos eksperimentinei įrangai pirkti ir laboratorijoms įrengti – tai leistų efektyviau pritraukti talentus iš užsienio, kurie su Lietuva sietų savo ateitį. Šios programos finansavimas turėtų būti atsietas nuo ES struktūrinių fondų ir remiamas šalies biudžeto resursais.
19. Siekiant paruošti išsilavinusių ir įvairiapusę patirtį turinčią naują mokslo lyderių (profesorių/vyriausiųjų mokslo darbuotojų) kartą, reikėtų tobulinti podoktorantūros programą, kuriant dviejų lygių podoktorantūros (post-doc) studijas:
  1. Nacionalinė podoktorantūros (post-doc) programa – kaip yra šiuo metu, numatant tik trumpalaikes (iki 3 mėn.) stažuotes užsienio mokslo institucijose. Išvykimo galimybė veiktų kaip svarbus mokslo tarptautiškumo plėtros veiksnys, pritraukiant užsienio tyrėjus į Lietuvos mokslo institucijas;
  2. Tarptautinė podoktorantūros (post-doc) programa – skirtingai nuo nacionalinės, turėtų būti skiriama mokslo institucijoms – šių institucijų talentingų darbuotojų stažuotėms į pasaulinio lygio centrus, pavyzdžiui, 1-2 metų laikotarpiui, kad grįžę po stažuotės darbuotojai turėtų naujų mokslo idėjų proveržiui kurti ir savo akademinę karjerą sėkmingai tęsti.
20. Sukurti *Sabbatical* nacionalinę programą – mokslinių grupių lyderių mokslo institucijose tobulinimosi užsienio mokslo centruose programą – pavyzdžiui, 6-12 mėnesių laikotarpiui kartą per 7-8 metus. Šią programą būtų galima skirti institucijoms, o jau jos vėliau turėtų nuspręsti, kuriam iš savo lyderių skirti stažuotę. Kol kas tai nėra įgyvendinta, nors tai buvo paminėta ir ESF rekomendacijose.

21. Siekiant stabilumo ir lankstumo, rekomenduotina perkelti LINO biuro finansavimą iš projektinio finansavimo į biudžetinį, taip pat numatyti lėšas, skirtas renginių organizavimui.

Įvadas

Tyrimo poreikio pagrindimas, rezultatų panaudojamumas

Lietuvos Respublikos XVIII Vyriausybės programoje numatyta, kad siekiant pasaulinio lygio mokslo, planuojama sukurti ir įgyvendinti misijomis grįstų mokslo ir inovacijų programų modelį, skatinant tarpinstitucinį ir tarpsektorinį bendradarbiavimą¹, todėl siekiant modernaus, efektyvaus ir į misijas orientuoto studijų ir mokslo sistemos valdymo, numatyta atlikti studijų, mokslo ir inovacijų politiką formuojančių ir įgyvendinančių institucijų, įskaitant ir Lietuvos mokslo tarybos (toliau – LMT arba Taryba), atsakomybių peržiūrą ir pateikti rekomendacijas dėl efektyvesnio ir į misijas orientuoto funkcijų pasiskirstymo, nes tai viena iš pagrindinių institucijų, dalyvaujančių mokslo politikos formavimo ir jos įgyvendinimo procese. Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – ŠMSM) 2021 m. liepos 29 d. užsakė Vyriausybės strateginės analizės centrui (toliau – STRATA) atlikti LMT veiklos veiksmingumo bei galimos įtakos jos veiklos veiksmingumui prie LMT reorganizavimo būdu prijungus MITA vykdomas funkcijas, priskirtas ŠMSM kompetencijai, vertinimą. Tyrimas buvo vykdomas laikantis Lietuvos Respublikos Vyriausybei atskaitingų institucijų funkcijų peržiūros metodikos, atliekant horizontalią ir vertikalią funkcijų peržiūrą². Tyrimo rezultatai bus panaudoti Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos tikslams pasiekti ir veiksmų plane suplanuotiems darbams atlikti.

Tyrimo objektas – LMT įgyvendinamos funkcijos ir uždaviniai, numatyti nacionaliniuose teisės aktuose.

Tyrimo tikslas – atlikti LMT funkcijų ir uždavinių įgyvendinimo veiksmingumo vertinimą.

Tyrimo klausimai:

1. Kokia dalis užsienio ir nacionalinių ekspertų pateiktų 2014-2021 m. rekomendacijų, susijusių su LMT įgyvendinamomis funkcijomis ir uždaviniais, iki šiol yra įgyvendinta? Koks yra rekomendacijų pasiekimo mastas? Kokios šių rekomendacijų įgyvendinimo problemos (jei yra) ir galimi sprendimo būdai?
2. Kokia yra kitų šalių geroji praktika dėl mokslo tarybos ar analogiškas funkcijas vykdančios institucijos valdymo organizavimo ir funkcijų priskyrimo?
3. Kaip suinteresuotos šalys vertina LMT įgyvendinamas funkcijas (veiksmingumą, kokybę, atitikimą iškeltiems uždaviniams)?
4. Kaip MITA reorganizavimas prijungimo būdu prie LMT gali daryti įtaką LMT veiklos veiksmingumą?
5. Kokie galėtų būti siūlymai dėl identifikuotų problemų, susijusių su Lietuvos mokslo tarybos įgyvendinamomis funkcijomis ir uždaviniais, sprendimo?

Tyrimo uždaviniai:

1. Susisteminti 2014-2021 m. LMT veiklos vertinimų rekomendacijas, susijusias su LMT įgyvendinamomis funkcijomis ir uždaviniais;
2. Įvertinti susistemintų rekomendacijų įgyvendinimo apimtį;
3. Surinkti pagrindinių suinteresuotųjų šalių (mokslo bendruomenės, valdžios institucijų, verslo subjektų, nevyriausybinių organizacijų) nuomones apie LMT veiklos veiksmingumą;

¹ LR XVIII Vyriausybės programos (2020 m. gruodžio 11 d. nutarimas Nr. XIV-72) 51–52.6 p. ir jos nuostatų įgyvendinimo planas (2021 m. kovo 10 d. nutarimas Nr. 155). LR Seimas. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c>.

² LR Vyriausybei atskaitingų institucijų funkcijų peržiūros metodika (2011 m. rugpjūčio 17 d. nutarimas Nr. 968). LR Vyriausybė. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.405024/asr>

4. Atlikti dėl MITA reorganizavimo prijungimo būdu prie LMT numatytų perduoti funkcijų, kurių LMT šiuo metu nevykdo arba vykdo iš dalies, įgyvendinimo situacijos analizę ir pateikti siūlymus dėl numatomų perduoti MITA funkcijų integravimo;
5. Apžvelgti kitų šalių institucijų gerąją praktiką dėl mokslo agentūros, valdančios mokslo fondą ir teikiančios patarimus MTEP klausimais ar analogiškas funkcijas vykdančios institucijos valdymo organizavimo ir funkcijų priskyrimo;
6. Pateikti siūlymus dėl LMT funkcijų ir uždavinių veiksmingesnio įgyvendinimo.

Taikyti duomenų rinkimo ir analizės metodai:

Teisės aktų ir kitų dokumentų analizė

Atlikta užsienio ir šalies ekspertų pateiktų rekomendacijų, įvertinant jų pasiekimo laipsnį, nacionalinių teisės aktų, veiklos ataskaitų ir kitų prieinamų administracinių duomenų, nacionalinių ir tarptautinių ataskaitų, vertinimų, apžvalgų ir kitų dokumentų, aptariančių LMT funkcijas ir uždavinius ir jų įgyvendinimą, analizė. Nuorodos į dokumentus pateikiamos išnašose. ESF ekspertų 2014 m. studijos rekomendacijų įgyvendinimo vertinimas pateikiamas 1 Priede, LMT ir MITA funkcijų sąsajos pateikiamos 2 Priede.

Taip pat analizuoti užsienio šalių taikomų praktikų pavyzdžiai (informacija, pateikta viešai prieinamuose dokumentuose: vertinimuose, ataskaitose, apžvalgose ir kt.). Įvertinta 15 skirtingose šalyse mokslo politiką formuojančių ir įgyvendinančių institucijų teisės aktų ir kitų dokumentų.

Struktūruoti interviu ir/arba apklausa su suinteresuotų šalių atstovais

Raštu apklausta (gauta atsakymų): 11(8) buvusių LMT narių, 18(10) mokslininkų, 13(6) institucijų mokslo administratorių, 3(1) mokslui imlių įmonių asociacijos, 5(3) mokslui imlios įmonės, taip pat gautas konsoliduotas MITA atsakymas į pateiktą klausimyną. Su LMT vadovybe atlikti 2 pusiau struktūruoti interviu MS Teams platformoje (bendra trukmė virš 3 val.) bei 9 individualūs interviu su skirtingais komitetų nariais ir administracijos atstovais.

Klausimynai pateikiami 3-9 Prieduose; išsiųstų klausimynų suinteresuotosioms šalims ir gautų atsakymų bei atliktų interviu suvestinė 10 Priede.

Darbo grupė

Tyrimą įgyvendino ekspertų darbo grupė, sudaryta svarbiausių spręstinių problemų, rezultatų ir galimų pasiūlymų aptarimui. Grupės sudėtis (atstovaujama institucija, mokslo kryptis): Rimantas Jankauskas (VU, medicinos ir sveikatos mokslai, grupės vadovas); Vida Lapinskaitė (VU, mokslo administravimas); Ainius Lašas (KTU, socialiniai mokslai); Vaiva Lesauskaitė (LSMU, medicinos ir sveikatos mokslai); Arvydas Lubys (Thermo Fisher Scientific, gamtos ir technologijos mokslai); Nerija Putinaitė (VU, humanitariniai mokslai); Gintaras Valinčius (VU, gamtos mokslai); Gintaras Valušis (FTMC, gamtos ir technologijos mokslai).

1. LMT funkcijos ir valdymas

Šioje dalyje aptariamos LMT funkcijos ir uždaviniai valdymo srityje: kokia yra LMT teisės aktuose numatyta funkcijų apimtis, kiek esamas išorinis ir vidinis LMT valdymas sudaro sąlygas atlikti numatytas ar Lietuvos MTEP sistemai reikalingas funkcijas.

1.1. ESF rekomendacijos

ESF 2014 m. atliktame LMT išoriniame vertinime „Organisational Evaluation of the Research Council of Lithuania“ (toliau – ESF vertinimas)³ valdymo srityje buvo išskirtos penkios rekomendacijos bei pateikta kitų pastabų dėl išorinio ir vidinio LMT valdymo, kuris leistų LMT realizuoti savo funkcijas ir taip pat išnaudoti visas galimybes siekti Lietuvos MTEP tikslų. LMT reagavo į rekomendacijas ir numatė priemones joms įgyvendinti⁴.

ESF ekspertų užduotis buvo įvertinti LMT kaip organizaciją. Ekspertų pastabos daugiausia rėmėsi interviu medžiaga ir nenagrino esamų teisės aktų, neteikė rekomendacijų dėl „plačiau suprastos sistemos“ (ESF vertinimas, p. 20), nors kai kurių platesnių pastebėjimų ataskaitoje esama.

Ekspertai atkreipė dėmesį, kad LMT turi „dvigubą“ funkciją: politikos patarėjų institucija Seimui ir Vyriausybei bei mokslo finansavimo ir įgyvendinimo institucija (ESF vertinimas, p. 11). Jie nurodė, situacija susiklostė istoriškai, kada 2007 m. LMT, prieš tai buvusiai patarėjai mokslo politikos klausimais, buvo suteikta ir mokslo finansavimo funkcija (ESF vertinimas, p. 11, 13).

Ekspertai valdymo ir vadybos srityje, atsižvelgdami į dvigubą funkciją, pateikė 5 rekomendacijas, kuriose sakoma, kad LMT, 1) bendradarbiaudama su kitomis institucijomis „turi rasti būdų tapti aktyvesne patarėja mokslo politikos klausimais ir labiau prisidėti prie nacionalinės mokslo sistemos strategijos“, 2) „turėtų formaliau ir nuolatos bendradarbiauti“ su kitomis Lietuvos institucijomis, veikiančiomis nacionaliniame MTEP lauke; 3) LMT, MITA, ŠMSM ir EIM „turėtų aiškiai apibrėžti savo vaidmenis ir tampa bendradarbiauti. Taryboje formaliai turėtų būti atstovaujama ir pramonės bei ekonominiams interesams“; 4) mokslo projektų ir dotacijų įprastą valdymo priežiūrą reikėtų perduoti mokslo fondui, kad komitetai „galėtų daugiau laiko skirti strateginėms kompetencijoms stiprinti“; 5) LMT turėtų plėtoti ir viešinti savo akademinės etikos gaires, bendradarbiaudama su Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriumi. LMT kaip vien mokslo politikos patarėjos funkciją liečia 1) rekomendacija, kaip vien finansavimą įgyvendinančios institucijos – 4), 5) rekomendacijos; 2) ir 3) rekomendacijos liečia klausimą apie LMT vietą nacionalinio MTEPI lauko organizavimo ir įgyvendinimo kontekste siekiant bendrų nacionalinių tikslų.

LMT numatė 6 priemones rekomendacijoms įgyvendinti, įskaitant kasmet teikiamas Seimui ir Vyriausybei veiklos ataskaitas, reguliariai (oficialiai ir neformaliai) susitikti su ŠMSM atstovais, organizuoti renginius mokslo bendruomenei mokslo politikos klausimais, suintensyvinti dialogą su EIM padaliniais, atsakingais už inovacijų politiką, ir kitas.

³ Organisational Evaluation of the Research Council of Lithuania (RCL) Evaluation Report (2014). European Science Foundation. Prieiga internetu: https://www.lmt.lt/data/public/uploads/2016/09/d1_organisational-evaluation-of-the-research-council-of-lithuania_final_180714.pdf

⁴ LMT pirmininko įsakymas Nr. V-350 (2014 m. gruodžio 31 d.).

1.2. Teisės aktų ir teisinės aplinkos analizė

1.2.1. Lietuvos situacija

Bendras LMT funkcijas apibrėžia ir išorinį valdymą bei LMT vidinio valdymo struktūrą nustato trys pagrindiniai teisės aktai – Mokslo ir studijų įstatymas (toliau – MSĮ), Lietuvos mokslo tarybos nuostatai (toliau – Nuostatai)⁵ ir Lietuvos mokslo tarybos darbo reglamentas (toliau – Reglamentas)⁶.

MSĮ apibrėžia dvejopas ekspertines LMT funkcijas: kaip patarėjos-ekspertės mokslo politikos formavimo klausimais ir kaip mokslo politiką įgyvendinančios ekspertinės institucijos. LMT „yra Seimo ir Vyriausybės patarėja mokslo ir mokslininkų rengimo politikos klausimais, atlieka ekspertines funkcijas svarstant šalies mokslo klausimus.<...> pagal savo kompetenciją įgyvendina mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros politiką, formuoja moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai palankią aplinką, skatina Lietuvos Respublikos fizinių ir juridinių asmenų integraciją į tarptautinę mokslinių tyrimų erdvę, organizuoja ir vykdo programinį konkursinį mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros darbų finansavimą pagal Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos arba Lietuvos mokslo tarybos patvirtintas programas bei organizuoja Lietuvoje vykdomų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros, vykdomos mokslo ir studijų institucijose, bei doktorantūros vertinimą“ (MSĮ 15 str. 2 dalis); į LMT išvadas Vyriausybė atsižvelgia steigdama mokslinių tyrimų institutą (MSĮ 36 str. 4 dalis), ji teikia siūlymus švietimo ir mokslo ministrui dėl mokslo doktorantūros nuostatų (MSĮ 54 str. 1 dalis); LMT teikia siūlymus, kaip pagal mokslo sritis valstybės biudžeto bazinio finansavimo lėšos kiekvienais metais būtų skiriamos universitetams ir mokslinių tyrimų institutams (MSĮ 75³ str. 1 dalis). Pastebėtina, kad įgyvendinančioji ekspertinė funkcija yra labai plati ir apima labai daug uždavinių: nuo konkrečių mokslo projektų vertinimo ir finansavimo iki mokslinių tyrimų institutų vertinimo, o tam reikalinga papildoma informacija, gaunama iš nuolatinės institucijų veiklos stebėsenos.

MSĮ bendrai įvardyta LMT sudėtis ir du valdymo organai – vienasmenis (pirmininkas) ir kolegialus (valdyba) (MSĮ 15 str. 2 dalis), taip pat numatyta, kad „LMT sudaro nariai, dirbantys jos valdyboje ir komitetuose, taip pat valstybės tarnautojai ir darbuotojai, dirbantys LMT Mokslo fonde. Lietuvos mokslo tarybos vienasmenis valdymo organas yra Lietuvos mokslo tarybos pirmininkas.<...> Lietuvos mokslo tarybos valdyba yra kolegialus valdymo organas.“

LMT sudaro valdyba, du ekspertų komitetai (Humanitarinių ir socialinių mokslų komitetas ir Gamtos ir technikos mokslų komitetas) ir Mokslo fondas. Taip yra įsteigtos ir mokslinio sekretoriaus pareigybės (Nuostatai, 10 str.)

Parenkant LMT narius pagrindinį vaidmenį atlieka ŠMSM. Ji, gavusi įvairių institucijų pasiūlymus, atrenka Tarybos pirmininko, Tarybos pirmininko pavaduotojų – komitetų pirmininkų kandidatūras (Nuostatai, 14 str.), šias kandidatūras (išskyrus mokslinio sekretoriaus) Vyriausybės teikimu vėliau tvirtina Seimas (Nuostatai 11 str.). ŠMSM parenka ir LMT valdybos narius bei komitetų narius, mokslinį sekretorių, kuriuos ŠMSM teikimu tvirtina Vyriausybė (Nuostatai, 11 str.).

Nuostatuose valdymo organams ir struktūriniais padaliniais priskirtos atsakomybės ir veiklos, kurios atitinka LMT numatytas bendrai suformuluotas funkcijas MSĮ ir apibrėžia jų įgyvendinimo veiklas, atsakomybes ir mechanizmus: 19 Valdybos funkcijų (Nuostatai, 27 str.), 24 Pirmininko funkcijos (Nuostatai, 23 str.), 16 Komitetų funkcijų (Nuostatai, 29 str.) ir 7 Mokslo fondo direktoriaus funkcijos (Nuostatai, 35 str.). Mokslo sekretoriaus

⁵ Lietuvos mokslo tarybos nuostatai (2017-06-22, nutarimas Nr. XIII-499). LR Seimas. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/fdc30c905a6311e7846ef01bfff9b64>.

⁶ LMT pirmininko įsakymas Nr. V-111 (2018 m. kovo 8 d.).

atsakomybės aprašytos LMT darbo reglamente. Nemaža dalis atsakomybių yra dalijama tarp valdybos ir pirmininko.

LMT atskaitomybės santykis su steigėju apibūdinamas Nuostatuose: „kiekvienais metais iki kovo 1 d. LMT teikia Seimui ir Vyriausybei, mokslo bendruomenei ir visuomenei savo veiklos ataskaitą“ (Nuostatai, 8.3. str.).

1.2.2. Kitų šalių patirtis

Nagrinėtose šalyse mokslo tarybų pagrindinė funkcija dažniausiai yra ekspertinė finansuojant mokslinius tyrimus. Tačiau jos taip pat didesniu ar mažesniu mastu teikia ir ekspertinius patarimus mokslo politikos klausimais. Kai kurios turi patarėjos funkciją: Švedijos Mokslo taryba yra ir Vyriausybės patarėja, Norvegijos Mokslo taryba – valdžios institucijų patarėja mokslinių tyrimų politikos klausimais. Suomijos mokslų akademija vykdo įvairius „mokslo politikos ekspertų“ vaidmenis. Kitose šalyse mokslo tyrimų lauko vertinimas dažniausiai pateikiamas metinių ataskaitų ar panašiu pavidalu. Pavyzdžiui, Latvijoje mokslo taryba vertina iš biudžeto finansuojamą mokslo veiklą, rengia ataskaitas apie šalies mokslo vystymąsi, teikia nuomones ir vertinimus dėl mokslo institucijų, mokslinių infrastruktūrų ir pan. JAV valstybinis mokslo fondas teikia metinį raportą valstybės prezidentui su rekomendacijomis (Sec. 3, 8 (c)). Airijoje taryba tik finansuoja projektus ir programas, tačiau taip pat Vyriausybei teikia politinius patarimus „bendrais tyrimus liečiančiais klausimais“. Šalys skiriasi pagal tai, kaip plačiai apibrėžiama mokslo projektų finansavimo funkcija, pavyzdžiui, ar finansuojami vien fundamentiniai tyrimai, ar ir inovacijos, ar taryba atlieka ir mokslo sistemos stebėsenos funkciją.

Pagal šalis skiriasi tarybų pavaldumas. Daugumoje valstybių, tarybos pavaldžios šalies vyriausybei ar ministerijai, tačiau yra ir nepriklausomų, pavyzdžiui, Belgijos Mokslinių tyrimų fondas. Skiriasi ir tarybų autonomijos mastas. Dalyje mokslo tarybų, kurios įsteigtos ministerijų, pabrėžiamas nepriklausomumas priimant sprendimus (Airija), „nuolat vykstantį dialogą“ su ministerija (Danija), pastangas kuo geriau įgyvendinti ministerijos programas (Prancūzija ANR).

Analizuota medžiaga leidžia teigti, kad skirtingose šalyse mokslo tarybos turi skirtingą struktūrą, paplitę įvairūs būdai, kaip skiriami ar renkami nariai-ekspertai, pirmininkas ir kiti. Šalių praktika skiriasi pagal tai, kas yra pagrindinis valdymo organas (pirmininkas ar valdyba), kas skiria valdybos narius (Vyriausybė ar mokslo bendruomenė), kaip atrenkami ekspertai. Vertinta medžiaga leidžia išskirti bendrą siekį tarybos viduje atskirti strategines, ekspertines ir administravimo funkcijas.

Į Lietuvos LMT valdymu kiek panaši Estijos mokslo taryba.⁷ Valdyba yra svarbiausias valdymo organas, planuojantis fondo veiklas, organizuojantis jo valdymą ir prižiūrintis įgyvendinamas veiklas. Septynis valdybos narius 5 metams skiria Švietimo ir mokslo ministras, vienas narys skiriamas suderinus su Finansų ministru. Taryboje taip pat yra ekspertų taryba, Vertinimo komitetas, kurį sudaro 15 narių, skiriamų pagal Švietimo ir mokslo ministerijos tvarką. Valdyba skiria administruojančią valdybą, kurios pirmininkas yra ir Vertinimo komiteto pirmininkas. Švedijos mokslo taryboje pagrindinis vadovas yra pirmininkas, kuriam padeda vykdomasis pirmininkas, valdyba, trys moksliniai komitetai ir kiti komitetai ir komisijos. Strategines funkcijas vykdo ir atskaitinga Vyriausybei yra Valdyba. Ją sudaro devyni nariai, trys skiriami Vyriausybės, šeši – mokslo ir studijų institucijų tyrėjų.

---

⁷ Statutes of the Estonian Research Council (2014). Decision No. 3 of the Minister of Education and Research from 9 February 2012 Statutes of the Estonian Research Council Foundation. Prieiga internetu: <https://www.etag.ee/wp-content/uploads/2015/10/ETAg-p%C3%B5hikiri-t%C3%B5lgitud.docx>

1.3. Apklausų duomenų analizė

Klausimynuose ir interviu metu apie valdymo sritį buvo užduodami klausimai, kaip LMT organizacinė sistema padeda siekti LMT nuostatuose numatytų uždavinių, kaip atskiriamos politikos formavimo ir vykdymo funkcijos, kaip formuojama LMT strategija, kokią įtaką LMT veiklos veiksmingumui turi atskaitomybė Seimui.

LMT atstovai pabrėžė, kad institucija formaliai neturi įgaliojimų formuoti mokslo politiką, bet turėtų tapti aktyvesne „patarėja mokslo klausimais“. ŠMSM, formuojanti mokslo politiką ir į LMT žiūrinti kaip į „vykdančią instituciją“, ribotai atsižvelgia į LMT teikiamus siūlymus net LMT funkcijų lauke (pavyzdžiui, doktorantų paramos tvarkos). Pavaldumas Seimui suteikia LMT ekspertizėms daugiau svorio EIM ir Finansų ministerijos svarstymuose. Siekdama įgyvendinti savo funkciją, LMT Seimui teikiamose metinėse ataskaitose pastaraisiais metais (nuo 2019 m.⁸) pateikia ir per metus skirtingoms institucijoms teiktų siūlymų mokslo politikos klausimais santraukas.

- 1) LMT nurodė, kad pavaldumas Seimui „leidžia būti nepriklausomiems“ renkantis priemones strateginiams tikslams įgyvendinti, kitos valstybinės institucijos „kažkiek turi skaitytis su nuomone“, leidžia „būti mokslo bendruomenės atstovais“, užtikrina „veiklos stabilumą“, leidžia, kad „ekspertinės išvados teikiamos nepriklausomai nuo ministerijos“ (ŠMSM). Dažnai bendradarbiavimas su ŠMSM nebūna efektyvus, nes pastaroji neatsižvelgia į siūlymus.

LMT atstovai apie vidinę valdymo struktūrą interviu metu teigė, kad valdyba yra strateginis valdymo organas, komitetai – ekspertiniai, o fondas – sprendimus įgyvendinantis organas. Taip pat nurodė, kad valdymo ir organizacinė struktūra yra „gana subalansuota ir tinkama“ LMT uždaviniams spręsti. Taip pat atkreipė dėmesį ir į problemas, kad „valdyba ne visiškai atskirta nuo komitetų“, kad jai šiuo metu priskirta ir ekspertinių funkcijų, kurios būdingos komitetams, kad esama neaiškumų, nes neatskirta komitetų pirmininkų ekspertinė ir valdymo funkcijos. Taip pat nurodė, kad kai kurios ekspertų funkcijos persidengia su fondo veikla (pavyzdžiui, parenkant ekspertus ataskaitoms), bet tai, kaip teigė, būtina. Klausiant apie LMT darbo kasdienę praktiką, LMT atstovai pripažino, kad atsakomybių persidengimas (valdybos, pirmininko, komitetų) apsunkina veikimą. Taip pat buvo pastebėta, kad labai sudėtinga pagal esamas procedūras suformuoti patariančiąją nuomonę Seimui ar Vyriausybei. Be to, Mokslo politikos ir analizės skyrius turi pernelyg mažai išteklių, kad galėtų atlikti jam keliamus uždavinius.

- 2) Buvę LMT nariai nekvestionuoja esamų funkcijų, stiprinti „reikėtų abi funkcijas“. Tačiau buvo išsakyta pozicija, kad mokslo politikos formavimui reikėtų teikti „prioritetą“, „per mažai dėmesio skiria mokslo politikos formavimui“, „būtent ir reikėtų stiprinti“ LMT dalyvavimą formuojant politiką, nes „neišnaudojamas potencialas“, bet tam turėtų keistis visos politikos formavimo mechanizmas.

Pavaldumas Seimui nurodomas kaip pozityvus dalykas (valstybės lygiu atstovaujami mokslininkai), „aukštos reputacijos mokslo bendruomenėje garantas“, „dalinė nepriklausomybė nuo ŠMSM vykdomos“, „ilgalaičių tikslų stokojančios politikos“. Kita vertus, sakoma, kad LMT klausimai retai svarstomi Seime, pavaldumas Vyriausybei būtų logiškesnis. Taip pat pabrėžiama, kad ŠMSM veikla riboja LMT galimybes veikti, nes ministerija perima strateginio planavimo funkciją. Netgi nurodoma, kad galbūt geriau LMT būtų pavaldi Vyriausybei, nes tuomet LMT galėtų „aktyviau dalyvauti formuojant mokslo politiką“, o dabartinis veikimas yra ŠMSM priežiūroje, kuomet nėra „labai efektyvus“, „daug nesusikalbėjimo“, „lieka ŠMSM bebalse patarėja“. Kaip teigiama, dėl to, kad LMT sudėtį formuoja Vyriausybė, „tai formaliai LMT žmonės atskaitingi Vyriausybei, bet pačios LMT pavaldumas Vyriausybei „pernelyg susiaurintų jos veiklos pobūdį“.

Buvę LMT nariai turi gana skirtingas nuomones, ar LMT struktūra padeda veiksmingai atlikti funkcijas. Vieni nurodė, kad LMT struktūra ir atsakomybės trukdo sklandžiam veikimui: „LMT valdymo struktūra nėra veiksmi, nepakankamai aiškios bei išgrynintos valdybos, komitetų ir Mokslo fondo funkcijos, atsakomybės sritys ir ypač jų sąveika“; kad pastaraisiais metais susilpnėjusi LMT komitetų įtaka pačioje LMT. Kiti teigė, kad LMT

⁸ Lietuvos mokslo tarybos 2019 metų veiklos ataskaita, 1 Priedas. LMT. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/doclib/a0c6favvq6xnr8my31pub9rpc7cd2utz>.

funkcionuoja pakankamai gerai – „mechanizmas geras“. Atkreiptas dėmesys, kad nepakankamas formalus mechanizmas, kaip suderinti išsiskyrusias komitetų nuomones, nors nurodomi ir įvairūs neformalūs formatai, kurie padeda pozicijas derinti. Kaip buvo nurodoma, LMT valdyba yra parengusi strateginį planą, bet tai nėra tapę visos LMT planu.

1.4. Eksperto vertinimas

Vertinimas pateikiamas atsižvelgiant, ar LMT numatytos funkcijos optimalios ir ar išorinė ir vidinė LMT valdymo struktūra leidžia jas efektyviai atlikti.

1.4.1. Užsienio ekspertų pastabų įgyvendinimo vertinimas

Numatydamą priemonės ekspertų rekomendacijoms įgyvendinti, LMT tik iš dalies jas atliepė. Vis dėlto, dalis rekomendacijų buvo platesnės, apimančios daugiau nei LMT vidines pastangas intensyvuoti veiklą ar imtis naujų veiklų. Pavyzdžiui, rekomendacija, kad LMT „turi rasti būdų tapti aktyvesne patarėja mokslo politikos klausimais ir labiau prisidėti prie nacionalinės mokslo sistemos strategijos“. LMT gali be Seimo ar Vyriausybės pavedimo inicijuoti tokios strategijos rengimą, tačiau tam, kad ji drauge su kitomis institucijomis rengtų nacionalinę strategiją dalijantis atsakomybe, turi būti konkretus pavedimas ar kitas teisinis pagrindas.

Iš LMT numatytų priemonių ekspertų rekomendacijoms įgyvendinti⁹ nemaža dalis veiklų jau buvo tam tikru mastu vykdomos ekspertams atliekant ekspertizę (pavyzdžiui, renginiai mokslo bendruomenei, bendradarbiavimas su MOSTA ar MITA ir pan.). LMT numatė priemonės esamų ir teisės aktų apibrėžtų įgaliojimų ribose, nesiūlydama jų plėsti, kad jos santykiai su kitomis institucijomis taptų aiškūs, formaliai apibrėžti. Pavyzdžiui, priemonės dviem rekomendacijoms, kurios lietė LMT vidinį valdymą (rekomendacija projektų vadybą perduoti Mokslo fondui ir plėtoti bei viešinti savo akademinės etikos gaires), jas daug labiau atitiko, ir buvo matomos LMT pastangos siekti jų įgyvendinimo.

Ekspertų pateiktose rekomendacijose (taip pat ir pačioje analizėje) akcentuojama būtinybė keisti ar aiškiai apibrėžti LMT „formalų“ ar aiškų santykį su kitomis institucijomis: „turėtų formaliau ir nuolatos bendradarbiauti su kitomis Lietuvos institucijomis“; drauge su kitais lauko dalyviais „turėtų aiškiai apibrėžti savo vaidmenį ir tampriau bendradarbiauti“; LMT viduje „formaliai turėtų būti atstovaujama ir pramonės bei ekonominiams interesams“. Rekomendacijų įgyvendinimo priemonėse, kurias numatė LMT, daugiausiai dėmesio skirta neformalių ryšių ir bendradarbiavimo stiprinimui: „Suintensyvintas dialogas su Ūkio ministerijos padaliniais, atsakingais už inovacijų politiką“; „susitikimai su kitomis ministerijomis“; „Vyksta neformalūs LMT ir MITA atstovų susitikimai“, „Užmegztas oficialus kontaktas su Lietuvos pramonininkų konfederacija“ ar nurodoma, kad LMT pirmininkas dalyvauja darbo grupėse. Neformalus bendradarbiavimas sudaro prielaidas formaliam bendradarbiavimui ateityje, tačiau formalūs santykiai turėtų būti aiškiai apibrėžti LMT veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose.

Ekspertų rekomendacijos dėl išorinio LMT valdymo, pirmiausia, buvo nukreiptos į tai, kad ji turėtų geriau atlikti mokslo politikos patarėjos funkciją. Kaip pastebėjo ekspertai, Lietuvos tyrimų sistemos kontekste LMT ryšiai su ŠMSM ir Seimu, o taip pat su nacionaline ir tarptautine tyrėjų bendruomene rodo, kad ji „turi potencialą kurti didesnę vertę nacionalinei sistemai strateginiu lygiu, ir LMT, bendradarbiaudama su ministerija ir Seimu, turėtų rasti kelius, kuriais tai galėtų būti pasiekta“. Ekspertai įvardijo kelias su valdymo neaiškumu susijusias problemas įgyvendinant šią ir kitas funkcijas: ŠMSM nevertina LMT kaip strateginio žaidėjo, neaiški LMT funkcija kaip Seimo patariamosios institucijos, taip pat neaiškūs LMT vaidmuo nustatant MTEP nacionalinius prioritetus, rengiant nacionalines strategijas, siekiant nacionalinio 1,9 proc. MTEP finansavimo tikslo. Kaip atskirą valdymo problemą

⁹ LMT pirmininko įsakymas Nr. V- 350 (2014 m. gruodžio 31 d.).

ekspertai nurodė ir neaiškų funkcijų pasiskirstymą tarp LMT ir kitų MTEP politiką įgyvendinančių institucijų (įskaitant MITA, MOSTA, taip pat LMA, LVPA, ESFA, CPVA) kuriant ir siekiant bendros tyrimų ir švietimo tikslo vizijos.

Šios ekspertų išsakytos pastabos bei dalis rekomendacijų aktualios ir šiandien. Tą atskleidžia teisės aktų analizė, interviu su LMT ir buvusiais LMT nariais medžiaga. Neišnaudojamas LMT ekspertinis potencialas formuojant nacionalinę mokslo politiką ir viziją, nėra aiškiai formaliai apibrėžtas LMT santykis su kitomis MTEPI lauke veikiančiomis ir veikiančiomis institucijomis (pavyzdžiui, su naujai steigiama Inovacijų agentūra), įtempti santykiai su ŠMSM, nes LMT funkcijų apibrėžimas teisės aktuose nėra konkretus ir aiškus. Negerėjant bendradarbiavimui su ŠMSM, neformalizavus santykių su kitomis institucijomis, pasikeitus pavaldumui LMT gali prarasti net ir dabar turimą galimybę daryti įtaką formuojant mokslo politiką bei vykdyti kitas funkcijas.

1.4.2. LMT funkcijų aprėpties ir valdymo vertinimas

Ekspertų vertinimai, užsienio šalių patirtis, LMT esamų ir buvusių narių atsiliepimai leidžia teigti, kad LMT dvejopos funkcijos (mokslo politikos patariamoji ir ekspertinė-mokslo politiką įgyvendinančioji) nėra išskirtinė praktika. Šių funkcijų vykdymui LMT turi reikalingas kompetencijas. Įvardytos problemos sietinos ne su funkcijų aprėptimi, o su jų neatitinkančiais formaliais LMT įgaliojimais ir su juos ne iki galo atliepiančia vidine struktūra. Galima išskirti keturias problemas: viena susijusi su funkcijų aiškumu ir aprėptimi, antra – su LMT savarankiškumu ir narių atranka, trečia – su LMT vidiniu valdymu, ketvirta – su LMT atskaitomybe.

- 1) LMT funkcijos ir įgaliojimai nėra aiškiai suformuluoti (MSJ, kiti dokumentai). Pavyzdžiui, MSJ, pagal apibrėžtas LMT kaip mokslo politikos patarėjos funkcijas, lieka neaišku, kaip plačiai traktuojama mokslo politika: ar tai liečia mokslo tyrimų prioritetus, mokslo vystymo strategiją, mokslo kokybės tikslo siekimą, ar ir MTEPI lauke veikiančių institucijų sąrangą ir funkcijas ir pan. Net ir mokslo politikos įgyvendinimo funkcijos, kada LMT turi teikti išvadas ar siūlymus Vyriausybei ir ŠMSM, nėra iki galo aiškios – koku būdu ir ar iš viso į ekspertines išvadas institucijos turėtų atsižvelgti. LMT nėra iki galo aišku, kada ir kuriame politikos formavimo lygyje, dėl kurių jai pavestų funkcijų (valstybės biudžeto formavimo, doktorantūros nuostatų ar vertinimo ir pan.) į jos siūlymus turėtų būti privalomai atsižvelgta, o kuomet jie traktuotini kaip nuomonės. Nėra aiškiai apibrėžta ir kokiais formatais (ataskaitų, atsakymų į užklausimus ar pan.) LMT teikia siūlymus ir patarimus. Šiais neaiškumais aiškintina ir nemaža dalis LMT įtampų su ŠMSM.

LMT mokslo politikos veikla dažnai remiasi neformaliomis LMT pastangomis ir iniciatyvomis, kurių yra nemažai, bet jos nėra sistemingos. Tai reiškia, kad LMT kaip vienos iš mokslo politikos formuotojų indėlis priklauso nuo bendro veikėjų ir jų nuostatų konkrečioje situacijoje konteksto. Stiprinant LMT kaip patarėjos funkciją svarstyti galimybė, kad LMT pirmininkas taptų ir Ministro Pirmininko patarėju.

Pastebėtina, kad į LMT struktūrą integruojant MITA, LMT turėtų pradėti vykdyti ir naujas funkcijas, susijusias su mokslo žinių komercinimu – programas, skirtas mokslo ir verslo bendradarbiavimui, mokslo žinių komercinimo gebėjimams stiprinti ir sąlygoms kurti, kai pareiškėjai yra mokslo ir studijų institucijos.

- 2) LMT narių parinkimo ir tvirtinimo tvarka, lyginant su vyraujančiomis praktikomis užsienyje, ypač išskirtinė, santykinai radikali, komplikuoja ir neatliepanti LMT savarankiškumo lūkesčių. Analizuota užsienio šalių patirtis rodo įvairių ekspertų ir valdybos narių parinkimo praktiką.

Pagal LMT narių parinkimo ir tvirtinimo tvarką Lietuvoje visi LMT nariai, įskaitant valdybos narius ir LMT pirmininką, yra parenkami ŠMSM, net jei narius tvirtina Vyriausybė ar Seimas. Tokios praktikos (kai visi mokslo tarybos nariai parenkami ministerijos) nepavyko aptikti nei vienoje analizuotoje šalyje, net ir tose, kur mokslo tarybų narius skiria daugiausiai vyriausybės ar ministerijos. Užsienio šalių praktikos formavosi remiantis jų ilgamete tradicija. Lietuvoje būtų tikslinga išlaikyti jau esamą valdymo struktūrą, kuri susiformavo Lietuvoje per keliolika metų (valdyba, pirmininkas, ekspertiniai komitetai, mokslinis sekretorius,

fondas), tačiau taip pat būtų racionalu atranką į skirtingas valdymo struktūras padaryti veiksmingesnę, atsižvelgiant į atitinkamų struktūrų atsakomybes.

LMT kaip ekspertinė ir patariamoji institucija turi lūkestį būti kuo labiau nepriklausoma mokslo bendruomenės atstove, todėl norima, kad jos esamas pavaldumas (Seimui) nesikeistų. Vis dėlto, dabartinė tvarka, kada visi LMT nariai parenkami ŠMSM leidžia teigti apie užprogramuotą nesavarankiškumą ir todėl svarbu numatyti galimybę LMT valdymo organams ir patiems pasirinkti dalį LMT narių – tokiu būdu didinant institucijos savarankiškumą.

- 3) LMT vidaus valdymo funkcijos nėra išgrynintos, persidengia, o tai lemia veiklos neefektyvumą. Be to, pagal esamą vidinę struktūrą nėra aišku, kas kam atskaitingas už veiklos rezultatus.

LMT numatytos funkcijos ir institucijų sudarančių organų atsakomybės yra ketveriopos – 1) mokslo politikos ekspertinės, 2) mokslo projektų ar veiklos ekspertavimo, 3) mokslo projektų administravimo funkcijos, 4) taip pat valdymo organams priskirtos atsakomybės turi užtikrinti ir pačios LMT veiklos valdymą. Antrąją veiklą vykdo Komitetai, trečiąją – Mokslo fondas. Už pirmąją ir ketvirtąją veiklas atsakingi keli padaliniai ir įgyvendinimo mechanizmas sudėtingas. Pirmininkui priskirtos 23 veiklos, numatant ir kitas veiklas, administruojant LMT ir garantuojant, kad ji atliktų savo funkcijas (Nuostatai, 23 str.). Iš numatytų veiklų, 12 atveju, Pirmininkas tai daro įvertinęs ir atsižvelgęs ar išnaginęs valdybos siūlymus, taip pat ir dėl tokių ekspertinių kompetencijų reikalaujančių klausimų kaip mokslo programų ir pan. darbo grupių sudėties (Nuostatai, 23.9 str.) ar dėl nacionalinių mokslo programų tematikų (Nuostatai, 23.8 str.).

Atkreiptinas dėmesys į LMT kaip patariamosios institucijos įgyvendinimo mechanizmą. Norėdamas pateikti ekspertinį pranešimą Seimui ar Vyriausybei dėl MTEP, Pirmininkas, pirmiausia, turi užklausti komitetų, kurie tai turi apsvarstyti ir pateikti pirmininkui siūlymus (Nuostatai, 29.12 str.), tuomet Pirmininko suformuotą siūlymą turi įvertinti ir pateikti išvadas Valdyba (Nuostatai, 23.22 str.), vėliau Pirmininkas, išvadas apsvarstęs, siūlymus gali teikti Seimui ar Vyriausybei. Tai yra labai sudėtingas ir laikui imlus derinimo mechanizmas, turint omenyje, kad nei Komitetai nei Valdyba nėra nuolat dirbantys, o užklausimai iš Seimo ir Vyriausybės gali būti ir dėl gana smulkių klausimų.

LMT turi lūkestį stiprinti mokslo politikos patarėjos funkciją, todėl LMT struktūroje (siekiant ją formuoti pagal LMT numatytas funkcijas) galėtų būti ekspertų komitetas ar komisija, kuri užsiima būtent mokslo politikos ekspertize, bet neekspertuotų mokslo projektų ir programų bei nevykdytų kitų įgyvendinimo funkcijų.

Tai, kad funkcijų persidengimo problema buvo žinoma ir anksčiau, rodo Seime svarstytas, tačiau nepriimtas naujas LMT nuostatų projektas¹⁰. Nevertinant jo kaip visumos, pastebėtina, kad projekte kiek aiškesnė valdymo kryptis: valdybai numatytos labiau strateginės funkcijos (nors palikta ir ekspertinių), Pirmininkui – LMT atstovavimo ir valdymo funkcijos, komitetams – ekspertinės, o moksliniam sekretoriui – administravimo funkcijos.

Buvę LMT nariai taip pat nurodė, kad valdymo struktūra nėra veiksminga, funkcijos nėra išgrynintos. Užsienio valstybių pavyzdžiai rodo, kad dažniausiai siekiama kuo aiškiau atskirti strateginio valdymo, ekspertines ir administravimo funkcijas.

Esamų funkcijų persidengimas yra daug didesnė problema nei galimas dalies MITA funkcijų integravimas, kurio kaip problemos nemato nei LMT, nei buvę LMT nariai. MITA sklandžiai įsilietų į Mokslo fondą, o ekspertinėms funkcijoms atlikti Gamtos ir technikos mokslų komiteto pavaldume galėtų veikti Technologijų ir inovacijų plėtros komisija (dabartinės Technologijų plėtros komisijos pagrindu).

---

¹⁰ Lietuvos mokslo tarybos nuostatų projektas (2020 m. gruodžio 18 d.). LR Seimas. Prieiga internetu: e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/6d9358d0413411ebb394e1efb98d3e67

Sprendžiant LMT vidinio valdymo ir administravimo problemas, reikėtų aiškiai atskirti atsakomybes tarp Valdybos, Pirmininko, Komitetų ir Fondo. Valdybai (kaip strateginio valdymo organui) neturėtų būti pavestos atsakomybės, kurioms reikia specifinių ekspertinių kompetencijų, susijusių su tam tikros srities mokslinio darbo patirtimi. Du komitetai turėtų susitelkti į mokslo projektų ir programų ekspertavimo veiklas. Taip pat turi būti sukurta atsakomybė LMT kaip mokslo politikos formuotojos funkcijai įgyvendinti. Siekiant labiau atskirti atstovavimo ir administracines (vadybines) LMT pirmininko funkcijas, didesnę dalį administracinių (vadybinių) funkcijų pirmininkas galėtų deleguoti moksliniam sekretoriui, kuris turėtų būti administracijos dalis, apribojant kadencijų skaičių.

Sprendžiant vidines valdymo problemas taip pat svarbu numatyti skirtingų struktūrų atsakomybės ir atskaitomybės mechanizmus. Pavyzdžiui, Nuostatuose nurodyta, kad Mokslo fondo direktorius „atsako už Mokslo fondo tikslų įgyvendinimą, nustatytų funkcijų atlikimą“, tačiau nėra aišku, kam – Pirmininkui ar valdybai – atsako koks fondo veiklos vertinimo mechanizmas, kokios vertinimo pasekmės (Nuostatai, 35.1. str.). Tai reiškia, kad nėra atskaitomybės mechanizmo, kuris skatintų fondą siekti kuo geresnės veiklos kokybės.

- 4) MSĮ nėra numatyta LMT veiklos atskaitomybės (finansinė atsakomybė ir atskaitomybė apibrėžta kitais įstatymais). Nenumatytas ir išorinis mechanizmas vertinti LMT veiklą. Nuostatuose teigiama, kad LMT Seimui ir Vyriausybei teikia metinę veiklos ataskaitą, tačiau nėra apibrėžta, kokios teikimo ir vienokio ar kitokio ataskaitos vertinimo pasekmės LMT. Reikėtų numatyti atskaitomybės mechanizmą (pavyzdžiui, periodiškai atliekamas išorinis veiklos vertinimas), kad LMT reikiamu laiku turėtų pagrindo gerinti savo veiklą.

1.5. Siūlymai

- 1) Dėl įgaliojimų įgyvendinti įstatymu numatytas funkcijas ir funkcijų aprėpties. LMT apibrėžtos funkcijos, jos santykiai su kitomis institucijomis funkcijų atlikimo lauke (ŠMSM, EIM) turi būti teisės aktuose aiškiau apibrėžtos ir formalizuotos, numatant aiškius mechanizmus. Su MITA prijungimu LMT turėtų būti priskirtos naujos funkcijos, susijusios su mokslo komercinimo veiklomis ir palankios aplinkos kūrimu. Stiprinant LMT kaip mokslo politikos patarėjos funkciją svarstyti galimybė, kad LMT Pirmininkas pagal pareigas taptų Ministro Pirmininko patarėju.
- 2) Dėl LMT narių atrankos. Turi būti keičiamas LMT narių atrankos modelis. Kaip vienas iš galimų variantų galėtų būti modelis, kuriame pagrindinės galios parinkti ir tvirtinti LMT narius (komitetų narius) suteikiamos LMT valdybai. Pati LMT valdyba turėtų būti skiriama vadovaujantis principu, kad dalį narių (ne daugiau kaip pusę) skiria Vyriausybė, kitą dalį – mokslo bendruomenė. Valdybos narių skyrimo principus turėtų nustatyti LMT steigėjas. Valdyba galėtų siūlyti steigėjui tvirtinti ir LMT pirmininko kandidatūrą.
- 3) Dėl LMT vidinio valdymo. Būtina aiškiai peržiūrėti ir atskirti strategines, ekspertinio vertinimo ir administravimo funkcijas. Valdyba turėtų susitelkti ties strateginėmis funkcijomis (tvirtinti LMT ilgąmetę strategiją, prižiūrėti, kaip ji įgyvendinama; tvirtinti LMT lėšų paskirstymą programoms pagal strategiją; tvirtinti Seimui bei Vyriausybei teikiamą LMT ataskaitą). Du ekspertiniai komitetai turėtų vykdyti su mokslo ekspertavimu susijusias funkcijas. LMT kaip mokslo politikos patarėjos funkcijai galėtų būti įsteigtas atskiras ekspertų komitetas ar komisija (pavyzdžiui, Mokslo politikos komitetas), kuris remtųsi LMT Mokslo politikos ir analizės skyriaus administraciniais gebėjimais ir resursais. Taip pat būtina numatyti vidinės atskaitomybės mechanizmus (pavyzdžiui, Mokslo fondo).
- 4) Sklandžiam MITA integravimui turėtų būti suformuota Technologijų ir inovacijų plėtros komisija Gamtos ir technikos mokslų komiteto pavaldume ar kita panaši ekspertinė struktūra, atitinkanti naujas LMT funkcijas.
- 5) Būtina numatyti LMT veiklos atskaitomybės steigėjui mechanizmą.

2. LMT ir mokslo politika

2.1. ESF rekomendacijos

Pagrindinės ESF studijos rekomendacijos yra tiesiogiai ar netiesiogiai susijusios su LMT dalyvavimu formuojant ir įgyvendinant mokslo politiką. ESF ekspertai pastebėjo, kad Lietuvos MTEP institucinės sistemos sudėtingumas daro neigiamą įtaką LMT galimybėms efektyviai įgyvendinti vieną iš savo pagrindinių funkcijų – mokslo politikos eksperto ir patarėjo funkciją. Dokumente nedviprasmiškai pažymima, kad LMT iš esmės yra tik mokslinių projektų finansavimo agentūra, o jos faktinė patariamoji funkcija visiškai neatspindi turimo ekspertinio potencialo (p. 6).

ESF studijos autoriai šį bendresnį pastebėjimą išskaido į kelis atskirus elementus, kurie padeda geriau suprasti ir įvertinti neišnaudoto LMT potencialo priežastis ir galimus sprendimus. Visų pirma, atkreipiamas dėmesys į neaiškią LMT patiriamosios funkcijos išraišką santykyje su Seimu. LMT neįsitraukia į Seimo priimtų strateginių dokumentų (pavyzdžiui, Lietuvos pažangos strategija 2030) tolesnį vystymą ir strategijos detalizavimą aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų srityse. Antra, nors LMT turi artimus darbinis santykius su ŠMSM, pastaroji, pasak ekspertų, netraktuoja LMT kaip „kertinio strateginio žaidėjo formuojant nacionalinius MTEP planus“, o labiau kaip „vertinimo ir lėšų paskirstymo paslaugos tiekėją ir kaip patariamąją organizaciją pagal poreikį“ (p. 21). Ekspertai ragina keisti požiūrį tiek LMT viduje, tiek ir kitose kertinėse institucijose, kad LMT taptų aktyvesniu viešosios politikos dalyviu ir intensyviau bendradarbiautų su ŠMSM bei Seimu. Trečia, pastebima, kad MTEP lauke funkcionuoja daug įvairių organizacijų su persidengiančiomis misijomis ir funkcijomis. Atskirai aptariami LMT ir MITA instituciniai santykiai, atkreipiant dėmesį į jų skirtingą pavaldumą ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo trūkumą (ypač viešosios politikos srityje) (p. 22). Taip pat siūloma intensyviai bendradarbiavimą tarp LMT ir tokių organizacijų kaip LMA, LVPA, ESFA, CPVA ir MOSTA (STRATA). Probleminių aspektų sąrašas užbaigiamas kritine pastaba dėl LMT komitetų darbo pobūdžio. ESF ekspertų nuomone, LMT komitetai per daug dėmesio skiria smulkaus pobūdžio biurokratiniais klausimams, kurie atima laiką ir nukreipia dėmesį nuo strateginio planavimo funkcijos vykdymo tiek pačioje organizacijoje, tiek platesniu mastu. Prie to prisideda ir Finansų ministerijos pertekliniai reikalavimai mokslinių tyrimų projektų valdymui bei ataskaitoms.

ESF studijoje pabrėžiamas institucinės sistemos supaprastinimo, funkcijų išgryninimo bei įveiklinimo poreikis, rekomenduoja atlikti atskirą analizę dėl galimo kitų šalių gerųjų praktikų pritaikymo lietuviškame instituciniame kontekste. Būtent tokių kompleksinių institucinių reformų atlikimas užtikrintų LMT galimybę tapti matomu ir įtakingu viešosios politikos žaidėju.

2.2. Teisės aktų ir teisinės aplinkos analizė

Lietuvos teisiniai dokumentai LMT numato reikšmingą rolę mokslo politikos formavimo procesuose. 2017 m. Seimo nutarime „Dėl Lietuvos mokslo tarybos nuostatų patvirtinimo“¹¹, kuris laikytinas kaip kertinis LMT veiklas apibrėžiantis dokumentas, net trys iš keturių LMT uždavinių tiesiogiai siejasi su mokslo politika: patariamoji-ekspertinė funkcija šalies mokslo klausimais (5.1), patariamoji-analitinė MTEP ir doktorantūros veiksmingumo ir atitikties valstybės reikmėms klausimais (5.3) ir analitinė-formuojančioji MTEP palankios aplinkos bei mokslo išteklių plėtros klausimais (5.4).

Vertinant šiuos uždavinius, pastebėtina, kad tik pirmasis iš jų turi aiškų adresatą – Seimą ir Vyriausybę. Kiti du neturi savo institucinių „užsakovų“, o tik įgyvendinimo dalyje nurodoma LMT funkcija teikti ŠMSM teisės aktų, susijusių su meno ir mokslo doktorantūra, projektus (6.8). Taip pat galima pastebėti, jog nutarimo dalyje,

¹¹ Lietuvos mokslo tarybos nuostatai (2017 m. birželio 22 d., nutarimas Nr. XIII-499). LR Seimas. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/fdc30c905a6311e7846ef01bfff9b64>.

detalizuojančioje Tarybos veiklos organizavimą (kaip ir kituose nutarimo skyriuose), nebelieka pirmojo platesnio pobūdžio LMT uždavinio įgyvendinimo ir visas dėmesys sutelkiamas į MTEP ir su MTEP susijusias veiklas (23.12, 23.17, 23.20, 23.21, 23.22). Taigi šis dokumentas, nežiūrint pradinių deklaruojamų uždavinių, skatina LMT atlikti ganėtinai siauras mokslo politikos įgyvendinimo funkcijas – MTEP konkursinį finansavimą ir doktorantūros vertinimą, paliekant platesnio strateginio pobūdžio veiklas nedetalizuotas. Tai atspindi ir valdybos veiklos organizavimo apibrėžime (VII skyrius), nes ji (valdyba), nežiūrint savo daug platesnių kompetencijų, nukreipiama į vidinių organizacijos procesų stebėseną, vertinimą ir vystymą.

Atsižvelgiant į šiuos 2017 m. nutarimo uždavinius, būtų galima tikėtis, jog LMT turės aiškesnę patariamąją-ekspertinę rolę Vyriausybės lygmeniu. Tai iš dalies patvirtina 2019 m. balandžio 15 d. Vyriausybės nutarimas Nr. 343 „Dėl mokslo, technologijų ir inovacijų tarybos sudarymo ir darbo reglamento patvirtinimo“¹², kuriame LMT atstovas yra įtrauktas į komisijos narių sąrašą. Komisijai pirmininkauja Ministras Pirmininkas, o jo pavaduotojais skiriami kiti du ministrai – Švietimo ir mokslo ministras ir Ūkio ministras. Šis nutarimas pakeitė 2017 m. spalio 25 d. Vyriausybės nutarimą Nr. 863, kuriame taip pat detalizuojamas komisijos (tuo metu ji vadinosi Mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų strateginė taryba) narių sąrašas¹³. Jame, skirtingai nei 2019 m. nutarime, LMT atstovo nėra. 2017 m. sprendimas gali būti sietinas su 2016 m. rugsėjo 27 d. Seimo nutarimu Nr. XII-2654 „Dėl Lietuvos mokslo ir inovacijų politikos kaitos gairių patvirtinimo“, kur buvo siūloma sustiprinti Vyriausybines komisijas, įtraukiant į ją susijusių ministerijų ministrus (14.2)¹⁴; po šio pokyčio komisijoje neliko vietos LMT atstovui. Vis dėlto, tai galima laikyti nenuoseklumu, žinant tai, jog, pavyzdžiui, LMA atstovas yra visuose trijuose komisijos narių sudėtyse. Be to, svarbu paminėti, jog netgi po 2019 m. pakeisto Vyriausybės nutarimo LMT atstovai nedalyvavo vėlesniuose šios komisijos posėdžiuose. Tai galima suprasti iš posėdžių protokolų, pateiktų STRATA puslapyje, kuri tuo metu atliko tarybos sekretoriato funkcijas¹⁵. Apskritai, pati taryba nuo 2017 m. rugpjūčio iki 2019 m. gruodžio susirinko tik šešis kartus, o vėliau, kaip galima suprasti, iš viso nebuvo organizuota.

Taigi, galima konstatuoti, kad LMT patariamoji – ekspertinė funkcija Vyriausybės lygiu veikia labiau sporadiškai nei nuosekliai. Lieka LRS ŠMK, kuriame LMT atstovas bent jau teoriškai gali įgyvendinti 2017 m. Seimo nutarime nurodytus strateginio pobūdžio uždavinius mokslo politikos sferoje. Šiuo atveju, reikėtų pažymėti, kad nors ir santykinai ribotą, bet mokslo politikos formavimo prasme aktualią LMT funkciją – teikti ŠMSM teisinių aktų projektus, susijusius su doktorantūra.

Apskritai, LMT santykiai su ŠMSM yra glaudžiausi, lyginant su kitomis valstybės institucijomis. Tai nulemta ne tik persidengiančio tematinio lauko, bet ir ŠMSM teisiškai priskirto vaidmens formuoti Lietuvos mokslo tarybą. Kaip nurodoma 2017 m. Seimo nutarime „Dėl Lietuvos mokslo tarybos nuostatų patvirtinimo“, ministras atrenka visus Tarybos kandidatus, įskaitant ir Tarybos bei komitetų pirmininkus (14 ir 17) ir teikia kandidatūras Vyriausybei (11 ir 18), kuri savo ruožtu teikia Seimo tvirtinimui tik LMT pirmininko ir jo dviejų pavaduotojų kandidatūras. Tokiu būdu ŠMSM turi išskirtinę rolę LMT valdymo organų formavimo procese, nors LMT iš dalies lieka nepriklausoma dėl jos tiesioginio pavaldumo Seimui. Galiausiai, susidaro paini schema, kuri turi įtakos dviprasmiškai LMT rolei mokslo politikos lauke.

¹² Mokslo, technologijų ir inovacijų tarybos darbo reglamentas (2019 m. balandžio 15 d., nutarimas Nr. 343). LR Vyriausybė. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/e2af96d1604c11e99684a7f33a9827ac/asr>

¹³ Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės komisijos – mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros ir inovacijų strateginės tarybos sudarymo (2017 m. spalio 25 d. nutarimas Nr. 863). LR Vyriausybė. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/8c5b39d1bae711e7b3c5b8cb755e684a>

¹⁴ Lietuvos mokslo ir inovacijų politikos kaitos gairės (2016 m. rugsėjo 27 d. nutarimas Nr. XII-2654) . LR Seimas. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/37b98880861511e6b969d7ae07280e89>

¹⁵ MTI tarybos posėdžiai (2017-2019). STRATA. Prieiga internetu: <https://strata.gov.lt/lt/mti-taryba/posedziai>

2.3. Apklausų duomenų analizė

Vertinant apklausose pateiktas nuomones, galima konstatuoti, kad respondentai iš esmės sutarė dėl trijų esminių aspektų, susijusių su LMT dalyvavimo mokslo politikoje funkcija.

- 1) Pirma, beveik visi respondentai sutiko, kad šiuo metu LMT tik labai maža apimtimi atlieka arba iš viso neatlieka šios funkcijos. Kaip teigė buvęs LMT narys: „nuo pat dabartinio evoliucijos etapo pradžios LMT per mažai dėmesio skiria mokslo politikos formavimui.“ Buvo ir griežtesnių vertinimų, teigiant, kad iš LMT pusės „beveik neteikiami siūlymai valdžios institucijoms, neanalizuojama mokslo situacija, nerengiamos rekomendacijos.“ Vienas dabartinis LMT narys apibendrino diskusiją, sakydamas, kad Tarybos „dalyvavimas politikoje [yra] reaktyvus.“
- 2) Galima teigti, kad iš apklaustų respondentų, nebuvo tokių, kurie būtų patenkinti dabartiniu LMT vaidmeniu mokslo politikoje. Iš esmės visi sutarė, kad LMT turėtų būti aktyvesnė politikos veikėja. Respondentai ragino skirti papildomas lėšas efektyvesniam LMT politinės funkcijos atlikimui (įskaitant ir Mokslo politikos ir analizės skyriaus plėtrą), siūlė pasitelkti „nepriklausom[us] ekspert[us] renkant, apibendrinant, analizuojant ir teikiant įrodymais grįstus MTEP politikos siūlymus“, parinkti ir įgalinti „daugiau profesionalių kadru, išmanančių mokslo raidą ir įvairių mokslo sričių ypatumus“. Taigi, papildomi finansiniai ir žmogiškieji resursai gali būti traktuojami kaip antras konsensuso laukas tarp apklaustos dalyvių.
- 3) Trečias aspektas išryškėjo respondentų, kurie yra iš vidaus yra susidūrę su LMT darbu. Daugelis jų pripažino, kad sudėtingi tarpinstituciniai santykiai – ar tai būtų tarp ŠMSM ir EIM, EIM ir LMT ar tarp ŠMSM ir LMT – komplikuoja ir apsunkina Tarybos kaip mokslo politikos dalyvės veiklą. Pavyzdžiui, vienas iš buvusių LMT narių nemato galimybių intensyviai LMT veiklą su EIM ir ŠMSM, kol „šios ministerijos gyvens kaip šuo su kate“. Kitas respondentas, dirbantis vienos iš susijusių institucijų administratoriumi, įžvelgė „akivaizd[žią] konkurencij[ą] tarp ŠMSM ir LMT“. Jam iš dalies pritarė ir vienas iš dabartinių LMT narių pastebėdamas, kad ŠMSM nelaiko Tarybos lygiaverčiu partneriu, o labiau traktuoja kaip „vykdančią instituciją.“ Iš šių ir kitų panašaus pobūdžio pastabų kyla pasiūlymai peržiūrėti dabartinio valdymo ir net pavaldumo modelį arba LMT imtis daugiau politinės iniciatyvos, išnaudojant jos esamą pavaldumą Seimui.
- 4) Reikia pastebėti, jog nemaža dalis respondentų LMT bent jau dalinį pavaldumą Seimui traktavo kaip pridėtinę vertę ir galimą atsvarą politiniam spaudimui ar siauriems interesams. Buvęs LMT narys išreiškė dažnai pasikartojančią poziciją: „LMT atskaitomybė Seimui yra LMT autonomijos ir tuo pačiu aukštos reputacijos mokslo bendruomenėje garantas, bei dalinė nepriklausomybė nuo ŠMSM vykdomos instrumentiškai suvokiamos, momentinių rezultatų siekiančios, ilgalaikių tikslų stokojančios politikos.“ Nors buvo ir siūlysių pavaldumą Vyriausybei kaip logiškesnį sprendimą: „LMT turėtų būti atskaitinga ne Seimui, bet Vyriausybei. Manau kad tai sudarytų galimybę LMT aktyviau dalyvauti formuojant mokslo politiką. Be to, veikimas ŠMSM „priežiūroje“ bent jau mano buvimo LMT nare metu nebuvo labai efektyvus, ilgai trukdavo derinimai, buvo daug nesuskalbėjimo.“ Daliai respondentų pavaldumo klausimas pasirodė kaip mažiau reikšminga antraeilė tema.

Apibendrinant apklaustos rezultatus galima teigti, jog dabartinis LMT politinis vaidmuo mokslo politikos formavimo srityje netenkina suinteresuotų šalių atstovų ir jie nori matyti aktyvesnę patariamąją – ekspertinę Tarybos veiklą mokslo politikoje.

2.4. Eksperto vertinimas ir siūlymai

Dabartinė LMT situacija reikalauja esminių pokyčių teisinio reguliavimo, žmogiškųjų bei finansinių resursų ir (tarp)institucinio bendradarbiavimo srityse. Tai nereiškia, kad egzistuoja vienas idealus reformos scenarijus. Verčiau reikėtų kalbėti apie kelis kompleksinius galimų sprendimų variantus.

Vienas iš jų – išlaikyti atskaitomybę Seimui ir gerokai sustiprinti LMT mokslo analitikos funkcijas. Tai galima įgyvendinti auginant LMT Mokslo politikos ir analizės skyrių ir galbūt įkuriant trečiąjį komitetą, skirtą strateginės mokslo analizės vystymui. Sustiprėjusi papildomais žmogiškais resursais ir perėmusi gerąsias MOSTA veiklos praktikas, LMT galėtų tapti labiau matoma ir įtakingesne mokslo politikos dalyve. Šią jos rolę sustiprintų ir formalus teisinis įpareigojimas Vyriausybei visais mokslo politikos klausimais gauti ekspertinę LMT nuomonę. Pagrindinės šio sprendimo rizikos kiltų dėl reikalingo finansavimo užtikrinimo, augančios konkurencijos su ŠMSM ir labai ribotai naudojamos Seimo priežiūros funkcijos LMT atžvilgiu. Būtent pastarasis aspektas kombinacijoje su finansine priklausomybe nuo Vyriausybės ir ŠMSM kelia daug tarpinstitucinės sumaišties ir apriboja vykdomosios valdžios galimybes panaudoti LMT ekspertinį – analitinį potencialą.

Antras variantas – perkelti LMT pavaldumą Vyriausybei. Šiuo atveju santykiai su Vyriausybe taptų glaudesni ir, tikėtina, sisteminiai. Tačiau reikėtų papildomai užtikrinti autonomiją įgyvendinant mokslo politikos patariamąją funkciją. Jau dabar Vyriausybė skiria biudžetines lėšas, tvirtina daugumą LMT narių ir teikia pasiūlymus Seimui dėl likusiųjų. Tokioje pavaldumo konfigūracijoje LMT pirmininkas galėtų tapti nuolatinio ir teisiškai formalizuotu Ministro Pirmininko patarėju mokslo politikos klausimais, o tai suteiktų organizacijai galimybę užtikrinti efektyvesnį mokslo patarimų bei įrodymų pateikimą visais Vyriausybei aktualiais klausimais. Tai sustiprintų ir Vyriausybės galimybes nuosekliau ir kompleksiščiau vystyti bei įgyvendinti mokslo politiką. Pagrindinės rizikos kiltų iš galimo LMT politizavimo iš Vyriausybės pusės ir perteklinės koncentracijos į ganėtinai trumpalaikę viešosios politikos perspektyvą. Taip pat nemažėtų, o galbūt netgi išaugų įtampa su ŠMSM vadovybe, konkuruojant dėl finansinių resursų ir politinio vaidmens. Minėtas rizikas būtų galima bent iš dalies valdyti sustiprinus LMT valdybą, įtraukiant į ją platesnį spektrą kertinių mokslo politikos žaidėjų (pavyzdžiui, LRS ŠMK pirmininką, LURK prezidentą, ŠMSM viceministrą ir pan.). Tolesnis LMT analitinės srities stiprinimas prisidėtų prie tarpinstitucinių trinčių mažinimo, nes atsirastų aiški Tarybos pridėtinė vertė ir išskirtinumas mokslo politikos erdvėje.

Trečias variantas – priskirti Tarybą ŠMSM pavaldumui. Šis scenarijus reikalautų pagrindinių LMT uždavinių, apibrėžtų 2017 m. Seimo nutarime „Dėl Lietuvos mokslo tarybos nuostatų patvirtinimo“, peržiūrėjimo. Iš esmės reikėtų siaurinti LMT veiklas iki mokslo konkursinį finansavimą prižiūrinčios ir vykdančios agentūros, neturinčios mokslo politikos lauke atskiro vaidmens. Tokia reforma gerokai sustiprintų ŠMSM (ypač jei paraleliai būtų stiprinamas ir LMT analitinis potencialas), bet tuo pačiu apribotų LMT galimybes veikti nacionaliniame tarpinstituciniame lauke. Kad ŠMSM netaptų vieninteliu LMT langu į šalies mokslo politikos lauką, reikėtų sustiprinti LMT Pirmininko rolę, pavyzdžiui, teisiškai formalizuojant kaip Ministro Pirmininko patarėją mokslo politikos klausimais. Tai bent iš dalies padėtų valdyti ir ministerinio lygmens politizavimo riziką. Šį vertinimą atlikusių ekspertų nuomone, šis kelias nesiūlytinas.

Neatsižvelgiant į pasirinktą sprendimų variantą, analitinių pajėgumų stiprinimas mokslo politikos srityje negali būti ilgiau atidėliojamas. Tai – higieninis sprendimas, sudarantis prielaidas tolimesniam MTEP veiklų vystymui.

3. LMT ir mokslo finansavimas

Ši tyrimo dalis skirta įvertinti LMT vaidmenį nustatant šalies finansines investicijas į mokslinius tyrinėjimus, įgyvendinant šalies mokslo institucijų bazinį finansavimą bei konkursines MTEP finansavimo programas. Analizė atlikta atsižvelgiant į Europos mokslo fondo ekspertų 2014 m. atliktos studijos rezultatus ir rekomendacijas.¹⁶

3.1. ESF rekomendacijos

Pagrindinės ESF studijos rekomendacijos, tiesiogiai ar netiesiogiai susijusios su mokslinių tyrimų finansavimu:

- 1) LMT kartu su akademinė bendruomene turėtų sutarti dėl labiau sistemiško požiūrio, apibrėžiant nacionalinius mokslinių tyrimų tikslus ir atitinkamai subalansuotų finansavimo programų rinkinio. Sprendimų priėmimas turėtų būti aiškus ir skaidrus, įtraukiantis platų ratą suinteresuotų pusių (dalininkų). Finansavimo programų balansas turi būti nuolat stebimas ir vertinamas atsižvelgiant į iškeltus uždavinius.
- 2) LMT turėtų atkreipti dėmesį į du finansavimo priemonių portfelius: paramą ankstyvosios karjeros tyrėjams ir tarptautiniam tyrėjų mobilumui. Šios finansinės paramos schemas turi būti integruotos į kitas paramos schemas (kur įmanoma), siekiant išvengti tolimesnio smulkių kvietimų ir grantų gausėjimo.
- 3) LMT turėtų apsvarstyti finansuojamų programų skaičiaus sumažinimą, padidinant dėmesį dideliems grantams, kurie galėtų padidinti kokybę, poveikį ir tarptautinį konkurencingumą. Tai neatlieptų naujų programų kūrimo poreikio, ypač akcentuojant inovacijas, bet ir jos turėtų būti kuriamos atsižvelgiant į apimtį ir efektyvumą.
- 4) Siekiant integruoti ir sujungti mokslinius tyrimus su platesniu žinojimo ir inovacijų kontekstu LMT turėtų labiau išnaudoti Nacionalines mokslo programas: a) humanitariniuose ir socialiniuose moksluose, kuriant programas, prisidedančias prie sociokultūrinio ir ekonominio Lietuvos vystymosi Europos ir platesniame globaliame kontekste, b) mokslo srityse, inžinerijoje ir medicinoje kuriant programas, susiejančias mokslinius tyrimus su Slėnių vystymusi bei Sumanios specializacijos programa.
- 5) LMT turėtų išnagrinėti klausimą, kaip finansavimo portfelis turėtų būti balansuojamas taikomųjų tyrimų kryptimi, neprarandant tikslo siekti mokslinės ekselencijos, būdingos fundamentiniams tyrimams, kaip yra dabar. Siekiant darnos bei vengiant neproduktyvaus programų dauginimo, tai turi būti daroma bendradarbiaujant su MITA.
- 6) LMT turi išnagrinėti šias priemones: a) tyrimo grupių, glaudžiai susijusių su pramone, kofinansavimą (įskaitant industrinę doktorantūrą); b) metinių akademinė tyrėjų atostogų (*sabbaticals*) pramonės įmonėse arba, atvirkščiai, pramonės tyrėjų finansavimą Lietuvos tyrimų grupėse. Pradėti finansavimo schemas, kurios būtų vertinamos tiek fundamentinių mokslų pagrindu, tiek poveikiu nacionaliniams inovaciniams tikslams ir kurių įgyvendinimui būtų reikalingas pramonės kofinansavimas.
- 7) LMT turėtų išnagrinėti šias priemones:
  - a) doktorantų ir podoktorantūros stažuotojų tyrimų užsienio mokslo institucijose finansavimo;
  - b) paramą tarptautinių talentų (visų lygių) pritraukimui;

¹⁶ Organisational Evaluation of the Research Council of Lithuania (RCL) Evaluation Report (2014). European Science Foundation. Prieiga internetu: https://www.lmt.lt/data/public/uploads/2016/09/d1_organisational-evaluation-of-the-research-council-of-lithuania_final_180714.pdf

- c. projektų, kurie EMT ar EK įvertinti aukštais balais (Horizont programų kofinansavimas);
- d. paramą tyrėjams ir institucijoms siekiant EK finansavimo, įdarbinant EK grantų vadybininkus, turinčius tarptautinės patirties, kurie dirbtų arba LMT arba institucijose.

3.2. Teisės aktų ir teisinės aplinkos analizė

3.2.1. Šalies MTEP biudžeto formavimas

Nacionalinė pažanga ir darnus vystymasis yra vienas pagrindinių valstybės tikslų. Šiam tikslui įgyvendinti valstybė įgyvendina strateginį planavimą, kurio tikslas yra ir veiksmingas valdžios sektoriaus finansų planavimas ir panaudojimas. Strateginį planavimą valstybėje reglamentuoja LR Strateginio valdymo įstatymas¹⁷, taip pat Valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų planavimo, rengimo, tvirtinimo procedūros reglamentuojamos taikant Strateginio valdymo metodiką,¹⁸ kuri numato ir reglamentuojamos strateginio valdymo sistemos dalyvių, dalyvaujančių planavimo dokumentų rengimo, įgyvendinimo ir atskaitomybės procesų valdymo veikloje, funkcijas. LMT yra LR biudžeto asignavimų valdytojas, kaip tai apibrėžta LR Biudžeto sandaros įstatyme¹⁹, todėl LMT yra šalies Strateginio valdymo sistemos dalyvis, dalyvaujantis atskirai išskirtoje Valstybės veiklos srityje: 12) švietimas, mokslas ir sportas.²⁰ Šiuo įstatymu apibrėžtomis sritims yra rengiamos Nacionalinės plėtros programos, kurios yra sudėtinės Nacionalinio pažangos plano 2021-2030 dalys²¹.

LMT gali būti aktyvus Valstybės strateginio planavimo proceso dalyvis. LMT aktyviai prisidėjo sudarant Nacionalinės Mokslo plėtros programą, kuri šios ataskaitos rengimo metu kol kas nėra patvirtinta (ŠMSM yra parengusi šios programos projektą)²². Šalies MTEP veiklų finansavimo planavimas tiek nustatant kasmetines biudžeto subsidijas MTEP veiklas vykdančioms institucijoms, tiek konkursinio finansavimo apimtis bei teminės kryptys priklauso svarbiausiems valstybės uždaviniams, įgyvendinamiems per ŠMSM bei Ekonomikos ir inovacijų (toliau – EIM) ministerijas. Jų funkcijos apibrėžtos LR Mokslo ir studijų įstatymu ir LR Technologijų ir inovacijų įstatymu. Šių sričių finansavimas valstybės mastu vyksta panaudojant nacionalinio biudžeto lėšas bei užsienio lėšas, kurias sudaro ES struktūrinė parama. Bendras šalies MTEP finansavimo lygis 2019 m. sudarė 1 proc. BVP (21 vieta tarp 27 ES šalių-narių)²³, iš kurių 33 proc. buvo finansuojama nacionalinio biudžeto, o 34proc. – Europos Sąjungos struktūrinių fondų (toliau – ES SF), likusios – verslo ir mokslo įstaigų lėšos.

Valstybės subsidijos MTEP veiklą vykdančioms institucijoms bei programoms, kurių administravimą vykdo LMT, planuojamos ŠMSM, derinant su LR Seimo Švietimo ir mokslo komitetu, tvirtinamos Vyriausybės ir teikiamos Seimui, priimant įstatymą dėl metinio valstybės biudžeto. LMT vaidmuo šiame procese nėra aiškiai apibrėžtas. Nėra nustatytų griežtų procedūrų, kurios apibūdintų LMT aktyvų dalyvavimą nustatant šalies biudžeto dalį, skiriamą MTEP veikloms subsidijuoti planavimo stadijoje. Su nedidelėmis išimtimis LMT turi galimybę pareikšti nuomonę dėl skiriamų finansavimo apimčių tiek ŠMSM, tiek LRS ŠMK nariams: LMT vadovai greta kitų socialinių partnerių nuolat kviečiami ar savo iniciatyva dalyvauja valdžios institucijų rengiamuose posėdžiuose, skirtuose

¹⁷ LR Strateginio valdymo įstatymas (2020 m. birželio 25 d. įstatymo Nr. XIII-3096). LR Seimas. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/90386d20bab711ea9a12d0dada3ca61b>

¹⁸ Strateginio valdymo metodika (2021 m. balandžio 28 d. nutarimas Nr. 292). LR Vyriausybė. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/5e3aa191a8e511eb98ccba226c8a14d7/asr>

¹⁹ LR Biudžeto sandaros įstatymas (1990 m. liepos 30 d., įstatymo Nr. I-430). LR Seimas. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.428/asr>

²⁰ LR Strateginio valdymo įstatymas (2020 m. birželio 25 d. nutarimas Nr. XIII-3096). LR Seimas. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/90386d20bab711ea9a12d0dada3ca61b>

²¹ 2021–2030 metų Nacionalinis pažangos planas (2020 m. rugsėjo 9 d. nutarimas Nr. 998). LR Vyriausybė. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/c1259440f7dd11eab72ddb4a109da1b5?ifwid=-whxwii77y>

²² 2021-2030 m. Mokslo plėtros programa (2020 m. rugpjūčio 6 d.). Švietimo ir mokslo ministerija. Prieiga internetu: [https://www.smm.lt/uploads/documents/Administracine%20informacija/planavimo%20dokumentai/pletros%20programos/MPP%20projektas%20\(2020-08-06\).pdf](https://www.smm.lt/uploads/documents/Administracine%20informacija/planavimo%20dokumentai/pletros%20programos/MPP%20projektas%20(2020-08-06).pdf)

²³ Gross domestic expenditure on R&D (2009-2019). Eurostat. Prieiga internetu: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Gross_domestic_expenditure_on_R%26D,_2009_and_2019_\(%25,_relative_to_GDP\)_F2.pn_g](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=File:Gross_domestic_expenditure_on_R%26D,_2009_and_2019_(%25,_relative_to_GDP)_F2.pn_g)

MTEP finansavimui. Pastebėtina, kad svarstant tiek kasmetinio MTEP valstybinio finansavimo apimtį, tiek ilgesnio laikotarpio, pavyzdžiui, ES lėšas, LMT kviečiama įsijungti (pareikšti nuomonę) tik tada, kai pagrindiniai sprendimai Vyriausybės lygiu iš esmės jau yra priimti. Galima teigti, kad LMT indėlis nustatant valstybės subsidijų lygį šalyje vykdomoms MTEP veikloms finansuoti yra nežymus ir nėra pilnai išnaudojamas, atsižvelgiant į turimus analitinius-ekspertinius pajėgumus, kuriuos galėtų šiam tikslui mobilizuoti LMT. Apskritai, visos MTEP politikos, apimančios finansavimo klausimus, formavimo procesas (tai pažymi ir užsienio ekspertai) yra formuojamas „iš viršaus į apačią“, taip prarandant galimybę pasinaudoti didele patirtį turinčių mokslininkų bei mokslo administratorių kompetencijomis optimaliai planuojant valstybės biudžeto dalį, skirtą valstybės strateginių uždavinių įgyvendinimui. Kita vertus, šiuo metu organizacinėje LMT struktūroje, kurią nustato LMT veiklą reglamentuojantys dokumentai²⁴, nėra ir nuolat veikiančio darinio, vykdančio sistemingą šalies MTEP veiklą biudžetinio finansavimo poreikio analizę, taip pat nėra atliekama ekspertinė veikla, skirta pagrįsti šalies mokslo įstaigų biudžeto bei konkursinio finansavimo poreikį, įvertinti naujų besivystančių mokslo šakų potencialą ir galimybes jas plėtoti Lietuvoje bei nustatyti naujų šakų valstybinio finansavimo poreikį, siejant tai su Nacionalinio pažangos plano uždavinių įgyvendinimu.

3.2.2. Bazinis institucinis finansavimas

LMT yra aktyvus metinio biudžetinio finansavimo paskirstymo mokslo ir studijų institucijoms proceso dalyvis. LMT vykdo 1) kasmetinį mokslo rezultatų vertinimą, vykdomą pagal „Kasmetinio universitetų ir mokslinių tyrimų institutų mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtos, meno veiklos vertinimo aprašą“²⁵ ir 2) išorinį palyginamąjį MTEP veiklos rezultatų vertinimą, atliekamą kas 5 metus, ir kurį planuojama 2023 m. organizuos ir vykdys LMT, pasitelkdama tarptautinius ekspertus. Šio vertinimo, kurį 2018 m. metais atliko MOSTA²⁶, rezultatai nustato 60 proc. MTEP biudžetinių asignavimų paskirstymą tarp mokslo ir studijų institucijų.²⁷ Likę 40 proc. valstybės biudžetinių asignavimų mokslui skiriama pagal LMT vykdomą kasmetinį vertinimą. Funkcijoms, kurias atlieka LMT abiejų vertinimų atveju, reikalingos ekspertinės atitinkamų mokslo sričių žinios. Šios veiklos yra reikšmingos kuriant tvarų MTEP finansavimo modelį Lietuvoje, ir galima teigti, kad LMT turi didelį potencialą sėkmingai įgyvendinti šias veiklas, tiksliai apibrėžus vertinimo veiklos procesus bei eliminavus galimus interesų konfliktus, kurie dažnai pasitaiko mažose šalyse su nedidelėmis mokslo bendruomenėmis. Šiam tikslui pasiekti būtinas platus užsienio ekspertų pasitelkimas. Išorinio ekspertinio vertinimo proceso pavyzdžiu galėtų būti MOSTA įvykdyto 2018 m. palyginamojo vertinimo procesas.

3.2.3. Infrastruktūrų finansavimas

Žymiai labiau pažengęs yra MTEP infrastruktūrų finansavimo bei strateginio planavimo procesas. Lietuva nuo 2011 m. perkėlė Europos Sąjungoje sukurtą ir taikomą strateginio patariamojo planavimo „MTEP infrastruktūrų plėtos kelrodžio“ įrankį ESFRI (European Strategy Forum for Research Infrastructures).²⁸ Nuo 2013 m., kai buvo pradėtos derybos dėl Lietuvos narysčių tarptautinėse MTEP infrastruktūrose, buvo sukurtos priemonės, finansuojamos 2014-2020 m. ES SF paramos lėšomis²⁹. Reikia pastebėti, jog atskirais atvejais LMT pavedus

²⁴ Lietuvos mokslo tarybos nuostatai (2017 m. birželio 22 d., nutarimas Nr. XIII-499). LR Seimas. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/fdc30c905a6311e7846ef01bfff9b64>.

²⁵ Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2017 m. kovo 1 d. nutarimo Nr. 149 „Dėl Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo įgyvendinimo“ 2.2–2.6 papunkčių įgyvendinimo (2021 m. rugsėjo 2 d. įsakymas Nr. V-1593). LR Švietimo, mokslo ir sporto ministras. Prieiga internetu: https://www.smm.lt/uploads/lawacts/docs/3122_48c4602aac7a58ed6114aa690a970fcb.pdf

²⁶ Palyginamajame ekspertiniame MTEP vertinime dalyvavusių tarptautinių ekspertų parengtos ataskaitos. Prieiga internetu: <https://strata.gov.lt/lt/palyginamasis-ekspertinis-mtep-vertinimas/rezultatai>

²⁷ LR mokslo ir studijų įstatymas (2009 m. balandžio 30 d. įstatymo Nr. XI-242). LR Seimas. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.343430>

²⁸ Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūros kelrodis (2011). LMT. Prieiga internetu: https://lmt.lt/data/public/uploads/2016/09/d6_2011_kelrodis_lmtik-b5-lt-spreads.pdf

²⁹ Dėl Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos administruojamų aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtos politikos priemonių, prisidedančių prie prioritetinių mokslinių tyrimų ir eksperimentinės (socialinės, kultūrinės) plėtos ir inovacijų raidos (sumanos specializacijos) krypčių plėtojimo, jų prioritetų ir

tarptautinių sutarčių užtikrinimą ir narystės mokesčių mokėjimą yra kilę sunkumų su adekvačių finansinių resursų alokacija šiam tikslui. Infrastruktūrų ir jų finansavimo planavimas remiasi ŠMSM konsultacijomis su socialiniais partneriais ir mokslo institucijomis, pavedant atlikti ekspertines funkcijas LMT. Be to, kai kuriais atvejais buvo pasitelkiamos užsienio ekspertų išvados. Paskutiniajame ES SF lėšų panaudojimo infrastruktūrų plėtrai planavimo etape LMT dalyvavo epizodiškai, tačiau įgyvendinant eilę priemonės projektų, jau pasirašius partnerystės sutartis, LMT vaidmuo išaugo, nes tiek tarpvalstybinių susitarimų (pavyzdžiui, EMBL), tiek ERIC teisinio reglamento³⁰ pagrindu veikiančių tarptautinių infrastruktūrų narystės finansavimas pavestas LMT. Šios srities finansinio planavimo procesai yra formavimosi stadijoje, tačiau LMT vaidmuo reikšmingas, o besiformuojantis sprendimų dėl finansavimo apimties ir krypties nustatymo procesas dera su tarptautinėje praktikoje taikomais metodais. Nors pagal apimtį narystės tarptautinėse infrastruktūrose finansavimas sudaro mažiau nei 2 proc. metinių valstybės subsidijų MTEP veiklai finansuoti, tačiau šiuo metu besiformuojantis mechanizmas, apimantis finansinių poreikių formavimą, derybų procesus su valdžios įstaigomis bei mokslo institucijomis bei planavimo ir sutartinių santykių su mokslo institucijomis, įgyvendinančiomis tarptautines sutartis bei ERIC susitarimus, nustatymu, gali būti prototipas valstybės poreikių MTEP veiklų finansavimo nustatymui bei modernios viešojo administravimo kultūros diegimui.

3.2.4. Konkursinis MTEP projektų finansavimas

LMT vykdo platų spektrą konkursinio finansavimo priemonių, kurių sąvadas kasmet atnaujinamas trejų metų strateginiuose veiklos planuose.³¹ LMT finansavimo priemonės apima 4 pagrindines paramos sritis:

- 1) Valstybės užsakomųjų mokslinių tyrimų ir kitų veiklų finansavimas;
- 2) Mokslininkų (mokslininkų grupių) inicijuoti projektai;
- 3) Tarptautinės ir tarpvalstybinės programos bei iniciatyvos;
- 4) Parama mokslinei karjerai;
- 5) Kitos priemonės.

3.2.5. Nacionalinės mokslo programos

Valstybės užsakomųjų mokslinių tyrimų ir kitų veiklų finansavimas vykdomas pasitelkiant Nacionalines mokslo programas (toliau – NMP), finansuojamas valstybės biudžeto lėšomis, taip pat įvairias priemones, finansuojamas ES SF lėšomis (*vide infra*). Nacionalinės mokslo programos Lietuvoje inicijuotos 2008 m.³² Jų paskirtis – sutelkti Lietuvos mokslo potencialą ir finansinius išteklius, inicijuoti programoje apibrėžtomis problemoms spręsti būtinus naujus ir kryptingai sutelkti jau vykdomus (tarp jų – tarptautinio bendradarbiavimo pagrindu) mokslinius tyrimus, daugelio institucijų pastangomis gauti naujų mokslo žinių, kurių reikia šioms problemoms spręsti, valstybės ir visuomenės gyvenimo sričių raidos projektams vykdyti, Lietuvos mokslui kaip lygiaverčiam dalyvaujant Europos mokslinių tyrimų erdvėje.³³

NMP yra vienas pagrindinių LMT taikomų konkursinio mokslinių tyrimų finansavimo mechanizmų, 2020 m. joms skirti asignavimai sudarė 6,3 mln. Eur. LMT pasiūlius ir ŠMSM ministrui patvirtinus sudaromas NMP temų sąrašas. Pagal numatytas temas LMT rengia programas, svarsto jų projektus, o patvirtinus ŠMSM, įgyvendina bei

---

susijusių priemonių įgyvendinimo bendrojo veiksmų plano patvirtinimo (2015 m. rugpjūčio 13 d. įsakymas Nr. V-895). Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministras. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2b1a9fa042bf11e59cf1cfda14b526c5?jfwid=8oekcmto9>

³⁰ Dėl Europos mokslinių tyrimų infrastruktūros konsorciumo (ERIC) Bendrijos teisinio pagrindo (2009 m. birželio 25 d., Nr. 723/2009). ES Tarybos reglamentas (EB). Prieiga internetu: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:32009R0723&from=FR>

³¹ LMT Strateginiai veiklos planai. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/administracine-informacija/planavimo-dokumentai/veiklos-strategija/162>

³² Dėl Nacionalinių mokslo programų nuostatų patvirtinimo (2008 m. liepos 16 d. nutarimas Nr. 731). LR Vyriausybė. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.325078/hlnrjCMpQC>

³³ Dėl Nacionalinių mokslo programų nuostatų patvirtinimo (2008 m. liepos 16 d. nutarimas Nr. 731). LR Vyriausybė. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.325078/hlnrjCMpQC>

administruoja. NMP finansavimo šaltiniai gali būti a) valstybės biudžeto lėšos, b) ministerijoms ar kitoms institucijoms skiriamos valstybės biudžeto lėšos ir c) ES struktūrinių fondų paramos lėšos.

LMT neskelbia vidutinio programos projekto grantų dydžių statistikos, tačiau iš viešai prieinamų duomenų galime sakyti, jog NMP yra vidutinio dydžio projektai, pavyzdžiui, 2015-2018 m. vykdytų ir pabaigtų NMP „Agro-, miško ir vandens ekosistemų tvarumas“ vidutinis projektų dydis sudarė apie 300 000 Eur, t.y. po 100 000 Eur metams. Panašios apimties buvo ir 2016-2018 metais vykdyti NMP „Link ateities technologijų“ projektai – apie 267 000 Eur projektui, apie 100 000 Eur metams. Kiek mažesnės buvo NMP „Sveikas senėjimas“, kurių vidutinės metinės projektų vertės – apie 70 000 Eur metams. Sėkmės faktorius: „Agro-, miško ir vandens ekosistemų tvarumas“ – 27 proc., „Sveikas senėjimas“ – 23 proc. (I kvietimas), 11 proc. (II kvietimas), 47 proc. (III kvietimas), svertinis vidurkis – 23 proc.

Humanitarinių ir socialinių mokslų sričių vidutinės projektų grantų vertės kiek mažesnės: I kvietimas 1 konkursas (humanitariniai mokslai) (2017 m.) NMP „Modernybė Lietuvoje“ vieno projekto vidutinė vertė – 118 000 Eur projektui ir 44 000 Eur metams. I kvietimas, 2 konkursas (socialiniai mokslai) – 94 000 Eur projektui ir 29 000 Eur metams. Vidutinė NMP „Gerovės visuomenė“ (PTP) projektų vertė apie 100 000 Eur projektui ir apie 50 000-70 000 Eur metams. Šių sričių NMP sėkmės faktoriai: „Gerovės visuomenė“ apie 20 proc., „Modernybė Lietuvoje“ – apie 33 proc. Pažymėtina, kad dėl naujos Technologijų ir inovacijų įstatymo redakcijos bei su tuo susijusių MSJ pakeitimų naujos NMP nenumatytos.

3.2.6. Valstybės prioritetus įgyvendinančios priemonės

Nacionalines mokslo programas papildė valstybės prioritetus įgyvendinančių priemonių, finansuojamų ES struktūrinių fondų programų lėšomis. Tai – „Aukšto lygio tyrėjų grupių vykdomi moksliniai tyrimai Sumanios specializacijos kryptyse (SMART)“, „Mokslininkų iš užsienio pritraukimas vykdyti mokslinius tyrimus Sumanios specializacijos kryptyse (SMART)“, „Paralelinių laboratorijų MTEP veikla Sumanios specializacijos kryptyse“ ir „Profesorių pritraukimo programa“. Šie projektai dažniausiai yra didesnės apimties ir gali būti palyginami su JAV ir ES industrinių šalių konkursinio finansavimo apimtimis, vertinant tiek vieno grantų dydį, tiek lėšas, skirtas programos projekto įgyvendinimui per metus.

SMART projektų, kurių tikslas – plėtoti taikomąsias žinias, prisidedančias įgyvendinant mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros ir inovacijų raidos (sumanos specializacijos) prioritetų įgyvendinimo programą, ir skatinti mokslo ir studijų institucijas vykdyti MTEP veiklas, turinčias komercinį potencialą, vertės sudaro iki 700 000 Eur projektui. Projektų trukmė iki 3,5 metų, todėl vidutinė metinė grantų vertė gali siekti 200 000 Eur metams.

Panaši, bet mažesnės apimties grantų schema, vadinama „Profesorių pritraukimo programa“, skirta pritraukti aukšto lygio mokslininkų iš užsienio, suburti tyrėjų grupes, inicijuoti ir vykdyti tarptautinio lygio mokslinius tyrimus, kurie prisideda prie Lietuvos jaunųjų mokslininkų ugdymo, tyrėjų kompetencijų tobulinimo bei priimančios institucijos vykdomų mokslinės veiklos kryptių ar tematikų vystymo, pradėta 2020 m. Šios programos apimtis 5,8 mln. Eur, konkurso keliu buvo atrinkti 6 projektai, kurių finansavimo apimčių mediana buvo didesnė nei 995 000 Eur. Taigi metinio finansavimo apimties mediana sudarė apie 250 000 Eur per metus.

Nedidele (1,4 mln. Eur) valstybės prioritetus įgyvendinančia veikla „Paralelinės laboratorijos (SMART)“, paskelbta 2020 m., siekiama skatinti bendradarbiavimą tarp Lietuvos ir užsienio mokslo institucijų bei universitetų ligoninių struktūrinių padalinių ir užsienio tyrėjų grupių, turinčių išskirtinę kompetenciją sumanos specializacijos prioriteto „Sveikatos technologijos ir biotechnologijos“ įgyvendinimo tematikose „Molekulinės technologijos medicinai ir biofarmacijai“ ir (arba) „Pažangi medicinos inžinerija ankstyvai diagnostikai ir gydymui“. Pagal šią finansinės paramos schemą finansuoti 2 projektai, su beveik 700 000 Eur biudžetais. Veiklos įgyvendinimo trukmė – 42 mėnesiai, o metinė paramos apimtis sudaro beveik 200 000 Eur per metus.

3.2.7. Mokslininkų iniciatyva vykdomi projektai

Mokslininkų iniciatyva vykdomi projektai finansuojami tiek valstybės biudžeto, tiek ES SF lėšomis. LMT vykdo (-ė) tris finansavimo veiklas: Mokslininkų kvalifikacijos tobulinimas vykdant aukšto lygio MTEP projektus (ES SF Lėšos), Mokslininkų grupių projektai ir Individualūs MTEP (H2020) projektai.

Mokslininkų grupių projektai (toliau – MIP) yra seniausia LMT vykdoma tęstinė konkursinio finansavimo programa, finansuojama Lietuvos valstybės biudžeto lėšomis. Programa turi labai stiprų bendruomenės palaikymą (remiantis mokslininkų, esamų ir buvusių LMT narių apklausos rezultatais). Finansuojami visų sričių projektai, nesiejant jų tematiškai su Prioritetinėmis mokslų sritimis. Šioje grupėje taip pat buvo vykdomas ir Technologinės plėtros projektų konkursinis finansavimas, bandyti ir kiti tiksliniai formatai, pavyzdžiui, bendradarbiavimo su JAV mokslo ir studijų institucijomis. Interviu su LMT darbuotojais metu gauta informacija rodo, kad pagal šią schemą buvo vykdomi ir projektai, apimantys aukštesnius TPL lygius (nuo 3 iki 6). Sėkmės faktorius šioje grupėje svyruoja, pavyzdžiui, 13 proc. IX kvietime, kurio visa finansavimo suma 7,35 mln. Eur (2020 m.), 12,4 proc. – VIII kvietime, kurio visa finansavimo suma 9,4 mln. Eur (2019 m.), 27 proc. – VII kvietime, kurio visa finansavimo suma 6 mln. Eur (2018 m.). Pastarajame kvietime viso buvo skirta 13,7 mln. Eur, tačiau projektų maksimali suma buvo ribojama 120 000 Eur, kas lėmė maksimalią metinę finansavimo apimtį apie 40 000 Eur per metus.

Individualūs MTEP (H2020) projektai, turintys *Seal of Excellence*³⁴ kokybės žymę ir skirti finansuoti Lietuvos mokslininkus, kurie yra pateikę paraišką pagal Europos mokslo tarybos (ERC Starting Grants, Consolidator Grants, Advanced Grants) (toliau – EMT) arba Marie Skłodowska-Curie Action (MSCA Individual fellowships) (toliau – MSCA) veiklų schemas, o jų projektų paraiškos Europos Komisijos įgyvendinančių institucijų organizuojamo ekspertinio vertinimo metu buvo pripažintos tinkamomis finansuoti, tačiau joms nebuvo skirtas finansavimas dėl lėšų trūkumo. Programa finansuojama ES SF lėšomis pagal priemonę „Mokslininkų, kitų tyrėjų, studentų mokslinės kompetencijos ugdymas per praktinę mokslinę veiklą“. Šios programos apimtis – 4,9 mln. Eur. Įvykė 2 kvietimai: 2017 ir 2019 metais. Pagal šiuos kvietimus finansuotos visos pateiktos paraiškos. Paramos dydis siekia apie 130 000 Eur, metinė finansavimo apimtis – 65 000 Eur metams.

3.2.8. Parama mokslinei karjerai

Pagal metines finansavimo apimtis – tai maži ir labai maži moksliniai tiriamieji projektai, vykdomi Lietuvos mokslo ir studijų institucijose. Projektai skirti ankstyvosios karjeros tyrėjų ugdymui ir stažuotėms: Studentų mokslinė praktika, Studentų moksliniai tyrimai, konkursinė doktorantūra ir Podoktorantūros stažuotės.

Konkursinė doktorantūra – finansuojama iš ES SF lėšų. Lėšos skiriamos a) doktoranto stipendijai, kuri lygi LRV nustatytam doktorantūros studijų stipendijos dydžiui, pirmų metų studijoms – 760 Eur, antrųjų-ketvirtųjų metų – 880 Eur ir b) lėšos doktorantūros išlaidoms padengti, kurios lygios kasmet ŠMSM ministro įsakymu nustatomi norminei doktorantūros studijų kainai³⁵. Vidutinis metinis doktorantūros grantų dydis – 20 000 Eur per metus. Sėkmės faktorius – beveik 30 proc., išskyrus 2020 m., kai dėl sumažinto finansavimo sėkmės faktorius sumažėjo iki 20,7 proc..

Industrinės doktorantūros priemonę rekomendavo ESF ekspertai, nurodydami augantį tokio tipo mokslo laipsnių poreikį bei dominuojančias užsienio tendencijas. 2017 m. palyginamąjį industrinių doktorantūros organizavimo

³⁴ Seal of Excellence. Europos komisija. Prieiga internetu: https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/funding/funding-opportunities/seal-excellence_en

³⁵ Konkursinės doktorantūros įgyvendinimo tvarkos aprašas (2016 m. balandžio 20 d. įsakymas Nr. V-113). Lietuvos mokslo tarybos pirmininkas. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/data/public/uploads/2016/09/konkursines-dokt-tvarkos-aprasas.pdf>

procesų apžvalgą atliko dr. Ramunė Dirvanskienė (Edinburgo universitetas, JK) ir dr. Aurimas Gumbrys (Stowers Institute for Medical Research, Kansas City, JAV)³⁶.

Atsižvelgiant į aukščiau minėtas rekomendacijas, apžvalgas ir siekiant įgyvendinti ESF ekspertų rekomendaciją inicijuoti industrinės doktorantūros veiklas bei siekiant pritraukti pramonės lėšas doktorantūros finansavimui, pramoninės doktorantūros priemonę Lietuvoje pradėjo vykdyti MITA 2017 m. Doktorantūros finansavimo ir vykdymo tvarką reglamentuoja MITA direktoriaus įsakymas Nr. Nr. 2V-150 (2018 m. liepos 4 d.)³⁷. Priemonė finansuota LR Ūkio ministerijos (dabar EIM) lėšomis. Priemonės tikslas – paskatinti doktorantūros vykdymą įmonėse, siekiant parengti verslo poreikius atitinkančius aukštos kvalifikacijos specialistus, juos įdarbinant verslo sektoriuje, MTEP projektų aktualiomis verslui temomis vykdymui. Ši priemonė turėjo vieną kvietimą 2017 m. kuriam buvo pateiktos 4 paraiškos, parama skirta 2 projektams, kuriuos įgyvendino UAB Baltic Orthoservice. Finansavimo intensyvumas 50 proc., finansavimo dydis 8 223 Eur. Pasirinktas finansavimo modelis numatantis dalinį įmonės kofinansavimą atitiko tarptautinėje praktikoje taikomus modelius. Vėlesniais metais MITA nebetęsė pramoninės doktorantūros finansavimo, tačiau 2018 m. pramoninė doktorantūra pradėta finansuoti ŠMSM disponuojamomis ES SF lėšomis ir tapo LMT vykdomo „Konkursinės doktorantūros“ projekto dalimi³⁸.

LMT įgyvendino industrinės doktorantūros konceptą kaip sudėtinį konkursinės doktorantūros programos elementą. Įmonės I-ajame etape teikia doktorantūros temas (projektų aprašus), kurias įmonė norėtų vystyti doktorantūros formatu kartu su universitetu. II-ajame konkursiniame „temų konkurso“ etape įmonių pasiūlytos temos dalyvauja bendrame konkurse su temomis, pasiūlytomis universitetų mokslininkų. Dažniausiai laikomasi nusistovėjusios praktikos, kad iš 70 finansuojamų temų bent 5-6 laimi konkursą iš įmonių pasiūlyto temų sąrašo. Industrinės doktorantūros sėkmės faktorius kiek mažesnis – 2019 m. buvo 22 proc..

Pagal šią priemonę kasmet į industrinę doktorantūrą priimama maždaug 7-8 proc. stojančiųjų. Šalies mastu, skaičiuojant valstybės lėšomis finansuojamas doktorantūros vietas, industrinėje doktorantūrose studijuojančių dalis sudaro apie 1 proc.. Tai mažiau nei tokios valstybėse kaip Danija (5-7 proc.), Vokietija (16 proc.), tačiau palyginama su Norvegija (1,5-2 proc.) ir daugiau nei Švedijoje (0,2-0,3 proc.)³⁹. Kol kas nėra atlikta sistemingų tyrimų, vertinančių, koks turėtų būti optimalus industrinės doktorantūros procentas skirtingose šalyse. Projekto dalyvių ir LMT administruojančių darbuotojų nuomone ši doktorantūros forma yra perspektyvi, o jos poreikis ateityje galėtų augti, ypač augant startuolių ekosistemoms gyvybės ir optikos bei lazerių pramonės šakose.

Konkursinės doktorantūros vykdymo bei doktorantūros projekto sąmatos sudarymo tvarka numato galimybę doktorantams panaudoti dalį studijų lėšų vizitams į užsienio mokslo centrus bei dalyvavimui konferencijose. Papildoma finansavimo priemone LMT finansuoja akademines išvykas ir konkurso keliu skiria studentams paramą, kurios dydis priklauso nuo disponuojamų lėšų ir finansuotinių paraiškų skaičiaus. Dar vieną schemą, kuri skatina doktorantų tarptautinį mobilumą, LMT įgyvendina ES SF lėšomis, vykdydama veiklą „Mokslininkų, tyrėjų gebėjimų plėtra ir bendradarbiavimo vystymas vykdant mokslinių idėjų mainus, mokslines išvykas iš Lietuvos ir į Lietuvą“. Finansavimo apimtys priklauso nuo akademinės išvykos trukmės, šalies į kurią vykstama bei kelionės išlaidų, kurios apskaičiuojamos kiekvienu atveju atskirai. Papildoma paramos schema tarptautiniam doktorantų mobilumui galima taip pat panaudojant konkursinių grantų lėšas bei pasinaudojant Švietimo mainų paramos fondų parama, kuri skiriama 3-10 mėn. išvykoms (Dalinėms studijoms tarptautinį pripažinimą pelniusiuose užsienio valstybių universitetuose). Paramos (stipendijos) dydis priklauso nuo valstybės į kurią vykstama ir

³⁶ R. Dirvanskiene, A.Gumbrys (2017). Doktorantūros temų orientavimas į verslo poreikius arba industrinė doktorantūra. Gerosios praktikos apžvalga. Kurk Lietuvai. Prieiga internetu: <http://kurkl.lt/wp-content/uploads/2017/09/GEROJI-U%C5%BDSIENIO-PRAKTIKA.pdf>.

³⁷ Dėl doktorantūros vykdymo įmonėse finansavimo tvarkos aprašo patvirtinimo (2018 m. liepos 4 d. įsakymas Nr. 2V-150). Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros direktorius. Prieiga internetu: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/2abfc1d07f8811e8ae2bfd1913d66d57>)

³⁸ Konkursinė doktorantūra. LMT. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/mokslo-finansavimas/parama-karjerai-mobilumui-ir-skilaidai/konkursine-doktorantura/527>

³⁹ R. Dirvanskiene, A.Gumbrys (2017). Doktorantūros temų orientavimas į verslo poreikius arba industrinė doktorantūra. Gerosios praktikos apžvalga. Kurk Lietuvai. Prieiga internetu: <http://kurkl.lt/wp-content/uploads/2017/09/GEROJI-U%C5%BDSIENIO-PRAKTIKA.pdf>.

paprastai sudaro apie 600-1000 Eur per mėnesį. Galiausiai, kai kurios LMT administruojamos priemonės gali būti naudojamos kofinansuojant doktorantų ilgesnio laikotarpio vizitus pagal Erasmus+ programą⁴⁰, taip pat doktorantų mobilumo schemas yra integruotos į tarptautinių infrastruktūrų, tokių, kaip INSTRUCT, EMBL ir kitų veiklos planus, o užsienio universitetų (pavyzdžiui, žr. University College London⁴¹) tiesioginė parama atvykstantiems studentams gali būti derinama su LMT parama doktorantų mobilumui.

LMT vykdo ES SF lėšomis finansuojamą konkursinę podoktorantūros stažuotų finansavimo veiklą „Stazuotų po doktorantūros studijų skatinimas“, kurios tikslas – skatinti jaunųjų mokslininkų stažuotų po doktorantūros studijų sistemos plėtrą bei kelti stažuotojų mokslinę kvalifikaciją. Iki 2020 m. įvyko 3 kvietimai bendrai 10,4 mln. Eur finansuojamų projektų sumai. Projekto trukmė – 24 mėnesiai. Projekto įgyvendinimo metu stažuotojas privalo išvykti stažuotis į užsienio mokslo ir studijų instituciją ar mokslinių tyrimų centrą, laboratoriją, įmonę, įstaigą, biblioteką, archyvą, ekspediciją ir kt. Taigi, šioje projektų grupėje tarptautinis mobilumas yra sudėtinė projekto dalis. Sėkmės faktorius 30 proc. (2020 m.) ir 69 proc. (2019 m.). Tai yra vieni aukščiausių sėkmės faktorių LMT finansuojamose konkursinėse veiklose.

3.3. Apklausų duomenų analizė

Mokslui įmonių atstovai palaiko dalies LMT finansavimo paramos priemonių perorientavimą į verslui aktualius projektus, siejant juos su į inovacijas nukreiptomis temomis. Apklausų metu išreikštas stiprus palaikymas industrinėms doktorantūroms. Tiek verslo, tiek verslo asociacijų atstovai yra vieningos nuomonės, kad orientacija į taikomuosius, verslui aktualius tyrimus „sukurtų lengvesnes sąlygas mokslo rezultatų patekimui į verslą ir būtų didelė paskata įtraukti verslą į MTEPI veiklą ir bendradarbiavimą su akademinė bendruomene. Tuo pačiu būtų akademinė bendruomenė pratinama derinti savo veiklas su verslo poreikiais“. Verslo atstovai pažymi, kad bendrų su verslo projektų, pavyzdžiui, industrinės doktorantūros organizavimas yra sudėtingas iššūkis, nes susiduriama „<...> su intelektinių nuosavybės teisių sukūrimo perdavimu; produktų komercializacijos naudos „dalybomis“; „verslo prisidėjimu“ prie tyrimų ir priemonių, kurios neturi aiškaus finansinio atsiperkamumo“. Verslo atstovai nurodo, kad jie patys labai daug dėmesio skiria tarpsektoriniam mobilumui: „<...> dėmesio šiai sričiai teikiame daug, kasmet apie 50 bakalauro, magistro ir PhD studentų rengia baigiamuosius darbus įmonėje; atlieka privalomas praktikas; daugelis įgyja tinkamas kompetencijas ir tampa įmonės darbuotojais. Dalyvavome bendrame studijų programų rengime ir vykdyme bei dėstyme. Įmonės atstovai yra universitetų tarybų pirmininkai ir nariai.“ Vis dėlto, iš atsakymo galima suprasti, kad įmonės neakcentuoja LMT, kaip paramos teikėjo tarpsektoriniam mobilumui poreikio. Tai yra įmonės apsisprendimo dalykas. Verslo atstovai taip pat akcentuoja finansavimo nepertraukiamumo svarbą. Apie santykį su MITA ir LMT apklausoje dalyvavę verslo atstovai nuomonės neturi.

Mokslininkai akcentuoja LMT MTEP finansuojančių programų fragmentaciją, daugelis mano, kad kvietimų apimtys yra nepakankamos, o grantų dydžiai neadekvatūs planuojamų uždavinių įgyvendinimui. Tačiau taip pat pažymima, kad didelė programų įvairovė atveria daugiau galimybių ieškoti tinkamos mokslininkų idėjų įgyvendinimui finansavimo formos. Nemažai respondentų pozityviai vertina LMT priemones tyrėjų mobilumui užtikrinti.

Dauguma respondentų pažymi, jog LMT finansuojami projektai neturėtų apsiriboti tik fundamentiniais tyrimais. Jų nuomone tikslinga leisti mokslininkų grupėms eiti iki maksimaliai aukšto TPL, tuo būdu prisidedant prie šalies inovacijų gausinimo. Svarbu pažymėti, kad kai kurie respondentai taip pat neigiamai žiūri į pasiūlymą pritraukti verslo lėšas LMT programų kofinansavimui. Šioje situacijoje mokslininkai ir verslas mato tas pačias problemas, susijusias su intelektinės nuosavybės pasidalinimu, taip pat verslo „stūmimą“ projekto įgyvendinimo metu link verslui, bet ne mokslininkams svarbių klausimų nagrinėjimo. Šis klausimas apskritai sulaukė nemažos dalies

⁴⁰ Studying abroad. Europos komisija. Prieiga internetu: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/opportunities/individuals/students/studying-abroad>

⁴¹ Visiting PhD students guidelines. University College London, Department of Economics. Prieiga internetu: <https://www.ucl.ac.uk/economics/study/postgraduate/visiting-phd-students-guidelines>

mokslo bendruomenės palaikymo, nors atkreipiamas dėmesys, kad MITA taikyta praktika privalomai įtraukti doktorantus į mokslo verslo projektus siaurina galimų pareiškėjų ratą.

Apklaustos respondentai taip pat atkreipė dėmesį, kad industrinės doktorantūros yra ta veikla, kur verslas turėtų prisidėti kofinansuodamas studijas, nes iš to turi tiesioginės naudos. Šį tyrimą atlikusių ekspertų nuomone, klausimo dėl verslo prisidėjimo prie LMT programų finansavimo negatyvus vertinimas seka iš turėtos neigiamos patirties bendradarbiaujant mokslininkams su verslo atstovais. Keli mokslininkai atkreipė dėmesį į projektų, finansuojamų valstybės biudžeto lėšomis problemą – „lėšų neperkeliamumą“ į kitus metus metus; pabrėžiama, kad tokios problemos nėra ES SF finansuojamų projektų atveju. Apibendrinant, nemažai mokslininkų atkreipia dėmesį į LMT programų fragmentaciją, bet pažymi gana sklandžią projektų biudžetų sudarymo ir keitimo sistemą. Vieningos nuomonės dėl programų reikalingumo / nereikalingumo šioje respondentų grupėje nebuvo.

Mokslo administratorių nuomone, MTEP veiklų finansavimo prioritetas turi būti teikiamas nacionalinėms bei prioritetinėms mokslo programoms, reikminių tyrimų finansavimą paliekant kitoms organizacijoms, pavyzdžiui, MITA. LMT vykdomos reikminių tyrimų programos / projektai neretai yra labai siauros tematinio požiūriu, išimtinai taikomojo pobūdžio. Finansuodama tokio pobūdžio veiklas LMT dar labiau mažina biudžetą, skiriamą nacionalinio ar tarptautinio lygmens fundamentinių tyrimų projektams finansuoti. Tokio pobūdžio, t.y. reikminiams tyrimams nemažus fondus turi ir jais suinteresuotos valstybės valdymo institucijos, pavyzdžiui, ministerijos, nors kai kurios tokie veiklai finansavimo dėl neaiškių priežasčių, iš viso neskiria. Bendras LMT mokslinių konkursinių tyrimų finansavimui skiriamas biudžetas šiuo metu yra labai mažas, nekonkurencingas tarptautiniu mastu ir nepakankamas siekiant užtikrinti šiandienos poreikius.

Buvę LMT nariai kaip vieną svarbią probleminę sritį identifikuoja žemą LMT dalyvavimą strateginiame mokslinių tyrimų planavime ir fundamentinių tyrimų finansavime. Tai nurodoma kaip vienas svarbių LMT uždavinių: „daugiau dėmesio reiktų skirti vaidmeniui kuriant mokslo politiką ir bendradarbiavimui su kitomis su mokslu susijusiomis institucijomis Lietuvoje“. Manoma, kad taikomųjų (inovatyvių) veiklų skatinimas ir jų efektyvumo didinimas sujungus LMT ir MITA veiklas didintų institucijos efektyvumą, nes jos turi sąsajų technologinės plėtros srityse, todėl paramos atitinkamoms veikloms planavimas viename centre būtų nuoseklesnis. Galima teigti, kad MITA finansavimo priemonių perdavimas susijungimo būdu būtų efektyvus. Vis dėlto, reikminių tyrimus užsakančios ministerijos šiuo metu ne visada turi kompetencijų įvertinti, kokie tyrimai yra realūs ir gali duoti naudos valstybei. Geriausia būtų, jei reikminių tyrimų tematikas formuotų abi pusės – mokslininkai (universitetai, mokslo centrai) kartu su ministerijų atstovais, o LMT juos realizuotų per konkursinio finansavimo mechanizmą. Dėl finansavimo apimčių buvo pažymėta, kad konkursinio finansavimo apimtys turėtų didėti tol, kol konkursiniuose projektuose būtų pasiektas sėkmės rodiklis bent 30 proc. Taip pat atkreiptas dėmesys, kad pritraukiant verslo lėšas LMT priemonių kofinansavimui būtinas atsargumas, nes jei kofinansavimo sąlyga bus keliama į žemesnį TPL orientuotose programose, verslas gali menkai prisidėti prie programos įgyvendinimo. Manoma, kad proporcijos tarp fundamentinių, taikomųjų tyrimų ir eksperimentinės plėtros yra optimalios. Taikomuosius tyrimus LMT galima būtų plėtoti tik gavus papildomą finansavimą. Keli buvę LMT nariai išreiškė abejojimą dėl reikminių tyrimų aktualumo iš LMT lėšų, manant, kad galbūt geriau nedideles moksliniams tyrimams skirtas lėšas turėtų skirstyti pačios ministerijos. Tačiau jeigu taikomųjų tyrimų finansavimas būtų telkiamas būtent LMT, tada reikminių tyrimų priemonė turėtų būti atitinkamai peržiūrėta, galbūt netgi integruota į kitas taikomųjų tyrimų programas. Vieningos nuomonės dėl industrinės doktorantūros nenustatyta. Nuomonių spektras išsiskyrė nuo „visiškai nereikalinga“ iki „labai reikalinga“.

3.4. Eksperto vertinimas

3.4.1. LMT vaidmuo nustatant ir pagrindžiant šalies MTEP finansavimą

Esamos situacijos vertinimas ir teisės aktų apžvalga leidžia teigti, jog ŠMSM įtraukia LMT į konsultacijas dėl valstybės finansavimo apimčių nustatymo ir pagrindimo. LMT vadovai nuolat rodo iniciatyvą bei teikia siūlymus

šiais klausimais, dalyvauja susitikimuose su ŠMSM vadovais bei teikia informaciją LRS ŠMK. LMT šiuo metu yra pagrindinė ekspertinė organizacija renkanti ir teikianti duomenis, kuriais remiantis skiriamos biudžeto lėšos baziniam MTEP veiklų finansavimui šalies mokslo institucijose. Tačiau apklausų dalyviai, ypač buvę LMT nariai mato didesnio LMT įsitraukimo poreikį nustatant šalies MTEP prioritetines finansavimo kryptis, į strateginį mokslinių tyrimų planavimą ir fundamentinių tyrimų finansavimą bei analizuojant ir teikiant valdymo įstaigoms rekomendacijas, kuriant MTEP finansavimo politiką. Šiame kontekste, tyrimą atlikusių ekspertų nuomonė sutampa su ESF ekspertų nuomone dėl didesnio LMT indėlio formuojant šalies MTEP investicijų apimtis ir kryptis, aktyviai naudojant narystę patariamąsias funkcijas atliekančiose institucijose, pavyzdžiui, Mokslo, inovacijų ir technologijų taryboje, koreguojant dabartinį LMT statusą šalies viešojo administravimo sistemoje. LMT turėtų tęsti pastangas siekiant didesnio svorio, nustatant šalies MTEP finansavimo apimtis, išgryninant ir aiškiau nustatant įstaigos funkcijas valstybės biudžeto planavime. Atsižvelgiant į MTEP sistemos pokyčius, įvykusius 2018 m. LR Seimui priėmus Technologijų ir inovacijų įstatymą⁴² tikslinga būtų aktyviai bendradarbiauti su ŠMSM ir EIM bei Valstybės technologijų ir inovacijų politiką įgyvendinančia institucija (naujai kuriama Inovacijų agentūra) dėl LMT vaidmens nustatant ir pagrindžiant šalies MTEP finansavimą.

3.4.2. Konkursinis MTEP projektų finansavimas

Lyginant su laikotarpiu nuo 2008 iki 2014, kai buvo inicijuotos ir įvykdytos 6 NMP, programų skaičiaus augimas pastebimas laikotarpyje, prasidedančiame 2015 m. Nuo 2015 m. inicijuota 5 naujos NMP (įskaitant vieną Prioritetinių tyrimų programą), tačiau 2018 m., priėmus Technologijų ir inovacijų įstatymą⁴³ (TIĮ), kurio 21 str. 3 skirsnis nustato, kad „Kiekvienos nacionalinės mokslo ir technologijų programos nuostatus rengia valstybės technologijų ir inovacijų politiką formuojanti ministerija kartu su Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, o tvirtina Vyriausybė <...> Nacionalines mokslo ir technologijų programas gali įgyvendinti šio įstatymo 14 straipsnyje nurodyta Vyriausybės įgaliota institucija ir Lietuvos mokslo taryba. Konkrečios nacionalinės mokslo ir technologijų programos finansavimo šaltinis arba šaltiniai ir programą įgyvendinanti institucija nurodomi tos programos nuostatuose“. Įstatymo 14 str. minima Vyriausybės įgaliota institucija nuo įstatymo priėmimo iki šios ataskaitos pateikimo nebuvo sukurta (tikėtina, tai bus šiuo metu kuriama Inovacijų agentūra), todėl naujų Nacionalinių programų inicijavimas nevyksta, o anksčiau pradėtų programų vykdymas nebetęsiamas naujais kvietimais. Tikėtina, kad 2022 metų II ketv. pradės darbą Inovacijų agentūra, kurios koncepcijai 2021 m. gegužės 5 d. pritarė LR Vyriausybė.

Galima konstatuoti, kad LMT, nors ir pradėjo įgyvendinti 2014 m. ESF ekspertų rekomendacijas dėl Nacionalinių mokslo programų plėtojimo ir didesnio orientavimo į taikomuosius tyrimus (pavyzdžiui, NMP „Link ateities technologijų“), šiuo metu neturi galimybės inicijuoti ar siūlyti naujų NMP, ypač susijusių ir integruojančių verslo subjekto poreikius, kaip nurodoma ESF rekomendacijose (žr. aukščiau 6, 7, 8 rekomendacijas). Šioje situacijoje tikslinga pasirengti naujai kuriamos Inovacijų agentūros veiklos pradžiai, išnaudojant naujas galimybes, kurios atsiveria apjungiant nacionalines mokslo ir technologijų kūrimo veiklas, organizaciniu požiūriu pasirengti bendradarbiavimui su naujai kuriama agentūra, proaktyviai veikti ir vystyti dialogą su EIM vadovybe dėl Nacionalinių mokslo ir technologijų programų rengimo proceso ir bendrųjų projektų atrankos principų, skiriant finansavimą iš dviejų ministerijų: ŠMSM ir EIM.

ESF ekspertų rekomendacijos (žr. 7 b, c), kuriomis siūloma plačiau diegti finansavimo priemones, skatinančias talentingų tyrėjų pritraukimą į Lietuvą, iš esmės įvykdytos tiek, kiek tai liečia aukšto lygio tyrėjų (profesorių) pritraukimą. Taip pat, nors ir nebuvo pilnai išnaudotas finansavimo fondas, galima sakyti, kad H2020 EK ekspertų teigiamai (*Seal of Excellence*) įvertintų, bet nefinansuotų, projektų įgyvendinimo LMT paramos priemonė turi didelį potencialą ateityje inicijuoti jaunųjų mokslininkų reintegraciją ir atvykimą į Lietuvą. Doktorantūros studijų procesas yra remiamas įvairiomis doktorantų mobilumą skatinančiomis priemonėmis, kurias vykdo LMT. MITA,

⁴² LR technologijų ir inovacijų įstatymas (2018 m. birželio 30 d. įstatymas Nr. XIII-1414). LR Seimas. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/3a00ca517f7d11e89188e16a6495e98c?ifwid=sujolipi4>

⁴³ LR technologijų ir inovacijų įstatymas (2018 m. birželio 30 d. įstatymas Nr. XIII-1414). LR Seimas. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/3a00ca517f7d11e89188e16a6495e98c?ifwid=sujolipi4>

pasitelkdama LMT ekspertinį vertinimą, pradėjo vykdyti, o LMT nuo 2018 m. integravo industrinės doktorantūros projektus į esamą konkursinės doktorantūros priemonę. Doktorantų mobilumą skatinančių priemonių gausa ir įvairovė rodo, kad ESF ekspertų rekomendacijos dėl aktyvios karjeros stadijos tyrėjų yra pilnai įgyvendintos. Tą patį galima konstatuoti ir apie podoktorantūros stažuotes – pažymėtini ypač dideli sėkmės procentai, kurie rodo didelį konkursinio finansavimo prieinamumą podoktorantūros stažuotojams. Bent 10 proc. podoktorantūros stažuotojų buvo užsienio piliečiai, o tai leidžia teigti apie aiškias projekto dalyvių ir LMT pastangas pritraukti talentingus tyrėjus į Lietuvą.

LMT vykdomos doktorantūros schemoje industrinės doktorantūros studijos vykdomos mokslo ir studijų institucijoje, o įmonė, pasirašydama su universitetu Jungtinės veiklos sutartį, gali gauti dalį (paprastai fiksuojama sutartyje) doktorantūros. Pastarųjų metų praktika rodo, kad sudarant jungtinės veiklos sutartį neretai kyla klausimų, susijusių su teisėmis į intelektualinę nuosavybę, sukuriama doktorantūros projekto vykdymo metu. Šis klausimas nėra nei reglamentuotas, nei išspręstas. Būtų tikslinga LMT parengti šių ir kitų su industrinės doktorantūros organizavimu susijusių klausimų sprendimo rekomendacijas. Antra problema, kurią identifikuoja ir konkursinę doktorantūrą administruojantys LMT darbuotojai bei universitetų, kuriuose vykdomi bendri su verslu doktorantūros projektai, darbuotojai – būtinas įmonių finansinis įnašas į doktorantūros projektus. Industrinių doktorantūrų administravimas reikalauja papildomų administracinių pajėgumų, neretai projektams panaudojami ir materialieji bei žmogiškieji universitetų resursai, tačiau lėšos, liekančios universitete, yra mažesnės nei įprastinės doktorantūros atveju. Todėl proceso dalyviai iš universitetų pusės siūlo nustatytą kofinansavimą, kuriuo įmonės prisidėtų prie joms pačioms būtinų tyrimų plėtojimo bei darbuotojų (arba būsimų darbuotojų) kvalifikacijos augimo. Apie tai užsimenama ir ESF ekspertų išvadose, pabrėžiant, kad LMT turėtų „<...> pradėti finansavimo schemas, kurios būtų vertinamos tiek fundamentinių mokslų pagrindu, tiek poveikiu nacionaliniams inovaciniams tikslams, kurių įgyvendinimui galimai būtų reikalingas pramonės kofinansavimas“.

Iš esmės galime konstatuoti, kad LMT įvykdė visas ESF ekspertų rekomendacijas, susijusias su tikslinių grupių, ankstyvosios karjeros tyrėjų projektų (doktorantų ir podoktorantūros stažuotojų darbo užsienio mokslo institucijose) finansavimu bei parama tarptautinių talentų (visų lygių) pritraukimui. Vienintelis su ESF ekspertų siūlymais disonuojantis aspektas, susijęs su ES SF specifinėmis projektų finansavimo taisyklėmis, yra reikalavimas, kad podoktorantūros projektuose nėra skatinami darbai, kurių rezultatas – aukštesnės technologinės parengties lygio inovacijos, tinkamos komercializavimui.

Keletas probleminių dalykų – kaip ir kitos LMT administruojamos priemonės, konkursinė doktorantūra bei dalis mobilumą skatinančių veiklų, finansuotų 2014-2020 m. ES SF lėšomis. Pasibaigus finansavimo laikotarpiui ir neprasidėjus naujam konkursinė doktorantūra 2021 m. nebuvo skelbiama, procesas iš esmės nutrūko. Finansavimo nestabilumas yra tipiška pastarojo dešimtmečio Lietuvos MTEP finansavimo problema, kelianti sumaištį ir nepasitikėjimą tiek mokslo, tiek verslo bendruomenėje.

3.5. Siūlymai

- 1) Aktyviai siekti dialogo su ŠMSM ir EIM dėl LMT vaidmens, nustatant ir pagrindžiant šalies MTEP finansavimo apimtį ir kryptį, siekti įtvirtinti pastovaus dalyvio statusą, formuojant valstybės biudžeto asignavimus MTEP.
- 2) Nestambinti konkursinių finansavimo projektų, nes pagal metines finansavimo apimtį didesnė LMT projektų dalis, finansuojamų ES SF lėšomis, atitinka ar net lenkia užsienio finansuojančių organizacijų grantų apimtį, todėl ESF rekomendacijos pilnai įgyvendintos.
- 3) Veikiant kartu su ŠMSM inicijuoti dialogą su EIM dėl LMT vaidmens formuojant naujas mokslo ir technologijų programas, siekti nuolatinio dalyvio statuso nustatant konkursinio finansavimo apimtį bei finansavimo priemones, integruojančias fundamentinius ir taikumuosius tyrimus bei inovacijas.
- 4) Siekiant didesnio H2020 Marie Curie programos gerai įvertintų, bet EK nefinansuotų projektų, atliekamų Lietuvoje ir finansuojamų LMT, efektyvumo ir siekiant padaryti juos patrauklesniais, siūlytina papildyti finansavimo veiklas lėšomis, būtinomis mokslinių instrumentų įsigijimui. Taip pat būtų svarbu užtikrinti

paramą į Lietuvą atvykstantiems talentams, padedančią įkurti Lietuvoje tyrimų grupę ir pradėti akademinę veiklą. Alternatyviai būtų galima inicijuoti papildomą priemonę infrastruktūrai, nors tai padidintų finansavimo programų fragmentaciją ir prieštarautų ESF ekspertų rekomendacijoms.

- 5) Užtikrinti konkursinės doktorantūros ir podoktorantūros bei studentų MTEP veiklų skatinimo finansavimo šaltinius, nepriklausomus nuo ESF paramos tvarkaraščio. Geriausiu atveju tam turėtų būti skiriama adekvati valstybės biudžetinio finansavimo dalis.
- 6) Siekiant didesnio pramonės ir akademinės sferos integravimo, tikslinga nagrinėti tarpsektorinio mobilumo („akademija į pramonę“ ir atvirkščiai) galimybę bei sudaryti sąlygas doktorantūros ir podoktorantūros studijų laikotarpiu vykdyti pramonei aktualius tyrimų projektus su komercializuojamais rezultatais.
- 7) Lietuvos mokslo tarybai sukurti kofinansavimo schemas ir pritraukti verslo lėšas doktorantūros ir podoktorantūros projektų kofinansavimui. Remiantis kitų šalių praktika, būtų tikslinga parengti rekomendacijas dėl intelektinės nuosavybės valdymo bendruose mokslininkų karjeros MTEP projektuose.

4. LMT ir mokslo kokybės vertinimas

4.1. ESF rekomendacijos

ESF ekspertai, atlikę išorinį LMT veiklos vertinimą 2014 metais, pastebėjo ryškų LMT indėlį pereinant prie tarptautinių mokslo standartų bei pateikė rekomendacijas, kaip didinti Tarybos programų mokslinę kokybę ir poveikį.

- 1) Didelis dėmesys buvo kreiptas į ekspertinio vertinimo kokybės gerinimą kviečiant tarptautinius ekspertus (įskaitant lietuvius gyvenančius užsienyje). Buvo siūlyta apsvarstyti galimybę pakeisti ekspertinio vertinimo procesą taip, kad didesnius neteminių kvietimų projektus vertintų ir nuotoliniai tarptautiniai vertintojai, kurie vėliau nedalyvautų projektus reitinguosiančiose ekspertų grupėse. Taryba turėtų užtikrinti, kad mokslo projektų paraiškos būtų teikiamos anglų kalba; projektai, kai to reikalauja įstatymai, būtų teikiami ir lietuvių kalba.

Į šias rekomendacijas buvo atsižvelgta. Šiuo metu LMT ekspertų duomenų bazėje (EDB) yra registruoti 1443 ekspertai, iš kurių užsienio – 485 (33 proc. visų ekspertų). Buvo organizuotas bendrų Lietuvos – Lenkijos mokslo projektų (kvietimas „Daina“) vertinimas taip, kad projektus vertintų ir nuotoliniai tarptautiniai vertintojai, kurie vėliau nedalyvautų projektus reitinguosiančiose ekspertų grupėse, tačiau tokio vertinimo buvo atsisakyta dėl vertinimo nesklandumų – kada ekspertų nuomonės skiriasi, jiems nedalyvaujant sudėtinga pasiekti bendrą sutarimą. Dabartiniai teisės aktai numato, kad ekspertinis LMT vertinimas susideda iš dviejų dalių – individualaus vertinimo ir grupinio vertinimo ekspertų posėdžio metu ir abiejose dalyse dalyvauja tie patys ekspertai. Tai užtikrina vertinimo skaidrumą ir kolegialumą. Ekspertinio vertinimo procesus reglamentuoja Projektų ir jų ataskaitų ekspertinio vertinimo tvarkos aprašas, kuriame nustatyta Lietuvos mokslo tarybos ekspertų ir jų komisijų darbo organizavimo tvarka, paraiškų finansuoti mokslo ir sklaidos projektus ir mokslinių ar sklaidos ataskaitų ekspertinio vertinimo principai bei šio vertinimo rezultatų priėmimo tvarka⁴⁴.

Standartizuojant ir didinant ekspertavimo kokybę buvo parengtas vadovas ekspertams, kuriame aprašyta ekspertavimo tvarka ir pateikta išplėstinė informacija apie vertinimo kriterijus. Ekspertinis vertinimas atliekamas pagal konkrečiam kvietimui skirtą vertinimo formą, kurioje yra nurodyta, ką reiškia konkretus įvertinto balas (vertinama balais nuo 1 iki 5).

Taip pat buvo atsižvelgta į Europos mokslo fondo ekspertų rekomendaciją teikti paraiškas ir anglų kalba. Teikiamų projektų kalbą reglamentuoja Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymas⁴⁵ ir LMT pirmininko įsakymas „Dėl Lietuvos mokslo tarybos mokslo ir sklaidos projektų konkursinio finansavimo bendrųjų taisyklių patvirtinimo (2019 m. balandžio 4 d. Nr. V-176)“⁴⁶. Įsakyme nustatyta, kad Tarybos elektroninėje sistemoje paraiškos teikiamos lietuvių kalba, jei tarptautinės programos dokumentuose ar kvietime teikti paraiškas nenurodyta kitaip (18 p.). Rengiantis naujiems kvietimams yra įvertinama jo svarba, projektų trukmė, maksimalus galimas biudžetas ir kt. veiksniai ir, kaip nustato minėtų Bendrųjų taisyklių 17 p., nustatomi

⁴⁴ Projektų ir jų ataskaitų ekspertinio vertinimo tvarkos aprašas (2018 m. sausio 29 d. įsakymas Nr. V-43). LMT pirmininkas. Prieiga internetu: <https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/6ca8633004fa11e8b3e7ba9cffd043b1/asr>

⁴⁵ LR valstybinės kalbos įstatymas (1995 m. sausio 31 d. įstatymas Nr. I-779). LR Seimas. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.15211?ifwid=32wf6lrm>

⁴⁶ Lietuvos mokslo tarybos ekspertų ir jų veiklos bendrosios taisyklės (2018 m. sausio 29 d. įsakymas Nr. V-42). LMT pirmininkas. Prieiga internetu: <https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/09824eb004fa11e8b3e7ba9cffd043b1/asr>

specialieji kvietimo reikalavimai, iš kurių vienas gali būti paraiškos kalba. Pažymėtina, kad dauguma paraiškų teikiama kuria nors viena iš kalbų – lietuvių arba anglų. Tais atvejais, kai paraiška teikiama anglų kalba, kvietimą laimėję projektai, vadovaujantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo nuostatomis, prieš pasirašydami projekto finansavimo sutartį, turi pateikti paraišką ir lietuvių kalba. ES SF atveju, paraiškos teikiamos lietuvių kalba į struktūrinių fondų monitoringo informacinę sistemą. Sutrumpintos paraiškos, skirtos ekspertiniam vertinimui, teikiamos į LMT sistemą anglų kalba (teikiamos Aukšto lygio MTEP, SMART MTEP, Protų pritraukimo ir reintegracijos, Podoktorantūros stažuočių ir kt. MTEP veikloms).

- 2) ESF ekspertai rekomendavo, kad Taryba turėtų suvienodinti visų programų interesų konflikto vengimo schemas. Taisyklės turėtų būti išsamiai aprašytos viename dokumente, kuris būtų prieinamas Tarybos interneto svetainėje. Atsižvelgiant į tai LMT pirmininko įsakymu buvo patvirtintas Galimo interesų konflikto Lietuvos mokslo taryboje vengimo aprašas (2018 m. sausio 22 d. Nr. V-32)⁴⁷. 2018 metais patvirtintame Galimo interesų konflikto LMT vengimo apraše leidžiama programos projekto rengimo grupės nariams būti programos vykdymo grupės nariais. Ši nuostata reikalauja detalesnio apibrėžimo, siekiant užtikrinti skaidrumą, kai programos vykdymą prižiūri jos rengėjai.
- 3) ESF ekspertai atkreipė dėmesį, kad Taryba turėtų apvarstyti galimybę parengti tvarkas, pagal kurias būtų galima tinkamai įvertinti įvairių tarpdiscipliniškumo apraiškų turinčias mokslinių tyrimų paraiškas. Į tai atsižvelgta LMT ekspertų ir jų veiklos bendrosiose taisyklėse⁴⁸, kuriose yra nustatytos ekspertų komisijos sudarymo bei pavienio eksperto parinkimo sąlygos.
- 4) ESF ekspertai pažymėjo, kad Taryba turėtų prižiūrėti, kad visose publikacijose, kurios parengtos Tarybos finansuotų mokslinių tyrimų pagrindu, tai būtų nurodyta. Taip būtų galima sistemaiškai kaupti ir vertinti finansavimo rezultatus. Taip pat Taryba turėtų apvarstyti galimybę papildomai finansuoti (arba kitaip skatinti) tyrimų projektų vykdytojus už publikacijas aukšto lygio recenzuojamuose tarptautiniuose žurnaluose.

Šiuo metu vykdytų projektų ataskaitos formoje nurodyta, kad ataskaitoje pateikiami duomenys tik apie produkciją, kurioje yra nuoroda į finansavimo šaltinį – Lietuvos mokslo tarybą. LMT tinklalapyje yra nuoroda, kaip pateikti informaciją apie finansavimo šaltinį⁴⁹. LMT publikacijų rodiklių stebėsenai bei tokiems parametrams kaip Lietuvos mokslininkų bendradarbiavimui su užsienio mokslininkais sekti bei finansavimo šaltiniams stebėti papildomai prenumeruojami *Elsevier* bei *Clarivate Analytics* specializuoti įrankiai InCites ir SciVal, kurių pagalba galima stebėti ne tik nurodytus rodiklius, bet ir juos palyginti su kitomis šalimis. Stebėsenos duomenys gaunami raktinių žodžių ir filtrų pagalba.

- 5) ESF ekspertai rekomendavo, kad Taryba turėtų iš esmės apvarstyti mokslinių tyrimų rezultatų poveikio klausimą: Taryba ir pareiškėjai turėtų sukurti pagrįstus Tarybos finansuojamų mokslinių tyrimų numatomo poveikio apibrėžimus. Siekiant, kad tyrimų numatomo poveikio bei laukiamų rezultatų formuluotės būtų pagrįstos, Taryba turėtų parengti strateginį dokumentą, kuriame būtų apibrėžti jos finansavimo prioritetai ir išmatuojami tikslai. Tai turėtų būti bendros vertinimo sistemos, skirtos reguliariai vertinti remiamų programų ir individualių projektų sėkmę ar poveikį, dalis. Taryba taip pat turėtų apvarstyti galimybes panaudoti įvairias metodikas realiam poveikiui įvertinti.

Apibendrinti mokslinių tyrimų rezultatų poveikio rodikliai suformuluoti rengiamame LMT 2022-2024 metų strateginio veiklos plano projekte. Numatoma vertinti LMT remiamose veiklose dalyvavusių tyrėjų mokslo darbų, patenkančių tarp 10 proc. dažniausiai cituojamų publikacijų pasaulyje dalis nuo visų Lietuvos mokslo

⁴⁷ Galimo interesų konflikto Lietuvos mokslo taryboje vengimo aprašas (2018 m. sausio 22 d. įsakymas Nr. V-32). LMT pirmininkas. Prieiga internetu: <https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/b5ccf8f0ff8211e78bcec397524184ce>

⁴⁸ Lietuvos mokslo tarybos ekspertų ir jų veiklos bendrosios taisyklės (2018 m. sausio 29 d. įsakymas Nr. V-42). LMT pirmininkas. Prieiga internetu: <https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/09824eb004fa11e8b3e7ba9cffd043b1/asr>

⁴⁹ Informuokite apie finansavimo šaltinį. LMT. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/visuomenes-informavimas/informuokite-apie-finansavimo-saltini/2542>

publikacijų. Šis rodiklis yra sietinas su mokslo projektų rezultatų kokybe; LMT remiamose veiklose dalyvavusių tyrėjų mokslo darbų parašytų drauge su bendraautoriais iš užsienio rodiklis. Šis rodiklis atspindi Lietuvos tyrėjų įsitinkinimą globalioje mokslo bendruomenėje, įsitraukimą sprendžiant ne tik Lietuvos, bet ir kitų šalių tyrėjams / visuomenėms aktualius klausimus.

Poveikio analizė buvo atlikta vertinant Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų narystę tarptautinėse mokslinių tyrimų infrastruktūrose⁵⁰, mokslininkų grupių projektų I-VII kvietimų (ex post) rezultatus⁵¹, vėlesnį Lietuvos nacionalinių mokslo programų (2010-2015 m.) poveikį⁵².

- 6) ESF ekspertai pastebėjo, kad vertinimui reikalingų duomenų rinkimas turėtų būti standartizuotas ir racionaliai suplanuotas, pavyzdžiui, būtų verta naudoti kasmet elektroninėje sistemoje pateikiamus duomenis apie finansuotus tyrėjus. Poveikio analizei atlikti reikia kaupti duomenis ir apie nelaimėjusius pareiškėjus. LMT šiuo metu renka standartizuotus duomenis tiek apie laimėjusius, tiek apie nelaimėjusius projektus ir kaupia juos savo elektroninėje sistemoje LMTPAIS. Informacija apie teiktas paraiškas, vykdomus projektus ir įvykdytus projektus taip pat viešai prieinama⁵³. Renkant duomenis yra vadovujamasi LMT pirmininko patvirtintais „Asmens duomenų apsaugos politikos“ reikalavimais⁵⁴.

4.2. Teisės aktų ir teisinės aplinkos analizė

Lietuvos Respublikos MSĮ 3 straipsnyje apibrėžti principai, kuriais grindžiamas Lietuvos mokslas. Vienas jų – orientavimasis į tarptautinius kokybės standartus (3 str.1 d.7 p.). LMT, vykdydama MSĮ 15 str. numatytas ekspertines funkcijas, padeda realizuoti šį principą. Tai atsispindi dabartiniuose LMT nuostatuose suformuluotuose uždaviniuose. Įgyvendindama šiuos uždavinius, Taryba vykdo mokslo kokybę užtikrinančias veiklas: vertina Lietuvoje vykdomą MTEP veiklą ir rengia siūlymus, kaip šią veiklą plėtoti; organizuoja išorinį valstybinių mokslinių tyrimų institutų veiklos vertinimą; teikia finansinę paramą Tarybos ar mokslininkų iniciatyva vykdomiems moksliniams tyrimams ir kitai mokslinei veiklai; teikia siūlymus ir išvadas Seimui ir (ar) Vyriausybei svarstant atitinkamus teisės aktus finansavimo tvarkos tobulinimo, programinio konkursinio finansavimo ir MTEP infrastruktūros plėtros; nustato mokslo darbuotojų, išskyrus mokslininkus stažuotojus, minimalius kvalifikacinius pareigybių reikalavimus; teikia Lietuvos Respublikos ŠMSM teisės aktų, reglamentuojančių mokslo ir meno doktorantūrą, projektus.

Panašias funkcijas atlieka Latvijos mokslo taryba⁵⁵. Estijos mokslo taryba⁵⁶, panašiai, tačiau kaip nei Lietuvos ir Latvijos tarybos, ne tik organizuoja ir vykdo mokslo paraiškų finansavimui gauti vertinimą, bet ir organizuoja mokslo ir eksperimentinės plėtros vertinimą Estijos mokslo institucijose.

Lenkijos nacionalinio mokslo centro⁵⁷, Čekijos mokslo fondo⁵⁸ ir Prancūzijos nacionalinė mokslinių tyrimų agentūros⁵⁹ pagrindinės veiklos yra mokslo projektų finansavimas. Pažymėtina, kad Čekijos mokslo fondas teikia finansinę paramą fundamentinių mokslų projektams, turintiems didelį potencialą pasiekti pasaulinio lygio rezultatus, stebi vykdomų projektų eigą ir rezultatų pasiekiamumą, skatina ir plėtoja tarptautinį bendradarbiavimą vykdamas fundamentinius mokslinius tyrimus, o Lenkijos nacionalinis mokslo centras remia visų

⁵⁰ Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų narystės tarptautinėse mokslinių tyrimų infrastruktūrose poveikio analizė (2021). LMT Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/doclib/gocyp3pghyxxmsgde2x291cvfyku495>

⁵¹ Gintautas Tamulaitis et al. (2020). Mokslininkų grupių projektų I-VII kvietimų ex post vertinimas. LMT. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/doclib/2vrsolqbtvovmknbsqkndyp1k82f3ap>

⁵² Darius Čeburnis et al. (2019). Lietuvos nacionalinių mokslo programų (2010-2015 m.) paskesnis poveikio vertinimas. LMT. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/doclib/6ie1a01vn0inzfmqrpswypjbu946mtsg>

⁵³ Atviri duomenys. LMT. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/atviri-duomenys/3362>

⁵⁴ Asmens duomenų apsaugos politika (2018 m. rugpjūčio 10 d. įsakymas Nr. V-405). LMT pirmininkas. Prieiga internetu: <https://e-tar.lt/portal/lt/legalAct/26c6f0209c6211e8b93ad15b34c9248c>

⁵⁵ The Latvian Council of Science. Prieiga internetu: <https://lzp.gov.lv/en/home/about-us/>

⁵⁶ Estonian Research Council. Prieiga internetu: <https://www.etag.ee/en/estonian-research-council/>

⁵⁷ Poland National Science Centre. Prieiga internetu: <https://ncn.gov.pl/en/o-ncn/zadania-ncn>

⁵⁸ The Czech Science Foundation. Prieiga internetu: <https://gacr.cz/en/>

⁵⁹ The French National Research Agency. Prieiga internetu: <https://anr.fr/en/anrs-role-in-research/missions/>

mokslo sričių mokslo projektus bei finansuoja doktorantūros studijas ir podoktorantūrinės stažuotes. Prancūzijos nacionalinė mokslinių tyrimų agentūra yra agentūra finansuojanti mokslinius projektus, skatinanti inovacijas ir stiprinanti viešojo ir privataus sektorių bendradarbiavimą.

Apibendrinant skirtingų šalių patirtį, galima tvirtinti, kad LMT veiklą reglamentuojanti teisinė bazė turėtų leisti atlikti platesnes funkcijas ir turėti realius svetus darant įtaką mokslinių tyrimų kokybei, o ne tik finansavimui.

4.3. Apklausų duomenų analizė

- 1) Mokslininkų nuomone, LMT atliekamas mokslinių tyrimų vertinimas yra pakankamai objektyvus ir leidžia kiekybiškai apibūdinti tyrimų efektyvumą, tačiau atkreipiamas dėmesys, kad skiriasi skirtingų sričių mokslo darbų vertinimo reikalavimai – socialinių ir humanitarinių mokslų darbams jie yra žemesni negu kitų sričių mokslo darbams. Apklausti respondentai siūlo vertinimui geriau apmokyti ir instrukuoti ekspertus, kad būtų išvengta ekspertavimo klaidų, o užsienio ekspertų rato plėtimas didintų ekspertavimo objektyvumą.

Institucijų administracijų darbuotojai pabrėžė, kad LMT organizuoja formalųjį MTEP veiklos vertinimą, kuris atliekamas vadovaujantis galiojančiais teisės aktais. LMT administruoja vertinimui teikiamų duomenų informacinę sistemą „Vieversys“ ir ją tobulina. Apklaustos suinteresuotos šalys išreiškė pageidavimą, kad visus metus, o ne tik kelis mėnesius, būtų sudaryta galimybė teikti informaciją „Vieversys“ sistemoje – tai sumažintų klaidų galimybę. Pažymėta, kad LMT darbuotojai noriai komunikuoja su institucijų atstovais, operatyviai atsako į klausimus, tikslina pastebėtus netikslumus, atsižvelgia į pastabas / siūlymus. Problemos nurodomos dėl ekspertinio projektų ir sutarčių vertinimo. Kaip pastebėta, būna atvejų, kai tą pačią sutartį su ūkio subjektu skirtingai įvertina skirtingi ekspertai, t.y. tas pats projektas, patekęs skirtingiems ekspertams ar jų grupėms, gali būti skirtingai įvertintas priskiriant ar nepriskiriant MTEP veiklai. Tai kelia klausimų suinteresuotoms šalims dėl ekspertų parinkimo ir vertinimo subjektyvumo ir leidžia teigti apie ekspertinio vertinimo sistemos trūkumą.

Mokslininkai pastebėjo, kad doktorantūros kokybės vertinimas atliekamas daugiau dėmesio kreipiant į formalius aspektus, užuot vertinus doktorantų pasiekimus ar nebaigtas doktorantūros studijas. Šio vertinimo privalumas – vertinimo dokumentų lakoniškumas. Rekomenduotina doktorantūros studijų kokybės vertinimui pasitelkti ir užsienio ekspertus.

Panašią nuomonę išsakė ir institucijų administracijos darbuotojai. Jie nurodė, kad vykdomas doktorantūros vertinimo procesas atitinka jį reglamentuojančiuose dokumentuose numatytus kriterijus, tačiau vertinant doktorantūros studijas pagrindinis dėmesys kreipiamas į formaliuosius kriterijus be gilesnės analizės. Buvo siūloma savianalizės formą labiau standartizuoti su papildomais paaiškinimais ir struktūruotais priedais, kad visos mokslo ir studijų institucijos duomenis pateiktų vienodai, o tai palengvintų ir ekspertų darbą.

- 2) Apklausti mokslininkai nurodė, kad vykdyti tarpdisciplininius tyrimus Lietuvoje yra sunku, nes trūksta ekspertų, kurie būtų pajėgūs vertinti tarpdisciplininius mokslo tyrimus, o tarpdisciplininiai tyrimai reikalauja ekspertinio kokybinio vertinimo. Tarpdiscipliniškumą būtų galima vertinti kaip vieną iš palyginamojo vertinimo dedamųjų. Pusė apklaustų mokslininkų nežinojo, kaip LMT vykdomas tarpdisciplininių mokslinių tyrimų vertinimas. Buvo atkreiptas dėmesys, kad tarpdisciplininiai tyrimai nėra išskiriami nei kasmetiniame, nei palyginamajame tyrime.

Panašią nuomonę išsakė ir apklausoje dalyvavę institucijų administratoriai. Jie nurodė, kad teoriškai yra deklaruojamas tarpdisciplininių tyrimų skatinimas, bet ar (kaip) tai veikia praktikoje lieka neaišku, nepastebimos pastangos skatinti tarpdiscipliniškumą, todėl buvo pasiūlyta LMT inicijuoti tarpdisciplininius projektus.

Buvę LMT nariai nurodė, kad patys tarpdisciplininių tyrimų projektai ir jų vertinimas nėra tinkamai apibrėžti. Pažymėtina, kad dauguma šiuolaikinių gyvybės mokslų projektų savaime yra tarpdisciplininiai, apimantys mediciną, biologiją, biochemiją, biofiziką.

Tarpdisciplininių tyrimų projektų rezultatų vertinimo sudėtingumą lemia tai, kad tokių projektų pridėtinė vertė glūdi ar bent jau turėtų glūdėti tarpdiscipliniškume, o projektų profesionalumą tenka vertinti pagal kvalifikaciją atskirose disciplinose, tokiu būdu neįvertinama projekto pridėtinė vertė. Tobulinant šį procesą verta susipažinti su atitinkamų užsienio institucijų patirtimi ir tarpdisciplininių tyrimų projektinių paraiškų vertinimui kruopščiai atrinkti tarptautinius ekspertus, turinčius tokių tyrimų vertinimo kompetencijas.

- 3) Institucijų administracijų darbuotojų nuomone, kokybinis vertinimas turi teigiamų aspektų, tačiau lieka didelė subjektyvumo rizika, skaidrumo, aiškumo stoka. Išlieka rizika dėl ekspertų atrinkimo, todėl vertintojų ratas turi būti platesnis, kviečiant iškiliausius mokslininkus. Respondentai apgailėstavo, kad sprendimai priimami tik pagal surinktų balų skaičių.

Buvusių LMT narių nuomone, kokybinių kriterijų įtraukimas į projektų paraiškų ir rezultatų vertinimo sistemas susijęs su didžiulėmis papildomomis ekspertų ir laiko sąnaudomis, o tai sunkiai realizuojama Lietuvos mokslo ekspertinėje sistemoje dėl ribotų finansinių išteklių ir ekspertų skaičiaus. Vertinant fundamentinius tyrimus, skaidresnis būdas yra naudoti tarptautinių duomenų bazėse (*Clarivate Analytics WOS, Scopus* ir kt.) sukurtais kriterijais ir rodikliais. Inovatyvių technologijų vertinimui būtina tarptautinių patentų ar jų atitikmenų analizė.

- 4) Buvusių LMT narių nuomone interesų konflikto atsiradimas vertinimo procese yra sprendžiamas pakankamai gerai. LMT teisės aktuose yra numatytos griežtos procedūros ir į jų laikymąsi kreipiamas didelis dėmesys. Tarptautinių ekspertų įtraukimas užtikrina maksimalią interesų konfliktų prevenciją, be to, jiems taikomas reikalavimas neturėti bendrų publikacijų su Lietuvos mokslininkais. Iš dalies rizika išlieka humanitarinių ir socialinių mokslų srityse, nes daugiausiai vertina tik Lietuvos ekspertai, o neretai dažnas pačių ekspertų dalyvavimas vertinime kelia interesų riziką. Kaip pastebima, teigiamos įtakos vertinimo skaidrumo užtikrinimui turi kolegiali vertinimo procedūra.
- 5) Buvę LMT nariai nurodė, kad yra vykdoma straipsnių publikavimo stebėseną iki projekto pabaigos, o informaciją apie LMT finansuotų projektų pagrindu paskelbtas visas publikacijas galima rasti *CA Web of Science* duomenų bazėje. Šioje bazėje galima atrinkti publikacijas pagal finansavimo šaltinio paiešką. Vis dėlto, kol dominuoja kiekybiniai rezultatų reikalavimai, aukšto lygio publikacijos iš esmės neskatinamos, tačiau vertindami teikiamas paraiškas ekspertai skiria aukštesnę įvertį, jei paraiškos vykdytojai turi tokių publikacijų.

4.4. Eksperto vertinimas

LMT atliko reikšmingą vaidmenį Lietuvos MTEP artinant prie tarptautinių mokslo standartų. Tą pastebėjo ir ESF ekspertai, atlikę išorinį LMT veiklos vertinimą 2014 metais ir pateikę rekomendacijas, kaip didinti Tarybos programų mokslinę kokybę ir poveikį.

- 1) LMT savo veikloje iš esmės atsižvelgė į ESF ekspertų išorinio vertinimo rekomendacijas gerinti ekspertinio proceso kokybę: užsienio ekspertai sudaro trečdalį LMT ekspertų bazėje visų registruotų ekspertų, paraiškos teikiamos lietuvių ir anglų kalbomis (išskyrus lituanistikos programos bei Humanitarinių ir socialinių mokslų mokslininkų grupių projektų paraiškas, kurios teikiamos tik lietuvių kalba); atnaujinti ekspertinį vertinimą reglamentuojantys dokumentai, vadovas ekspertams, kuriame apibendrinta ekspertavimo tvarka ir pateikta išplėstinė informacija apie vertinimo kriterijus, yra atnaujinta vertinimo forma, kurioje yra apibrėžti įvertio balai. Mokslininkų nuomone, užsienio ekspertų rato plėtimas didina ekspertavimo objektyvumą, tačiau reikia dar geriau apmokyti ekspertus, kad būtų išvengta ekspertavimo klaidų. Mokslininkų nepasitenkinimą

ekspertavimo kokybe lemia ir žemas paraiškų sėkmės rodiklis. Kai kuriuose kvietimuose jis siekė tik 10 proc., t. y. buvo daug mažesnis nei tarptautiniu mastu laikomas optimalus sėkmės rodiklis, užtikrinantis kokybišką konkursinių paraiškų atranką vykdyti mokslinius tyrimus. Tai leidžia teigti apie nepakankamą mokslo konkursinį finansavimą Lietuvoje.

Iš esmės teigiamai atsiliepiama apie formalųjį MTEP veiklos vertinimą, tačiau atkreiptinas dėmesys dėl ekspertinio sutarčių vertinimo standartizacijos, nes būna atvejų, kai tas pats projektas, patekęs skirtingiems ekspertams ar jų grupėms, gali būti skirtingai priskirtas ar nepriskirtas MTEP veiklai – duomenų teikimą optimizuotų galimybė teikti informaciją sistemoje „Vieversys“ ištisus metus.

LMT vykdydama ekspertinį vertinimą naudoja įvairių vertinimo metodų derinį: kiekybinį, kai naudojami tarptautinių duomenų bazėse (*Clarivate Analytics WOS, Scopus* ir kt.) sukurti kriterijai ir rodikliai; pusiau kokybinį, kai kokybinių kriterijų raiška įvertinama balais; kokybinį (pavyzdžiui vertinamų sutarčių su verslo objektais priskyrimas ar nepriskyrimas MTEP veiklai). Kokybinis vertinimas turi teigiamų aspektų, tačiau lieka subjektyvumo rizika, skaidrumo, aiškumo stoka. Siekiant išvengti šių rizikų, būtina aiškiai apibrėžti vertinimo kriterijus ir instrukuoti ekspertus.

- 2) LMT apibrėždama galimus interesų konfliktus ir pasiūlydama jų vengimo schemas atnaujino interesų konflikto Lietuvos mokslo taryboje vengimo aprašą pagal ESF rekomendacijas. LMT teisės aktuose yra numatytos griežtos procedūros ir į jų laikymąsi kreipiamas didelis dėmesys, o tarptautinių ekspertų, neturinčių bendrų publikacijų su Lietuvos mokslininkais, įtraukimas užtikrina maksimalią interesų konfliktų prevenciją. Teigiamos įtakos vertinimo skaidrumui turi kolegiali vertinimo procedūra. Vis dėlto, tam tikros rizikos išlieka:
  - a. humanitarinių ir socialinių mokslų srityje, nes daugiausiai vertina tik Lietuvos ekspertai, o neretai dažnas tų pačių ekspertų dalyvavimas vertinime gali kelti interesų riziką;
  - b. galimo interesų konflikto LMT vengimo apraše leidžiama programos projekto rengimo grupės nariams būti programos vykdymo grupės nariais. Ši nuostata reikalauja detalesnio apibrėžimo, siekiant užtikrinti skaidrumą, kai programos vykdymą prižiūri jos rengėjai.
- 3) Tarpdisciplininių tyrimų projektai nėra aiškiai apibrėžti. Pažymėtina, kad dauguma šiuolaikinių gyvybės mokslų projektų savaime yra tarpdisciplininiai, apimantys mediciną, biologiją, biochemiją, biofiziką. LMT ekspertų ir jų veiklos bendrosiose taisyklėse numatyta, kad vertinant tarpdisciplinines paraiškas, į ekspertų komisijas įtraukiami ar kaip papildomi ekspertai pasitelkiami paraiškoje nurodytų kryptų ekspertai, taip siekiant užtikrinti vertinimo kokybę. Tobulinant šį procesą verta susipažinti su atitinkamų užsienio institucijų patirtimi. Siekiant skatinti tarpdisciplininius tyrimus ir atsižvelgiant į tarptautinę praktiką numatyti ir į paraiškos vertinimo kriterijus įtraukti ir tarpdiscipliniškumo kriterijus.
- 4) Viena iš LMT mokslo kokybės užtikrinimo kryptų yra doktorantūros kokybės vertinimas. Atliekant šį vertinimą siekiama nustatyti, kaip doktorantūros vykdymas atitinka doktorantūrą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus; sudaryti prielaidas gerinti vykdomos doktorantūros kokybę bei didinti efektyvumą; teikti informaciją visuomenei apie institucijų vykdomų doktorantūrų kokybę. Vertinimo procedūra atliekama pagal LMT pirmininko patvirtintą Mokslo doktorantūros vertinimo tvarkos aprašą⁶⁰. Doktorantūros kokybės vertinimas atliekamas daugiau dėmesio kreipiant į formaliuosius aspektus; galėtų būti įtraukti ir kokybiniai aspektai, pvz. doktorantūrą baigusiujų karjeros stebėseną. Savianalizės forma galėtų būti daugiau standartizuota, su papildomais paaiškinimais ir struktūruotais priedais – tai užtikrintų, kad visos mokslo ir studijų institucijos duomenis pateiktų vienodai.

---

⁶⁰ Mokslo doktorantūros vertinimas. LMT. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/mokslo-kokybe/mokslo-doktoranturos-vertinimas/2494>

4.5. Siūlymai

- 1) Tobulinant paraiškų vertinimo kokybę būtina plėtoti ekspertų darbo vertinimo sistemą, periodiškai peržiūrint atliktą paraiškų ekspertavimą. Mokslininkų išsakytą nepasitenkinimą ekspertavimo kokybe lemia ir žemas paraiškų sėkmės rodiklis. Tai rodo būtinybę didinti mokslo konkursinį finansavimą Lietuvoje, kad būtų išlaikyta mokslinių tyrimų kokybė.
- 2) Vykdamas formalųjį MTEP veiklos vertinimą reikėtų atkreipti dėmesį į ekspertinio sutarčių vertinimo standartizaciją, kad skirtingi ekspertai vienodai jas vertintų priskirdami ar nepriskirdami MTEP veiklai. Duomenų teikimą optimizuotų galimybė teikti informaciją sistemoje „Vieversys“ ištikus metus.
- 3) LMT, apibrėždama galimus interesų konfliktus ir siūlydama jų išvengimo schemas, atnaujina interesų konflikto Lietuvos mokslo taryboje vengimo aprašą pagal ESF rekomendacijas. Rekomenduotina peržiūrėti humanitarinių ir socialinių mokslų sričių, kuriose daugiausiai paraiškas vertina ne tarptautiniai, bet Lietuvos ekspertai, tvarką, kad būtų užtikrintas vertinimo skaidrumas ir ekspertų dalyvavimas vertinime nekeltų interesų konflikto rizikos. Galimo interesų konflikto LMT vengimo apraše leidžiama programos projekto rengimo grupės nariams būti programos vykdymo grupės nariais. Ši nuostata reikalauja detalesnio apibrėžimo, siekiant užtikrinti skaidrumą, kai programos vykdymą prižiūri jos rengėjai.
- 4) Siekiant skatinti tarpdisciplininius tyrimus ir atsižvelgiant į tarptautinę praktiką, reikėtų numatyti ir į paraiškos vertinimo kriterijų aprašą įtraukti ir tarpdiscipliniškumo kriterijų (jei aktualu kvietimo tematikai).
- 5) Atliekant doktorantūros kokybės vertinimo procedūrą, rekomenduotina pateikti standartizuotą savianalizės formą su papildomais paaiškinimais ir struktūruotais priedais – tai palengvintų informacijos teikimą ir vertinimą.

5. LMT ir tarptautinimo strategija

5.1. ESF rekomendacijos

ESF ekspertai LMT vertinimo studijoje atkreipė dėmesį į tai, jog LMT tarptautinę veiklą laiko „horizontaliu prioritetu“ ir jį palaiko daugelis jos finansavimo schemų. Taip pat buvo konstatuota, nepaisant per pastaruosius metus padarytos pažangos, aukštojo mokslo ir mokslinių tyrimų internacionalizacija Lietuvoje vystosi lėtai ir dar nepasiekė lygio, kurį būtų galima laikyti patenkinamu. Nors tarptautiškumo matavimas yra sudėtingas dalykas, institucija gali sukurti daugybę rodiklių, susijusių su žinių kūrimu ir sklaida, finansavimo srtais arba jo valdymo procesais. Pažymėta, jog LMT dar neturi rodiklių sistemos, leidžiančios įvertinti jos pažangą didinant tarptautiškumą.

- 1) Ekspertai rekomendavo parengti tinkamą vidutinės trukmės ir ilgalaikę mokslinių tyrimų internacionalizavimo Lietuvoje strategiją bei konkrečių prioritetų, tikslų ir rodiklių rinkinį, kuris padėtų išmatuoti ir įvertinti tarptautiškumą bei LMT finansavimo schemų sėkmę.
- 2) Tarptautinimo strategija taip pat turėtų apimti ir mechanizmus bei priemones, kaip pritraukti į šalį tarptautinius mokslo talentus, bei numatyti būdus, kaip sušvelninti esamas biurokratinės kliūtis. ESF ekspertai atkreipė dėmesį į tai, jog aukščiausio lygio užsienio mokslininkų ir doktorantų pritraukimas į Lietuvą yra iššūkis dėl daugelio priežasčių: mažesnių atlyginimų, nacionalinių įstatymų, neleidžiančių gauti finansavimo užsienio mokslininkams, kurie nėra įdarbinti Lietuvos mokslo institucijoje, ir kalbos politikos, pabrėžiančios lietuvių kalbos svarbą (dauguma daktaro disertacijų ir paraiškų dotacijai gauti yra lietuvių kalba). Buvo konstatuota, jog vyksta didelis protų nutekėjimas ir tinkama mobilumo pusiausvyra dar nerasta.
- 3) Ekspertai taip pat pažymėjo, jog atsižvelgdama į programos H2020 teikiamas galimybes ir kryptingą kitų šalių finansavimą, LMT turėtų apsvarstyti specialias priemones, kurios paskatintų Lietuvos mokslininkus siekti sėkmingesnio Europos finansavimo panaudojimo. ESF ekspertai ypatingą dėmesį atkreipė į ES finansavimo problemą. Susitikimuose su mokslininkais ir suinteresuotomis šalimis ekspertai susidarė įspūdį, kad Lietuvos mokslininkų motyvacija dalyvauti Europos konkursinėse mokslinių tyrimų finansavimo schemose yra menka dėl nacionalinio konkursinio finansavimo, kur sėkmės rodiklis yra daug didesnis (pavyzdžiui, dotacijų schema, tyrėjų grupių projektai, nacionalinės mokslinių tyrimų programos). Nors tai yra racionalus tyrėjų elgesys, vis dėlto, jis kelia pavojų tyrimų sistemai. Dotacijos schemas su dviem kategorijomis – jauniems mokslininkams ir pažengusiems – yra vertinamas kaip būdas stiprinti Lietuvos mokslininkų gebėjimus ir pagerinti jų rezultatus konkuruojant Europos mokslinėje erdvėje. Siekiant skatinti tyrėjų ir mokslo institucijų kvalifikacijos kėlimą, siekiant gauti ES finansavimą, buvo pasiūlyta samdyti specialius ES projektų paraiškų ruošimo ekspertus, kurie dirbtų LMT arba mokslinių tyrimų institucijose.
- 4) Kalbant apie finansavimą, ESF ekspertai taip pat pažymėjo, kad, nepaisant to, jog tarptautiškumas apibūdinamas kaip horizontalus prioritetas, LMT iš nacionalinio biudžeto beveik neskiria lėšų internacionalizacijos veiklai. Be to, nuo 2010 m. sumažėjo valstybės biudžeto dalis LMT tarptautinėms mokslo programoms ir tarptautiniams įsipareigojimams.
- 5) ESF ekspertai atkreipė dėmesį ir į tai, jog Švietimo ir mokslo ministerijos iniciatyva 2011 m. ekspertų darbo grupė parengė Lietuvos nacionalinių mokslinių tyrimų infrastruktūrų planą, kuriame nurodomos nacionalinės svarbos infrastruktūros, kurios bus finansuojamos ar atnaujinamos per artimiausius 10-15 metų ir kurios bus kuriamos siekiant įsitraukti į atitinkamus visos Europos konsorciumus. Tikimasi, kad

šis dokumentas padės ateityje priimti sprendimus dėl infrastruktūros finansavimo, kuris reikalingas sėkmingam dalyvavimui tuometinėje FP7 programoje, o taip pat H2020, ERA-NETs, *European Research Infrastructure Consortium* (ERIC) veiklose.

- 6) Nagrinėdami LMT veiklos tarptautiškumą, ESF ekspertai pabrėžė, jog tarptautinė mokslinių tyrimų dimensija daugiausiai skatinama dvišaliais ir trišaliais susitarimais (su Šveicarija, Baltarusija, Prancūzija, Ukraina, Latvija ir Taivanu), daugybe ERA-Net ir susijusių schemų bei COST programos veiklomis. Daugiausiai remiamasi ES struktūrinių fondų finansavimu. Nors ES struktūrinių fondų lėšomis finansuojama Visuotinės dotacijos schema buvo išskirta kaip tinkama Lietuvos mokslininkų susigrąžinimui iš užsienio, o taip pat ir talentingiems užsienio mokslininkams pritraukti į Lietuvą, tačiau buvo atkreiptas dėmesys, jog dalis šių lėšų, ypač gaunamų per struktūrinius fondus, kiekvienais metais gali skirtis, todėl negalima pasiekti tinkamo mokslinių tyrimų tarptautinių veiklų finansavimo stabilumo.
- 7) Mokslininkų mobilumas yra iš svarbiausių mokslo tarptautiškumą užtikrinančių priemonių. ESF ekspertai pastebėjo Lietuvos mokslininkų mobilumo augimą, tačiau atkreipė dėmesį į tai, jog dominuoja (apie 60 proc.) trumpi 3 mėn. trukmės neviršijantys vizitai ir tik 10 proc. stažuojasi kitose mokslo institucijose daugiau nei metus, tik 8 proc. Lietuvos mokslininkų yra įsijungę į tarptautinius mokslinius tinklus ir iš jų tik 3 proc. priklauso Europos Ekselencijos centrams (*European Research Centres of Excellence*). Mokslininkų mobilumui skatinti LMT įdiegė keletą nedidelių schemų, pavyzdžiui, teikiama parama mokslininkų ir doktorantų kelionėms ir trumpalaikėms kelionėms. Savianalizės ataskaitoje teigiama, kad LMT planuoja kurti schemas, kurios padėtų Lietuvos mokslininkams keliauti į tarptautinius tinklų kūrimo ir atitikimo renginius, stiprinti LMT dalyvavimą ERA-NET ir, svarbiausia, tarptautinėse mokslinių tyrimų infrastruktūrose. Kartu pradėtos taikyti schemas, skatinančios Lietuvos mokslininkus dalyvauti Europos finansavimo programose, pavyzdžiui, PVM kompensavimo 7BP projektams ar 7BP pasiūlymų rengimo kaštų schemas. ESF ekspertai palankiai vertina šias LMT tarptautiškumo didinimo schemas, tačiau jos nėra išbaigtos, o lėšos nėra pakankamos. Situaciją pagerinti leistų tokios priemonės kaip doktorantų ir podoktorantų privalomas tyrimų laikas užsienio institucijose, o taip pat speciali programa, skirta pritraukti užsienio tyrėjams į šalies mokslines laboratorijas visuose lygmenyse, atsižvelgiant į turimus resursus.
- 8) ESF ekspertai pasiūlė pramoninės doktorantūros idėją, siekiant priartinti mokslinių tyrimų rezultatus prie tiesioginių jų taikymų. Kita svarbi ESF idėja buvo tyrėjų kūrybinių atostogų (*sabbatical*) finansavimas tiek nacionaliniu, tiek ir tarptautiniu mastu. ESF kaip vieną iš svarbių galimų LMT priemonių taip pat pasiūlė pradėti bendras su verslu mokslinių tyrimų finansavimo schemas, susijusias su pagrindiniais šalies inovacijų tikslais. Tokie tyrimai galėtų būti tiek fundamentiniai, tiek ir taikomieji.

ESF ekspertai LINO biuro veiklos vertinimų nepateikė, nes biuras buvo įsteigtas vėliau nei vyko minimas ekspertinis vertinimas. Nacionalinių kontaktų atstovų (NCP) veiklos vertinimų jie taip pat nepateikė.

5.2. Teisės aktų ir teisinės aplinkos analizė

Lietuvos mokslo tarybos tarptautiškumas kyla iš jos ilgalaikės veiklos strategijos ir tikslo, kuris apibrėžiamas kaip didesnis mokslo vertingumas, efektyvumas, poveikumas; jo siekiama, plėtojant veiklą šiomis trimis pagrindinėmis kryptimis: (a) siekti efektyvesnio mokslo finansavimo, (b) ugdyti Lietuvos mokslininkų bendruomenę, (c) įgyvendinti atvirojo mokslo veiklos principus. Pastaroji veiklos kryptis aprėpia didžiąją tarptautinių veiklų dalį. LMT tarptautiškumo veikloje vadovaujasi Tarptautiškumo gairėmis⁶¹. Numatomos trys svarbiausios gairės: (a) dar labiau įsitraukti į tarptautinę mokslo bendruomenę ir drauge spręsti globalias visai žmonijai aktualias problemas; (b) didinti Lietuvos mokslininkų darbo kokybę, efektyvumą, poveikumą Lietuvos valstybei ir

⁶¹ Lietuvos mokslo tarybos Tarptautiškumo gairės 2016-2020 m. (2016 m. gegužės 23 d.). LMT. Prieiga internetu: https://lmt.lt/data/public/uploads/2016/09/d1_lmt_gaires-2016-2020.pdf

visuomenei bei konkurencingumą tarptautiniu mastu; (c) gerinti prieigas prie tarptautinių mokslinių tyrimų infrastruktūrų ir kitų žinių šaltinių.

Tai daroma per tarptautinį atstovavimą ir narystę įvairiose organizacijose. Lietuvos mokslo taryba yra asociacijos „Mokslo Europa“ (*Science Europe*), įsteigtos 2011 m. spalio 21 d. Berlyne, narė. Asociacija „Mokslo Europa“, kuri šiuo metu įsikūrusi Briuselyje, jungia 47 Europos mokslinius tyrimus finansuojančių ir vykdančių institucijų iš 27 Europos valstybių. „Mokslo Europa“ atstovauja asociacijos narių interesams bendradarbiaujant su Europos universitetais, Europos mokslo vyriausybėmis organizacijomis, Europos Komisija (EK), kuriant vieningą Europos mokslinių tyrimų erdvę (European Research Area, ERA)⁶². LMT dalyvauja Jungtinio programavimo veiklose⁶³. Nuo 2010 m. Jungtinio programavimo iniciatyvos (*Joint programming initiative, JPI*) mokslinių tyrimų srityje yra vienos naujausių Europos Sąjungos iniciatyvų. JPI tikslas – numatyti bendrus veiksmus ir priemones, padėsiančias spręsti strategiškai svarbias europines problemas ir veiksmingai panaudoti ne tik ES biudžeto, bet ir nacionalinių mokslinių tyrimų programų lėšas. Šiuo metu Lietuva dalyvauja iniciatyvoje „Kultūros paveldas ir globaliniai pokyčiai – nauji iššūkiai Europai“.

Lietuvos mokslo taryba administruoja humanitarinių mokslų Europos mokslinių tyrimų tinklą HERA (*Humanities in the European Research Area*), kuris vienija 24 Europos šalių mokslo tarybas, jungtines mokslinių tyrimų programas ir finansuoja Lietuvos tyrėjų veiklas konkursus laimėjusiuose tarptautiniuose projektuose⁶⁴.

Lietuvos mokslo taryba nuo 2011 m. vykdo Lietuvos nacionalinių EURAXESS centrų koordinatoriaus funkcijas⁶⁵. Šis Europos Komisijos iniciatyva įkurtas Europos mokslininkų mobilumo centrų tinklas apima 40 Europos valstybių, kuriose veikia daugiau kaip 200 mokslininkų mobilumo centrų (*EURAXESS Service Centres*). Šių centrų misija – teikti mokslininkams ir tyrėjams praktinę informaciją, susijusią su valstybių, į kurias išvyksta karjeros ar mobilumo tikslais, teisine sistema, socialine apsauga, garantijomis ir mokesčių sistema, jiems plėtojant savo karjerą.

LMT administruoja Lietuvos dalyvavimą Europos šalių tarpvyriausybinių bendradarbiavimą mokslo ir technologijų srityje – LMT yra COST asociacijos narys. COST bendradarbiavime, kurio tikslas yra remti Europos tyrėjų bendradarbiavimą visose mokslinių tyrimų srityse, šiuo metu dalyvauja 39 valstybės⁶⁶.

LMT, kartu su kitomis Lietuvos institucijomis, siekia sudaryti sąlygas Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūroms įsitraukti į tarptautines mokslinių tyrimų infrastruktūras (MTI). Šiai veiklai LMT skiria ypatingą dėmesį, nes tai susiję su viena iš LMT Tarptautiškumo gairių – gerinti prieigas prie tarptautinių mokslinių infrastruktūrų ir kitų žinių šaltinių. Siekdama šio tikslo, LMT buvo aktyvi Europos mokslinių tyrimų infrastruktūrų strategijos forumo (*European Strategy Forum for Research Infrastructures, ESFRI*) misijos, skirtos parengti nuoseklią Europos MTI politikos strategiją kaip ESFRI MTI kelrodį, dalyvė. Ši europinė iniciatyva paskatino nacionalines vyriausybes parengti analogiškus strateginius dokumentus – mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodžius, kurie leistų bendrai ir koordinuotai dalyvauti aukšto lygio MTI veikloje ir šitaip suteikti naujų galimybių Europai konkuruoti pasaulio inovacijų ir aukštą pridėtinę vertę kuriančių mokslinių tyrimų erdvėje.

2011-aisiais metais LMT sudaryta MTI komisija išleido pirmąjį Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūrų kelrodį, kuriame pristatomi svarbiausi visų mokslo sričių MTI projektai⁶⁷. Kelrodžiai turi būti atnaujinami ne rečiau kaip 4 metai, Lietuvos MTI kelrodyje numatomos strateginės infrastruktūrų politikos kryptys bei vystymosi prioritetai.

---

⁶² Mokslo Europa. LMT. Prieiga internetu: <https://lmt.lt/lt/mokslo-politika/tarptautinis-atstovavimas-ir-naryste/mokslo-europa/245>

⁶³ Jungtinio programavimo iniciatyvos. LMT. Prieiga internetu: <https://lmt.lt/lt/mokslo-politika/tarptautinis-atstovavimas-ir-naryste/jungtinio-programavimo-iniciatyvos/241>

⁶⁴ Humanitarinių mokslų Europos mokslinių tyrimų erdvėje tinklas. LMT. Prieiga internetu: <https://lmt.lt/lt/mokslo-politika/tarptautinis-atstovavimas-ir-naryste/hera/240>

⁶⁵ Europos mokslininkų mobilumo centrų tinklas EURAXESS. LMT. Prieiga internetu: <https://lmt.lt/lt/mokslo-politika/tarptautinis-atstovavimas-ir-naryste/euraxess/230>

⁶⁶ Europos tarpvyriausybinių bendradarbiavimas mokslo ir technologijų srityje. LMT. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/mokslo-finansavimas/tarptautinio-bendradarbiavimo-programos/cost/397>

⁶⁷ Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūros kelrodis (2011). LMT. Prieiga internetu: https://lmt.lt/data/public/uploads/2016/09/d6_2011_kelrodis_lmtik-b5-lt-spreads.pdf

Šiam tikslui pasiekti LMT periodiškai skelbia kvietimą mokslo ir studijų institucijoms ar jų grupėms teikti paraiškas. 2011-ųjų metų kelrodžio sąrašė buvo 15 MTI projektų, dabartinį kelrodį sudaro 22 projektai⁶⁸. Šiuo metu Lietuva yra atstovaujama 7 tarptautinėse MTI⁶⁹.

Lietuvos mokslo taryba taip pat dalyvauja Europos mokslo patarėjų forumo (*European Science Advisors Forum, ESAF*) veikloje, Europos komisijos sudarytuose programos „Europos horizontas“ darbo programų komitetuose, Europos mokslinių tyrimų koordinavimo tinklų (ERA-NET) finansuojančių institucijų konsorciuose, o taip pat Europos partnerysčių konsorciuose.

5.2.1. Kontaktų plėtra

- 1) Mokslo ryšių biuras LINO Briuselyje (toliau – LINO biuras) buvo įkurtas 2017 m. gegužės mėn. LINO biuras yra LMT dalis. Jo vizija – pripažinta ir patikima platforma, sudaranti sąlygas efektyviems informacijos mainams ir sėkmingam tarptautiniam bendradarbiavimui tarp Lietuvos ir užsienio mokslo bei inovacijų srities bendruomenių. LINO biuro misija – bendradarbiaujant su Lietuvos mokslo ir inovacijų srityje veikiančiomis institucijomis, mezgant ir palaikant ryšius su ES institucijomis bei potencialiais partneriais, padėti Lietuvos tyrėjams vystyti tarptautinį bendradarbiavimą ir sėkmingai dalyvauti Europos Komisijos mokslo finansavimo programose. LINO biuras turi papildomą prieigą prie įvairių ES tinklų, aktyviai dalyvauja nacionalinių mokslo ir inovacijų ryšių biurų Briuselyje tinkle IGLO (*Informal Group of RTD Liaison Offices, www.iglortd.org*). Tai jau 30 m. Briuselyje veikianti neformali asociacija, palankiai vertinama Europos Komisijos atstovų. Lietuva iki LINO biuro įkūrimo neturėjo galimybių dalyvauti šiame aktyviame tinkle. Dalyvavimas IGLO veikloje tiesiogiai prisideda prie didesnio Lietuvos potencialo žinomumo ir geresnio Lietuvos pozicionavimo europiniame mokslo ir inovacijų žemėlapyje. Biuras yra finansuojamas ES fondų investicijų projekto Nr. 09.3.3-ESFA-V-711-04-001 „Lietuvos mokslo tarptautiškumo didinimas – MTEP ryšių plėtojimas (LINO LT)“ lėšomis.
- 2) LMT interneto svetainėje teigiama, kad Europos Komisijos sukurtas nacionalinių atstovų (*National Contact Points, NCP*) tinklas apima visas Europos Sąjungos valstybes nares ir taip pat asocijuotas šalis programą H2020 pakeitusioje programoje „Europos horizontas“. Šalyse NCP tinklus sudaro H2020 teminių sričių NCP, teikiantys kvalifikuotą pagalbą programos dalyviams ir pareiškėjams. NCP veikla Lietuvoje nieko nesiskiria nuo kitų Europos šalių NCP veiklos – teikti kvalifikuotą pagalbą programos dalyviams ir pareiškėjams „Europos horizontas“ programoje bei jos sinergijomis su kitomis Europos programomis ir finansavimo mechanizmais. NCP yra aktyvūs organizuojant susitikimus su mokslo institucijomis, kolegijomis ir organizacijomis.

Tarptautinių veiklų ir atstovavimo tarptautinėse organizacijose požiūriu, LMT veikia analogiškai Estijos, Latvijos ir Švedijos mokslo taryboms ir Suomijos akademijai. LMT išskirtinumas – pavaldumas Lietuvos Respublikos Seimui – palyginus su analogiškėmis institucijomis užsienyje suteikiantis daugiau laisvės veikti ir galimybių siūlyti šalies valdančioms institucijoms sprendimus ar idėjas tiek nacionalinės, tiek ir tarptautinės mokslo politikos klausimais.

5.3. Apklausų duomenų analizė

Buvę LMT nariai apklausoje nevienareikšmiškai vertino LMT tarptautiškumo strategiją ir su ja susijusias veiklas. Vieniems atrodė, kad ji „gana ribota“, arba „optimali pagal turimas galimybes“, tačiau buvo ir priešingų svarstymų: „LMT tarptautinimo strategija vertintina teigiamai, nes orientuoja tikslųjų ir humanitarinių mokslų

⁶⁸ Lietuvos mokslinių tyrimų infrastruktūros kelrodis (2015). LMT. Prieiga internetu: https://www.lmt.lt/data/public/uploads/2016/09/d2_lmt_kelrodis_lt_geras_atvartai.pdf

⁶⁹ Lietuvos narystė tarptautinėse MTI ir atstovaujančios institucijos. LMT. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/mokslo-politika/moksliniu-tyrimu-infrastrukturos/lietuvos-naryste-tarptautinese-mti-ir-atstovaujancios-institucijos/2258>

mokslininkus atlikti aukšto tarptautinio lygio tyrimus ir pagal finansines galimybes prisideda prie Lietuvos mokslininkų dalyvavimo tarptautinėse programose bei organizacijose. LMT visomis turimomis priemonėmis skatina dalyvavimą tarptautiniuose konkursuose.“ Apklausių dalyviai akcentavo finansavimo stoką, nes jie didžiąja dalimi riboja mokslininkų dalyvavimą tarptautinėse mokslo organizacijose.

Vertindami LINO arba NCP veiklą, buvę LMT nariai taip pat neturėjo vieningos nuomonės – vieni teigė, kad tai teigiamas žingsnis, prisidedantis prie ES projektų informacijos sklaidos, kiti neturėjo nuomonės, nes nebuvo susidūrę tiesiogiai. Galiausiai, buvo respondentų, kurie teigė: „LINO biuras bei NCP tinklas yra biurokratinės struktūros“, kurių naudą „reikėtų vertinti pagal galutinius rezultatus – ar įsteigus biurą padidėjo bendras Lietuvos mokslo finansavimas iš ES mokslo programų šaltinių?“

Apklausti mokslininkai teigiamai įvertino LMT pastangas plečiant mokslo tarptautiškumą ir tarptautinį mobilumą. Atkreiptas dėmesys į tai, jog reikėtų intensyviau tarptautinio mobilumo galimybes, daryti procedūras lankstesnes, nes „ES struktūrinių fondų paraiškų pildymas vienos konferencijos kelionės išlaidų kompensavimui yra absurdas, ir dauguma pildomų paraiškos punktų yra pertekliniai, t. y., naudojama paraiškos forma ta pati kaip ir teikiant dėl kur kas didesnių MTEP projektų. Taip pat buvo siūlančių kurti daugiau dvišalių mokslo susitarimų su kitomis valstybėmis.

Vertindami LINO arba NCP veiklą, mokslininkai arba neturėjo nuomonės, nes tiesiogiai nesinaudojo konsultacijomis ar paslaugomis, arba turėjo teigiamą nuomonę, jei teko susidurti. Tie, kurie naudojami paslaugomis, teigė, „kad LINO biuro ir NCP atlieka svarbų vaidmenį didinant Lietuvos mokslo tarptautiškumą, todėl jų funkcijos turėtų būti išlaikytos ir geriau įgalintos, ypač NCP, kurie galėtų teikti ne tik metodinę pagalbą konkrečios priemonės atveju, bet aktyviau komunikuoti informaciją apie jų koordinuojamas priemones, identifikuoti tikslines grupes, skatinti jų dalyvavimą/įsitraukimą į tam tikras priemones, aktyviau pagelbėti su kontaktų/partnerių užmezgimu/suradimu“. Taip pat buvo išreikšti siūlymai „ne vien pateikti bendrą informaciją apie tam tikras programas, bet, išanalizavus konkrečius kvietimus, pristatyti adaptuotą informaciją konkrečioms galimybėms gavėjams (pareiškėjams)“.

5.4. Eksperto vertinimas

Vertinant LMT veiklą tarptautiškumo aspektu ir ESF ekspertų pateiktų rekomendacijų atžvilgiu, galima konstatuoti jog didžiąją dalį rekomendacijų LMT įvykdė.

LMT tarptautiškumas traktuojamas plačiai: ir kaip Tarybos bei jos deleguotų mokslininkų dalyvavimas tarptautinių organizacijų ir institucijų veikloje, ir kaip Lietuvos tyrėjų, dalyvaujančių įvairiose tarptautinėse mokslo programose bei iniciatyvose, skatinimas, ir kaip parama mokslininkų mobilumui, dalyvavimui tarptautiniuose renginiuose bei publikacijoms. Tarptautiškumo samprata apima ir bendradarbiavimą su užsienio šalių ekspertais, ir tarptautiškumo kriterijų turinčią projektų paraiškų bei jų rezultatų vertinimo metodiką. Taip pat pabrėžiama, kad Tarptautiškumo gairių tikslas – pristatyti tarptautinį bendradarbiavimą kaip visas Tarybos veiklas apimančią mokslo politikos priemonę, leidžiančią siekti strateginių Tarybos tikslų – efektyvaus, kokybiško, konkurencingo mokslo, atliepančio valstybės, visuomenės ir globalius poreikius. Dar daugiau, tarptautiškumas pristatomas kaip integrali sudėtinė visų Tarybos veiklų dalis, o Lietuvos mokslas turi būti matomas ir vertinamas tarptautiniame Europos ir pasaulio kontekste.

Vienas pagrindinių siūlymų buvo LMT parengti tinkamą vidutinės trukmės ir ilgalaikę strategiją (įskaitant terminus, tikslus, rodiklius ir vertinimo mechanizmus) moksliniams tyrimams internacionalizuoti Lietuvoje ir užtikrinti, kad valstybės biudžeto lėšos (be ES struktūrinių fondų) būtų skiriamos tarptautiškumui bei tarptautiniam mobilumui skatinti. LMT įvykdė šią rekomendaciją paruošdama Tarptautiškumo gaires, kurios iš

esmės yra tarptautinės strategijos ekvivalentas. Galima konstatuoti, kad veikloje šių Tarptautiškumo gairių yra laikomasi. LMT strateginiame plane yra numatyta atnaujinti LMT tarptautiškumo strategiją 2021-2026 metams⁷⁰.

ESF ekspertai, atsižvelgdami į programos H2020 teikiamą galimybę ir kryptingą kitų šalių finansavimą, rekomendavo LMT apsvarstyti specialias priemones, kurios paskatintų Lietuvos mokslininkus siekti sėkmingesnio Europos finansavimo panaudojimo. Ekspertai taip pat rekomendavo remti tyrėjų ir institucijų kvalifikacijos kėlimą, ruošiant EK projektus, pasitelkiant į pagalbą tarptautinio lygio specialistus, kurie būtų įdarbinti LMT arba mokslinių tyrimų institucijose. Galima konstatuoti, jog nors tarptautinių ekspertų/konsultantų padėti projektams ruošti nei LMT, nei mokslo institucijose neatsirado, LMT ieškojo būdų ir priemonių kaip paskatinti tyrėjus dalyvauti Europos mokslo programose. Buvo teikiama parama pareiškėjams, rengusiems H2020 – Europos Sąjungos bendrosios mokslinių tyrimų ir inovacijų programos – paraiškas. Šiam tikslui įgyvendinti buvo skirti specialūs kvietimai⁷¹. Ši priemonė buvo svarbi, ir šį vertinimą atlikusių ekspertų nuomone, pasiteisino. Tačiau jos nepakanka – daug svarbiau ir daugiau galimybių projektams suteiktų EK remiamų projektų kofinansavimas. Ši priemonė – „Europos Horizonte“ akseleravimo programa – buvo įrašyta tuometiniame ekonomikos DNR plane. Ji buvo apsvarstyta, jai buvo pritarta, tačiau ji taip ir liko neįgyvendinta.

ESF ekspertai savo rekomendacijose pasiūlė peržiūrėti doktorantų ir doktorantų mokslinių tyrimų užsienyje finansavimo laikotarpius, o taip pat remti visų lygių tarptautinių mokslinių talentų, turinčių teisę gauti finansavimą, pritraukimą. Podoktorantūros programą galima laikyti sėkminga ir tarptautiškumo aspektu. Trijuose įvykusiuose šaukimuose iš 686 bendrų paraiškų buvo 87 iš užsienio ir jos sudarė 12,7 proc. Sėkmės procentas bendrose paraiškose yra 45,5 proc., iš jų užsieniečių paraiškų – 51,7 proc. Taigi, pagal tarptautiškumo kryptį „iš išorės į vidų“ ši programa yra sėkmingai realizuota. Pritraukti talentus kitose mokslo lygiuose, pavyzdžiui, išskirtinių mokslininkų ar profesorių, sekasi gerokai sunkiau. Ne tik dėl to, kad mokslui skiriamų resursų yra per mažai, bet dar ir dėl to, kad nėra sisteminių sprendinių bendroje mokslo politikoje, įskaitant ir talentų pritraukimui. Būta sėkmingų bandymų, pavyzdžiui, „Valstybės profesorių“ programa⁷², tačiau tai galima laikyti daugiau kaip svarbią atsitiktinę pastangą nei gerai apgalvoto sisteminio plano dalį. Nors ji pasirodė patraukli tiek šalies, tiek užsienio talentams, ieškantiems karjeros galimybių Lietuvoje, tai netapo periodiniu LMT projektiniu kvietimu. Tęsiant programą turėtų būti peržiūrėti ir pataisyti ne tik vertinimo kriterijai, bet ir projekto biudžetuose turėtų atsirasti būtina persikėlimo išlaidų eilutė ir lėšos „kietajai daliai“ – eksperimentinei įrangai pirkti ir laboratorijoms įsirengti. Šias korekcijas vertėtų įtraukti ir į kitą talentingų tyrėjų iš užsienio pritraukimo priemonę SMART, kuri irgi turėtų tapti periodine. Šios priemonės galėtų tapti pagrindinėmis šalies mokslo tarptautiškumui plėsti ir mokslo lygiui kelti, į šalį siekiant pritraukti išvykusius iš Lietuvos tyrėjus bei užsienio mokslininkus. Šiam tikslui gauti lėšų iš užsienio sekasi gana sunkiai, pavyzdžiui, Europos mokslo tarybos (*European Research Council*, ERC) grantą tėra laimėjęs vienas mokslininkas iš Lietuvos, nors paraiškų būta 23.

Kita tarptautiškumo kryptis – „iš vidaus į išorę“ – yra gerokai kuklesnė. Lietuvoje ilgalaikės podoktorantūros komandiruotės užsienyje yra reta išimtis. Iš esmės ši programa virto nacionaline, o trumpalaikės (iki 3 mėn.) stažuotės užsienio institucijose problemos nesprenžia – tiek laiko užtenka tik susipažinti su laboratorine įranga ir geriausiu atveju atlikti keletą eksperimentų, todėl sunku tikėtis proveržio rezultatų ar tinkamos patirties įgijimo. ESF ekspertai pasiūlė sukurti kūrybinių atostogų (*Sabbatical*) programą patyrusiems mokslininkams, tačiau ji nėra įgyvendinta.

LINO biuro veikla vertintina gerai ir matoma perspektyvi biuro ateitis. Šiuo metu jis yra svarbus ir naudingas mokslinei bei inovacijas kuriančiai bendruomenei. Ši bendruomenė ir ateityje toliau aktyviai naudosis LINO biuru kaip patogią platformą bendrai siekiant tvaraus ir augančio Lietuvos mokslo ir inovacijų tarptautiškumo. Lygiai taip pat NCP veiklos vertintinos gerai ir matomas jų tęstinumas ateityje. Šiuo metu jos yra svarbios skatinant

⁷⁰ LMT Strateginiai veiklos planai. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/administracine-informacija/planavimo-dokumentai/veiklos-strategija/162>

⁷¹ Kvietimas paramai rengusiems programos „Horizontas 2020“ paraiškas gauti. LMT. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/kvietimu-kalendarinis-planas/772/kvietimas-494>

⁷² Reikminių tyrimų projektų kvietimo rezultatai (2015-2021 m.). LMT. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/mokslo-finansavimas/valstybes-uzsakomieji-tyrimai/valstybes-profesoriu-programa/305>

tyrėjų dalyvavimą tarptautiniuose projektuose bei tyrimuose. NCP padeda ir toliau tai padės ieškant tarptautinių partnerių, patars projektų vykdytojams finansiniais ir administravimo klausimais. Tai ypač svarbu siekiant kuo sėkmingesnio Lietuvos tyrėjų dalyvavimo ne tik „Europos horizonto“ bet ir sinergijos su kitomis Europos programomis ir finansavimo mechanizmais (COSME, COST, EEN, ES struktūriniai ir investicijų fondai, EURAXESS, JRC, LIFE). Taip pat galima teigti, jog informacinės veiklos yra intensyvios ir įvairiapusės. Nors iškyla intelektualinės nuosavybės teisės klausimai, tačiau kiek jų būta ir kokiais aspektais buvo konsultuojama, nėra aišku. Nepaisant to, kad tai gali turėti konfidencialumo ribojimų, vis dėlto, konsultacijų temos būtų svarbus aspektas ne tik LMT tarptautiškumo vertinime, bet ir šalies mokslo lygmens suvokime – kiek ir koku mastu šalyje kuriama intelektualinė nuosavybė yra aktuali Europai ir pasauliui.

5.5. Siūlymai

- 1) Atsižvelgdama į programos „Horizont Europe“ teikiamas galimybes ir kryptingą kitų šalių finansavimą, LMT turėtų apsvarstyti specialias priemones, skatinančias Lietuvos mokslininkus siekti sėkmingesnio dalyvavimo Europos finansuojamuose projektuose. Ypatingai svarbu kaip įmanoma greitai patvirtinti nacionalinę „Horizont Europe“ akceleravimo programą, kuri gerokai palengvintų galimybes sėkmingai dalyvauti šios EK remiamos programos projektuose.
- 2) Siekti, kad „Valstybės profesorių“, „Protų pritraukimo ir reintegracijos“ ar kita panaši programa taptų nuolatine ir turėtų periodinį kasmetinį kvietimą teikti paraiškas. Jos taisyklės turėtų būti gerokai pataisytos ne tik reikalavimų pareiškėjams atžvilgiu. Siekiant išplėsti galimų pareiškėjų skaičių, reikėtų įtraukti persikėlimų išlaidų eilutę, biudžete turi būti numatytos lėšos eksperimentinei įrangai pirkti ir laboratorijoms įrengti – tai leistų efektyviau pritraukti talentus iš užsienio, kurie su Lietuva sietų savo ateitį. Šios programos finansavimas turėtų būti atsietas nuo ES struktūrinių fondų ir remiamas šalies biudžeto resursais.
- 3) Siekiant paruošti išsilavinusią ir įvairiapusę patirtį turinčią naują mokslo lyderių (profesorių/vyriausiųjų mokslo darbuotojų) kartą, reikėtų tobulinti podoktorantūros programą, kuriant dviejų lygių podoktorantūros (post-doc) studijas:
  - a. Nacionalinė podoktorantūros (post-doc) programa – kaip yra šiuo metu, numatant tik trumpalaikes (iki 3 mėn.) stažuotes užsienio mokslo institucijose. Išvykimo galimybė veiktų kaip svarbus mokslo tarptautiškumo plėtros veiksnys, pritraukiant užsienio tyrėjus į Lietuvos mokslo institucijas;
  - b. Tarptautinė podoktorantūros (post-doc) programa – skirtingai nuo nacionalinės, turėtų būti skiriama mokslo institucijoms – šių institucijų talentingų darbuotojų stažuotėms į pasaulinio lygio centrus, pavyzdžiui, 1-2 metų laikotarpiui, kad grįžę po stažuotės darbuotojai turėtų naujų mokslo idėjų proveržiui kurti ir savo akademinėi karjerai sėkmingai tęsti.
- 4) Sukurti *Sabbatical* nacionalinę programą – mokslinių grupių lyderių mokslo institucijose tobulinimosi užsienio mokslo centruose programą – pavyzdžiui, 6-12 mėnesių laikotarpiui kartą per 7 – 8 metus. Šią programą būtų galima skirti institucijoms, o jau jos vėliau turėtų nuspręsti, kuriam iš savo lyderių skirti stažuotę. Kol kas tai nėra įgyvendinta, nors tai buvo paminėta ir ESF rekomendacijoje.
- 5) Siekiant stabilumo ir lankstumo, rekomenduotina perkelti LINO biuro finansavimą iš projekcinio finansavimo į biudžetinį, taip pat numatyti lėšas, skirtas renginių organizavimui.

Išvados ir rekomendacijos

Išvados

1. Išsamiausia Lietuvos mokslo tarybos veiklos vertinimą 2014 m. atliko Europos mokslo fondas. Fondas iš viso pateikė 26 rekomendacijas, kaip LMT veikla gali būtų tobulinama valdymo, finansavimo schemų, mokslo kokybės ir poveikio bei tarptautiškumo kryptyse. Įvertinus Europos mokslo fondo rekomendacijų įgyvendinimo mastą, darytina išvada, kad 10 rekomendacijų įgyvendinta pilnai, 11 – iš dalies, 5 – nebuvo įgyvendintos. Atkreiptinas dėmesys, kad dalis neįgyvendintų ar iš dalies įgyvendintų rekomendacijų susijusios su valstybės mokslinių tyrimų, eksperimentinės plėtros bei inovacijų politikos ir/ar mokslo finansavimo ekosistemos reglamentavimu ir organizavimu, o ne su tiesiogine LMT veikla, kaip tai apibrėžta LMT nuostatuose. Detali ESF rekomendacijų įgyvendinimo suvestinė pateikta 1 Priede.
2. Priklausomai nuo mokslo tarybai ar analogiškas funkcijas vykdančios institucijos atsakomybių, kitose šalyse įteisinta įvairi praktika: nuo proaktyvaus dalyvavimo formuojant valstybės mokslo politiką iki grynai politiką įgyvendinančio (finansinius srautus paskirstančio) vaidmens. Bet kuriuo atveju užtikrinamas sprendimų priėmimo savarankiškumas nustatytų funkcijų ribose.
3. Mokslo ir studijų institucijos, atskiri mokslininkai iš esmės palankiai vertina LMT įgyvendinamas funkcijas (veiksmingumą, kokybę, atitikimą iškeltiems uždaviniams). Taip pat pozityviai vertinama finansinės paramos funkcija. Vis dėlto, suinteresuotų šalių priekaištų susilaukia ekspertinio vertinimo proceso kokybė, ypač socialinių ir humanitarinių mokslų srityse. Pažymėtina, kad pramonė ir verslas labai ribota apimtimi susiduria su LMT veiklomis ir todėl neturi pakankamai informacijos išsamesniam LMT vykdomų veiklų efektyvumo vertinimui.
4. MITA reorganizavimas prijungimo prie LMT būdu sustiprintų veiklos veiksmingumą: MITA ir LMT funkcijos nemaža dalimi persidengia ar papildo viena kitą (2 Priedas), MITA sklandžiai įsilietų į LMT Mokslo fondą, MITA funkcijų perkėlimas į LMT leistų koncentruoti tam tikras kompetencijas ir veiklas vienoje vietoje ir atliptų Europos mokslo fondo rekomendacijas dėl aiškesnės abiejų institucijų sąveikos ir atsakomybių. Integracija taip pat sudarytų galimybę detaliau realizuoti Europos mokslo fondo rekomendacijas dėl taikomųjų tyrimų finansavimo, aktyviau skatinti mokslo – verslo bendradarbiavimą įgyvendinant didelę pridėtinę vertę kuriančius projektus ir diegiant verslumo kultūrą mokslo ir studijų institucijose.

Rekomendacijos

LMT funkcijos ir valdymas

1. LMT funkcijos, jos santykiai su kitomis institucijomis mokslo politikos formavimo ir įgyvendinimo lauke (ŠMSM, EIM) turi būti aiškiau apibrėžtos ir formalizuotos teisės aktuose, numatant aiškius įgyvendinimo mechanizmus.
2. Turi būti keičiamas LMT narių atrankos modelis. Siūlytina pasitelkti modelį, kuriame pagrindinės galios parinkti ir tvirtinti LMT narius (komitetų narius) suteikiamos LMT valdybai. Pati LMT valdyba turėtų būti skiriama vadovaujantis principu, kad dalį narių (ne daugiau kaip pusę) skiria Vyriausybė, kitą dalį – mokslo bendruomenė. Valdybos narių skyrimo principus turėtų nustatyti LMT steigėjas. Valdyba galėtų siūlyti steigėjui tvirtinti ir LMT pirmininko kandidatūrą.

3. Būtina aiškiai peržiūrėti ir atskirti strategines, ekspertinio vertinimo ir administravimo funkcijas. Valdyba turėtų susitelkti ties strategija (tvirtinti LMT ilgąmetę strategiją, prižiūrėti, kaip ji įgyvendinama; tvirtinti LMT lėšų paskirstymą programoms pagal strategiją; tvirtinti Seimui bei Vyriausybei teikiamą LMT ataskaitą). Du ekspertiniai komitetai turėtų vykdyti su mokslo ekspertavimu susijusias funkcijas. LMT kaip mokslo politikos patarėjos funkcijai galėtų būti įsteigtas atskiras ekspertų komitetas ar komisija (pvz. Mokslo politikos komitetas), kuris remtųsi LMT Mokslo politikos ir analizės skyriaus administraciniais gebėjimais ir resursais.
4. Sklandžiam MITA integravimui turėtų būti suformuota Technologijų ir inovacijų plėtros komisija (Gamtos ir technikos mokslų komiteto pavaldume), kuri atliktų ekspertines funkcijas.

LMT ir mokslo politika

5. Stiprinti LMT analitinius pajėgumus mokslo politikos srityje. Šis sprendimas negali būti ilgiau atidėliojamas, nes tai turi įtakos tolimesniam MTEP veiklų vystymui. Tokio sprendimo įgyvendinimui siūlomi variantai:
  1. Išlaikyti atskaitomybę Seimui ir gerokai sustiprinti LMT mokslo analitikos funkcijas. Tai galima įgyvendinti auginant LMT Mokslo politikos ir analizės skyrių ir galbūt įkuriant trečiąjį komitetą, skirtą strateginės mokslo analizės vystymui. Sustiprėjusi papildomais žmogiškais resursais ir perėmusi gerąsias MOSTA veiklos praktikas, LMT galėtų tapti labiau matoma ir įtakingesne mokslo politikos dalyve. Šią jos rolę turėtų sustiprinti ir formalus teisinis įpareigojimas Vyriausybei visais mokslo politikos klausimais gauti ekspertinę LMT nuomonę. Pagrindinės šio sprendimo rizikos kiltų dėl reikalingo finansavimo užtikrinimo ir augančios konkurencijos su ŠMSM.
  2. Perkelti LMT pavaldumą Vyriausybei. Šiuo atveju santykiai su Vyriausybe taptų glaudesni ir, tikėtina, sisteminiai. Tačiau reikėtų papildomai užtikrinti autonomiją įgyvendinant mokslo politikos patariamąją funkciją. Tokioje pavaldumo konfigūracijoje LMT pirmininkas galėtų tapti nuolatinio ir teisiškai formalizuoto Ministro Pirmininko patarėju mokslo politikos klausimais, o tai suteiktų organizacijai galimybę užtikrinti efektyvesnį mokslo patarimų bei įrodymų pateikimą visais Vyriausybei aktualiais klausimais. Pagrindinės rizikos kiltų iš galimo LMT politizavimo iš Vyriausybės pusės ir perteklinės koncentracijos į trumpalaikę viešosios politikos perspektyvą. Taip pat nemažėtų, o galbūt netgi išaugų įtampa su ŠMSM vadovybe, konkuruojant dėl finansinių išteklių ir politinio vaidmens.

LMT ir mokslo finansavimas

6. Nestambinti konkursinių finansavimo projektų, nes pagal metines finansavimo apimtis didesnė LMT projektų dalis, finansuojamų ES SF lėšomis, atitinka ar net lenkia užsienio finansuojančių organizacijų grantų apimtis, todėl ESF rekomendacijos šioje srityje pilnai įgyvendintos.
7. Veikiant kartu su ŠMSM inicijuoti dialogą su EIM dėl LMT vaidmens formuojant naujas mokslo ir technologijų programas, siekti nuolatinio dalyvio statuso nustatant konkursinio finansavimo apimtis bei finansavimo priemones, integruojančias fundamentinius ir taikomuosius tyrimus bei inovacijas.
8. Siekiant didesnio H2020 Marie Curie programos gerai įvertintų, bet EK nefinansuotų projektų, atliekamų Lietuvoje ir finansuojamų LMT, efektyvumo ir siekiant padaryti juos patrauklesniais, siūlytina papildyti finansavimo veiklas lėšomis, būtinomis mokslinių instrumentų įsigijimui. Taip pat būtų svarbu užtikrinti paramą į Lietuvą atvykstantiems talentams, padedančią įkurti Lietuvoje tyrimų grupę ir pradėti akademinę veiklą. Alternatyviai būtų galima inicijuoti papildomą priemonę infrastruktūrai, tačiau tai padidintų finansavimo programų fragmentaciją ir prieštarautų ESF ekspertų rekomendacijoms.

9. Užtikrinti konkursinės doktorantūros ir podoktorantūros bei studentų MTEP veiklų skatinimo finansavimo šaltinius, nepriklausomus nuo ES SF paramos tvarkaraščio. Geriausiu atveju tam turėtų būti skiriama adekvati valstybės biudžetinio finansavimo dalis.
10. Siekiant didesnio pramonės ir akademinės sferos integravimo, tikslinga nagrinėti tarpsektorinio mobilumo („akademija į pramonę“ ir atvirkščiai) galimybę bei sudaryti sąlygas doktorantūros ir podoktorantūros studijų laikotarpiu vykdyti pramonei aktualius tyrimų projektus su komercializuojamais rezultatais.
11. Lietuvos mokslo tarybai sukurti kofinansavimo schemas ir pritraukti verslo lėšas doktorantūros ir podoktorantūros projektų kofinansavimui. Remiantis kitų šalių praktika, būtų tikslinga parengti rekomendacijas dėl intelektinės nuosavybės valdymo bendruose mokslininkų karjeros MTEP projektuose.

LMT ir mokslo kokybės vertinimas

12. Tobulinant paraiškų vertinimo kokybę būtina plėtoti ekspertų darbo vertinimo sistemą, periodiškai peržiūrėti atliktą paraiškų ekspertavimą.
13. Vykdamas kasmetinį formalųjį MTEP veiklos vertinimą reikėtų atkreipti dėmesį į ekspertinio sutarčių vertinimo standartizaciją, kad skirtingi ekspertai vienodai jas vertintų, priskirdami ar nepriskirdami MTEP veiklai. Duomenų teikimą optimizuotų galimybė teikti informaciją sistemoje „Vieversys“ visus metus.
14. Rekomenduotina peržiūrėti humanitarinių ir socialinių mokslų srities, kurioje daugiausia paraiškas vertina ne tarptautiniai, bet Lietuvos ekspertai, tvarką, kad būtų užtikrintas vertinimo skaidrumas ir ekspertų dalyvavimas vertinime nekeltų interesų konflikto rizikos. Skaidrumo užtikrinimui detalesnio apibrėžimo reikalautų nuostata, kad programos vykdymą gali prižiūrėti jos rengėjai.
15. Siekiant skatinti tarpdisciplininius tyrimus ir atsižvelgiant į tarptautinę praktiką, į paraiškos vertinimo kriterijų aprašą reikėtų įtraukti ir tarpdiscipliniškumo kriterijų (jei aktualu kvietimo tematikai).
16. Atliekant doktorantūros kokybės vertinimo procedūrą, rekomenduoti pateikti standartizuotą savianalizės formą su papildomais paaiškinimais ir struktūruotais priedais – tai palengvintų informacijos teikimą ir vertinimą.

LMT ir tarptautinimo strategija

17. Atsižvelgdama į programos „Europos horizontas“ teikiamas galimybes ir kryptingą kitų šalių finansavimą, LMT turėtų apsvarstyti specialias priemones, skatinančias Lietuvos mokslininkus siekti sėkmingesnio dalyvavimo Europos Sąjungos finansuojamuose projektuose. Ypatingai svarbu kaip įmanoma greičiau patvirtinti nacionalinę „Europos horizontas“ akseleravimo programą, kuri ženkliai palengvintų galimybes sėkmingai dalyvauti šios EK remiamos programos projektuose.
18. Siekti, kad „Valstybės profesorių“, „Protų pritraukimo ir reintegracijos“ ar kita panaši programa taptų nuolatine ir turėtų periodinį kasmetinį kvietimą teikti paraiškas. Jos taisyklės turėtų būti gerokai pataisytos ne tik reikalavimų pareiškėjams požiūriu. Siekiant išplėsti galimų pareiškėjų skaičių, reikėtų įtraukti persikėlimų išlaidų eilutę, biudžete turi būti numatytos lėšos eksperimentinei įrangai pirkti ir laboratorijoms įrengti – tai leistų efektyviau pritraukti talentus iš užsienio, kurie su Lietuva sietų savo ateitį. Šios programos finansavimas turėtų būti atsietas nuo ES struktūrinių fondų ir remiamas šalies biudžeto resursais.

19. Siekiant paruošti išsilavinusių ir įvairiapusę patirtį turinčią naują mokslo lyderių (profesorių/vyriausiųjų mokslo darbuotojų) kartą, reikėtų tobulinti podoktorantūros programą, kuriant dviejų lygių podoktorantūros (post-doc) studijas:
  1. Nacionalinė podoktorantūros (post-doc) programa – kaip yra šiuo metu, numatant tik trumpalaikes (iki 3 mėn.) stažuotes užsienio mokslo institucijose. Išvykimo galimybė veiktų kaip svarbus mokslo tarptautiškumo plėtros veiksnys, pritraukiant užsienio tyrėjus į Lietuvos mokslo institucijas;
  2. Tarptautinė podoktorantūros (post-doc) programa – skirtingai nuo nacionalinės, turėtų būti skiriama mokslo institucijoms – šių institucijų talentingų darbuotojų stažuotėms į pasaulinio lygio centrus, pavyzdžiui, 1-2 metų laikotarpiui, kad grįžę po stažuotės darbuotojai turėtų naujų mokslo idėjų proveržiui kurti ir savo akademinėi karjerai sėkmingai tęsti.
20. Sukurti *Sabbatical* nacionalinę programą – mokslinių grupių lyderių mokslo institucijose tobulinimosi užsienio mokslo centruose programą – pavyzdžiui, 6-12 mėnesių laikotarpiui kartą per 7-8 metus. Šią programą būtų galima skirti institucijoms, o jau jos vėliau turėtų nuspręsti, kuriam iš savo lyderių skirti stažuotę. Kol kas tai nėra įgyvendinta, nors tai buvo paminėta ir ESF rekomendacijose.
21. Siekiant stabilumo ir lankstumo, rekomenduotina perkelti LINO biuro finansavimą iš projektinio finansavimo į biudžetinį, taip pat numatyti lėšas, skirtas renginių organizavimui.

Rekomendacijų įgyvendinimo planas

	Rekomendacija	Atsakinga institucija	Sąsaja su Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano veiksmis*
LMT funkcijos ir valdymas	1. Aiškiau apibrėžti ir formalizuoti LMT funkcijas	Seimas	1.7.1., 1.7.2.
	2. Keisti LMT narių atrankos modelį	Seimas	1.7.2.
	3. Peržiūrėti ir aiškiai atskirti strategines, ekspertinio vertinimo ir administravimo funkcijas	Seimas	1.7.2.
	4. Suformuoti Technologijų ir inovacijų plėtros komisiją	ŠMSM, LMT	1.7.2.
LMT ir mokslo politika	5. Stiprinti LMT analitinius pajėgumus mokslo politikos srityje	Seimas, ŠMSM, LMT	1.5.3., 1.5.4., 1.5.6.
LMT ir mokslo finansavimas	6. Nestambinti konkursinių finansavimo projektų	LMT	1.5.6.
	7. Inicijuoti dialogą dėl LMT vaidmens formuojant naujas mokslo ir technologijų programas, nustatant konkursinio finansavimo apimtis bei finansavimo priemones	Seimas, ŠMSM	1.5.1.
	8. Papildyti finansavimo veiklas lėšomis, būtinomis mokslinių instrumentų įsigijimui	LMT	1.5.6.
	9. Užtikrinti konkursinės doktorantūros ir podoktorantūros bei studentų MTEP veiklų skatinimo finansavimo šaltinius, nepriklausomus nuo ES SF paramos tvarkaraščio	ŠMSM, LMT	1.5.7.
	10. Nagrinėti tarpsektorinio mobilumo galimybę bei sudaryti sąlygas doktorantūros ir podoktorantūros studijų laikotarpiu vykdyti pramonei aktualius tyrimų projektus	LMT	1.5.1., 1.5.7.
	11. Sukurti kofinansavimo schemas ir pritraukti verslo lėšas	LMT	1.5.1., 1.5.7.

	doktorantūros ir podoktorantūros projektų kofinansavimui		
LMT ir mokslo kokybės vertinimas	12. Plėtoti ekspertų darbo vertinimo sistemą	LMT	1.5.6.
	13. Standartizuoti ekspertinį sutarčių vertinimą	LMT	1.5.6.
	14. Peržiūrėti humanitarinių ir socialinių mokslų srities, kurioje daugiausia paraiškas vertina ne tarptautiniai, bet Lietuvos ekspertai, tvarką	LMT	1.5.6.
	15. Į paraiškos vertinimo kriterijų aprašą įtraukti tarpdiscipliniškumo kriterijų (jei aktualu kvietimo tematikai)	LMT	1.5.6.
	16. Doktorantūros kokybės vertinimo tvarkoje pateikti standartizuotą savianalizės formą	LMT	1.5.7.
LMT ir tarptautinimo strategija	17. Kurti specialias priemones, skatinančias Lietuvos mokslininkus siekti sėkmingesnio dalyvavimo Europos Sąjungos finansuojamuose projektuose	ŠMSM, LMT	1.5.3.
	18. Siekti, kad „Valstybės profesorių“, „Protų pritraukimo ir reintegracijos“ ar kita panaši programa taptų nuolatine ir turėtų periodinį kasmetinį kvietimą teikti paraiškas	ŠMSM, LMT	1.5.6.
	19. Tobulinti podoktorantūros programą, kuriant dviejų lygių podoktorantūros (post-doc) studijas	ŠMSM, LMT	1.5.7.
	20. Sukurti <i>Sabbatical</i> nacionalinę programą	ŠMSM, LMT	1.5.6.
	21. Perkelti LINO biuro finansavimą iš projektinio finansavimo į biudžetinį	ŠMSM, LMT	1.5.1., 1.5.3., 1.5.4., 1.5.6.

*Rekomendacijų įgyvendinimo terminus derinti su Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano veiksmis

Priedai

1 Priedas. ESF rekomendacijų įgyvendinimo vertinimas

Rekomendacija	Įvykdyta	Įvykdyta iš dalies	Neįvykdyta
Valdymas			
LMT, bendradarbiaudama su Švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos Respublikos Seimu bei šalies ir tarptautine mokslininkų bendruomene, turi rasti būdų tapti aktyvesne patarėja mokslo politikos klausimais ir labiau prisidėti prie nacionalinės mokslo sistemos strategijos.			+
LMT turėtų formaliau ir nuolatos bendradarbiauti su kitomis Lietuvos institucijomis, veikiančiomis nacionaliniame mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros lauke.			+
Atsižvelgiant į tai, kad Lietuva siekia gerokai padidinti verslo indėlį į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą, Taryba, Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūra, Švietimo ir mokslo ministerija bei Ūkio ministerija turėtų aiškiai apibrėžti savo vaidmenį ir tarpiau bendradarbiauti. Taryboje formaliai turėtų būti atstovaujama ir pramonės bei ekonominiams interesams.			+
Taryba turėtų lanksčiau žvelgti į mokslo projektų bei dotacijų valdymą, perduodama likusią įprastinę valdymo priežiūrą Tarybos Mokslo fondo personalui; tokiu būdu Tarybos komitetai galėtų daugiau laiko skirti strateginėms kompetencijoms stiprinti.	+		

Taryba turėtų plėtoti ir viešinti savo akademinės etikos gaires (įskaitant nuostatas dėl interesų konfliktų), tikslingai bendradarbiaudama su išrinktu Akademinės etikos ir procedūrų kontrolieriumi.		+	
Finansavimo schemų strategija			
Taryba ir tyrėjų bendruomenė turėtų susitarti dėl sisteminio požiūrio į nacionalinius mokslinių tyrimų tikslus ir atitinkamai subalansuotą finansavimo programų plėtrą. Sprendimai dėl tikslų ir plėtros turėtų būti aiškesni, pagrįsti, juos priimant turėtų dalyvauti įvairios suinteresuotos šalys. Turėtų būti nuolat stebima ir vertinama, ar finansavimui skiriamos lėšos atitinka nustatytus tikslus.		+	
Taryba turėtų iš esmės apsvarstyti du finansavimo aspektus: paramą karjerą pradedantiems mokslininkams ir tarptautinį mokslo darbuotojų mobilumą. Šie aspektai, jei įmanoma, turėtų būti įtraukti į kitas finansavimo schemas, nes tai padėtų išvengti tolesnio kvietimų skaičiaus ir mažų dotacijų didėjimo.	+		
Taryba turėtų svarstyti galimybę mažinti programų ir kvietimų skaičių ir skatinti didesnes dotacijas, kurios, tikėtina, didintų tyrimų kokybę, tokių tyrimų rezultatai būtų reikšmingesni, didėtų tyrėjų tarptautinis konkurencingumas. Neatmetama naujų programų, ypač tokių, kurios būtų skirtos inovacijoms, galimybė, tačiau to turėtų būti imamasi tik įvertinus jų mastą ir veiksmingumą.		+	
Siekdama užtikrinti, kad moksliniai tyrimai būtų labiau integruoti į kuo platesnę žinių ir inovacijų sistemą, Taryba turėtų geriau panaudoti jau turimą finansavimo priemonę – nacionalines mokslo programas: (I) socialinių ir humanitarinių mokslų sričių programos turėtų prisidėti prie Lietuvos socialinės-kultūrinės ir ekonominės plėtros Europos bei pasaulio kontekste; (II) tikslųjų mokslų, inžinerijos ir medicinos srityse reikėtų kurti programas, kurios susietų mokslinius tyrimus su slėnių plėtra ir sumania specializacija.	+		

Taryba turėtų apvarstyti, kaip turimas finansavimo priemonės reikėtų geriau pasitelkti taikomiesiems moksliniams tyrimams finansuoti, drauge išlaikant iki šiol Tarybos skirtą dėmesį aukštos kokybės fundamentiniams tyrimams. Siekiant didesnio nuoseklumo ir vengiant netikslingo programų daugėjimo, ši problema turėtų būti sprendžiama bendradarbiaujant su MITA.	+		
Taryba turėtų apvarstyti šias siūlomas priemones: – Papildomą tyrėjų grupėje dirbančių mokslininkų ir doktorantų, glaudžiai susijusių su pramone (įskaitant industrinę doktorantūrą), finansavimą; – Pramonėje dirbančių mokslininkų kūrybinių atostogų (Lietuvoje arba užsienyje) finansavimą arba pramonėje dirbančių mokslininkų skatinimą dirbti Lietuvos mokslininkų grupėse; – Pradėti tyrimų finansavimo priemones, kur projektai būtų vertinami tiek pagal fundamentinių tyrimų kriterijus, tiek ir pagal poveikį nacionaliniams inovacijų tikslams pasiekti; galimai taikyti reikalavimą, kad tokias priemones papildomai finansuotų pramonė.		+	
LMT programų mokslinė kokybė ir poveikis			
LMT turėtų apvarstyti galimybę pakeisti ekspertinio vertinimo procesą taip, kad didesnius neteminių kvietimų projektus vertintų ir nuotoliniai tarptautiniai vertintojai, kurie vėliau nedalyvautų projektus reitinguosiančiose ekspertų grupėse.	+		
LMT turėtų užtikrinti, kad mokslo projektų paraiškos būtų teikiamos anglų kalba (projektai, kai to reikalauja įstatymai, būtų teikiami ir lietuvių kalba), ir kad tarp tokių paraiškų vertintojų būtų daugiau tarptautinių ekspertų (įskaitant lietuvius, gyvenančius užsienyje).	+		
LMT turėtų suvienodinti visų programų interesų konflikto vengimo schemas. Taisyklės turėtų būti išsamiai aprašytos viename dokumente, kuris būtų prieinamas Tarybos interneto svetainėje.	+		
LMT turėtų apvarstyti galimybę parengti tvarkas, pagal kurias būtų galima tinkamai įvertinti įvairių tarpdiscipliniškumo apraiškų turinčias mokslinių tyrimų paraiškas.			+
LMT turėtų prižiūrėti, kad visose publikacijose, kurios parengtos LMT finansuotų mokslinių tyrimų pagrindu, tai būtų nurodyta. Taip būtų galima sistemaiškai kaupti ir vertinti finansavimo rezultatus.		+	

LMT turėtų apsvarstyti galimybę papildomai finansuoti (arba kitaip skatinti) tyrimų projektų vykdytojus už publikacijas aušto lygio recenzuojamuose tarptautiniuose žurnaluose.		+	
LMT turėtų atlikti atskirą analizę ir išnagrinėti, kodėl šiuo metu biologijos mokslų srities projektai palyginti mažai publikuoja savo rezultatus.			+
LMT turėtų iš esmės apsvarstyti mokslinių tyrimų rezultatų poveikio klausimą: LMT ir pareiškėjai turėtų sukurti pagrįstus LMT finansuojamų mokslinių tyrimų numatomo poveikio apibrėžimus.	+		
Tam, kad tyrimų numatomo poveikio bei laukiamų rezultatų formuluotės būtų pagrįstos, LMT turėtų parengti strateginį dokumentą, kuriame būtų apibrėžti jos finansavimo prioritetai ir išmatuojami tikslai. Šis dokumentas turėtų būti bendros vertinimo sistemos, skirtos reguliariai vertinti remiamų programų ir individualių projektų sėkmę ar poveikį, dalis. LMT taip pat turėtų apsvarstyti galimybes panaudoti įvairias metodikas realiam poveikiui įvertinti.		+	
Vertinimui reikalingų duomenų rinkimas turėtų būti standartizuotas ir racionaliau suplanuotas, pavyzdžiui, verta naudoti kasmet elektroninėje sistemoje pateikiamus duomenis apie finansuotus tyrėjus. Poveikio analizei atlikti reikia kaupti duomenis ir apie nelaimėjusius pareiškėjus.		+	
Tarptautiškumas			
LMT turėtų parengti vidutinės trukmės ar ilgalaikę strategiją (įskaitant kalendorinį planą, tikslus, rodiklius ir vertinimo mechanizmus), skirtą Lietuvos mokslo tarptautiškumui skatinti bei užtikrinti, kad valstybės biudžeto (įskaitant ir Europos Sąjungos struktūrinių fondų) lėšos būtų skiriamos tarptautiškumo veikloms.		+	
Lietuvos Respublikos Seimas ir atsakingos ministerijos turėtų aktyviau siekti mažinti teisinių ir politinių kliūčių, trukdančių atvykstančių ir išvykstančių mokslininkų mobilumui, ir švelninti biurokratinius reikalavimus. LMT turėtų apsvarstyti galimybę įvesti ir tam tikro lygio tarptautiškumo reikalavimą, kuris taptų kriterijumi vertinant prašymus įgyti doktorantūros teisę bei vertinant vykdomas doktorantūras.		+	

LMT turėtų peržiūrėti savo finansavimo schemas, kad paspartėtų tarptautinis mokslininkų mobilumas.		+	
Atsižvelgiant į programos Horizontas 2020 teikiamas galimybes ir į tai, kaip tikslingai kitos šalys siekia laimėti šios programos finansavimą, LMT turėtų apsvarstyti galimybę imtis specialių priemonių, kurios užtikrintų sėkmingesnę Lietuvos mokslininkų konkurenciją dėl Europos skiriamų lėšų.	+		
LMT galėtų apsvarstyti tokias priemones: – Finansuoti doktorantų ir podoktorantūros stažuotojų tyrimus užsienyje; – Įvairiai remti talentingų užsienio mokslininkų pritraukimą į Lietuvą suteikiant jiems galimybę teikti paraiškas finansavimui laimėti; – Finansuoti paraiškas, kurias Europos mokslo taryba ar Europos Komisija yra įvertinusios „puikiai“; – Stiprinti tyrėjų bei institucijų gebėjimus laimėti Europos dotacijas samdant tarptautinės patirties turinčius europinių projektų administratorius ir įdarbinant juos LMT arba mokslo institucijose.	+		

2 Priedas. LMT ir MITA funkcijų sąsajos

Dalis iš Europos mokslo fondo rekomendacijų siejasi su MITA ir LMT bendradarbiavimu bei siūlymu plėsti LMT kuruojamų finansavimo priemonių aprėptį, ją papildant ir taikomaisiais mokslo tyrimais. Atsižvelgiant į tai, kad dalį MITA veiklų planuojama perkelti į kuriamą Inovacijų agentūrą, likusi MITA dalis gali būti integruojama į LMT struktūrą. Siekiant įvertinti tokio pokyčio poveikį LMT veiklos veiksmingumui, atlikta MITA funkcijų⁷³ sąsajų su LMT veiklomis analizė (žr. žemiau).

Funkcija	Sąsajos su LMT veiklomis
Ūkio ministro ir (arba) Švietimo ir mokslo ministro pavedimu administruoja MTEP ir inovacijų programas ir teisės aktų nustatyta tvarka finansuoja šių programų projektų įgyvendinimą valstybės biudžeto, užsienio ir tarptautinių fondų bei institucijų lėšomis	Nors LMT nuostatuose nėra apibrėžta mokslo-verslo bendradarbiavimo funkcija, <i>de facto</i> ji iš dalies yra atliekama: LMT turi patirties įgyvendinant mokslo-verslo bendradarbiavimo programas, dalis MITA finansuojamų priemonių (pavyzdžiui, Technologinės plėtros projektai⁷⁴) tam tikrai formatais išbandytos ir LMT (pavyzdžiui, konkursas mokslininkų grupių technologinės plėtros projektams 2012-2014 m. vykdyti⁷⁵)
Ūkio ministro ir (arba) Švietimo ir mokslo ministro pavedimu administruoja tarptautinių MTEP ir inovacijų programų bei tarptautinio bendradarbiavimo programų įgyvendinimą Lietuvos Respublikoje, skatina ir finansuoja tarptautinį mokslinį ir technologinį bendradarbiavimą tarp mokslo ir studijų institucijų bei ūkio subjektų, kuriant inovatyvius produktus, remia Lietuvos Respublikos ūkio subjektų dalyvavimą tarptautinių inovacijų ir su jomis susijusių programų projektuose bei organizacijų veiklose	Funkcijos persidengia iš dalies – abi institucijos kuruoja skirtingas tarptautines MTEP ir inovacijų programas (pavyzdžiui, MITA atsako už Lietuvos institucijų dalyvavimą EUREKA ir Eurostars-2 programose, LMT kuruoja dvišalio bendradarbiavimo programas, ERA-NET ir kitų koordinavimo veiklų priemones, Baltijos mokslo programą), abi prisideda prie nacionalinio kontaktinių asmenų tinklo (NCP), Lietuvos atstovų ES programose veiklų vystymo
Teikia siūlymus EIM ir ŠMSM dėl inovacijų politikos formavimo	LMT rengia, vertina ir teikia siūlymus valstybės valdžios institucijoms dėl MTEP strategijos, plėtros prioritetų, inovacijų politikos klausimai liečiami tik tiek, kiek jie įtakoja bendrąją MTEP strategiją

⁷³ Mokslo, inovacijų ir technologijų agentūros nuostatai (2010 m. balandžio 20 d. įsakymas Nr. 4-305/V-546), 10 p. LR Ūkio ir LR Švietimo ir mokslo ministrai. Prieiga internetu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.370707/XPLHZWects>

⁷⁴ Kvietimai teikti paraiškas finansavimui gauti. MITA. Prieiga internetu: <https://www.e-mokslovartai.lt/all-calls-for-proposals/-/call/08f62f9a-049b-4000-a9ed-78f687c7567d>

⁷⁵ Konkursas mokslininkų grupių technologinės plėtros projektams 2012–2014 metais vykdyti. LMT. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/mokslo-finansavimas/kalendarinis-kvietimu-planas/2287/p360/kvietimas-49>

Igyvendina Lietuvos Respublikos kosmoso politiką	–
Dalyvauja įgyvendinant inovacijų paklausą skatinančias priemones	–
Koordinuoja ir finansuoja Ūkio ministerijos ir (arba) Švietimo ir mokslo ministerijos, taip pat teisės aktų nustatyta tvarka kitų institucijų programų ir priemonių, skirtų mokslo ir verslo bendradarbiavimui, įgyvendinimą, teisės aktų nustatyta tvarka administruoja Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis finansuojamas priemones	Funkcijos persidengia, abi institucijos administruoja Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis finansuojamas priemones
Švietimo ir mokslo ministro nustatyta tvarka skirsto lėšas mokslo ir studijų institucijoms ūkio subjektų MTEP užsakymų vykdymui remti	Skirtingu metu veiklą vykdė tiek LMT ⁷⁶ , tiek MITA. Veikla nevykdoma nuo 2018 m., pasikeitus valstybės biudžeto asignavimų mokslui paskirstymą mokslo ir studijų institucijoms reglamentuojantiems teisės aktams
Igyvendina programas ir priemones, skatinančias integruotų mokslo, studijų ir verslo centrų (slėnių), mokslo ir technologijų parkų, technologinių inkubatorių ir inovacijų centrų veiklą, teikia siūlymus Ūkio ministerijai ir Švietimo ir mokslo ministerijai dėl šių programų ir priemonių rengimo	–
Konsultuoja Lietuvos įstaigas, įmones, organizacijas ir kitus asmenis dėl intelektualinės nuosavybės apsaugos ir efektyvaus panaudojimo, MTEP rezultatų komercinimo ir sklaidos, žinių perdavimo, inovatyvių įmonių kūrimo, klasterizacijos, tarptautinės partnerystės galimybių, paramos mokslinių tyrimų, technologijų ir inovacijų projektams ir kitais MTEP ir inovacijų skatinimo srities klausimais, padeda ieškoti partnerių, teikia jiems informacinę ir finansinę pagalbą	Funkcijos persidengia iš dalies. Tiek MITA, tiek LMT dalyvauja konsultuojant tarptautinės partnerystės galimybių, paramos mokslinių tyrimų, technologijų ir inovacijų projektams klausimais, padeda ieškoti partnerių, teikia informacinę ir finansinę pagalbą. LMT veikla labiau orientuota į mokslo ir studijų institucijas, MITA – į verslo subjektus.

⁷⁶ I kvietimas paramai ūkio subjektų užsakomiems taikomiesiems moksliniams tyrimams gauti. LMT. Prieiga internetu: <https://www.lmt.lt/lt/mokslo-finansavimas/kalendarinis-kvietimu-planas/2287/p380/kvietimas-41>

Organizuoja administruojamų programų ir priemonių projektų ir jų vykdymo ataskaitų ekspertinį vertinimą, teikia ekspertines išvadas dėl ūkio subjektų vykdomos veiklos priskyrimo MTEP, ūkio ministro ir (arba) švietimo ir mokslo ministro pavedimu atlieka kitą ekspertinę veiklą	Funkcijos persidengia iš dalies – tiek MITA, tiek LMT organizuoja administruojamų programų ir priemonių projektų ir jų vykdymo ataskaitų ekspertinį vertinimą, atlieka tam tikras deleguotas ekspertines veiklas.
Dalyvauja nacionaliniuose ir tarptautiniuose projektuose bei tarptautinių organizacijų veikloje	Veikla pagal kompetenciją ir atsakomybės sritis vystoma tiek MITA, tiek LMT
Organizuoja informacijos apie Lietuvos Respublikos pasiekimus MTEP ir inovacijų srityje, apie inovacijų plėtrai reikalingų MTEP įgyvendinimą ir Agentūros veiklos sklaidą Lietuvoje Respublikoje ir užsienyje	–
Plačiai skleisdama MTEP veiklos rezultatus, rengia mokymus, organizuoja leidinių leidimą ir žinių perdavimą	Veikla pagal kompetenciją ir atsakomybės sritis vystoma tiek MITA, tiek LMT
Vykdo administruojamų MTEP ir inovacijų programų bei jų priemonių įgyvendinimo stebėseną, jų poveikio vertinimą; rengia su technologine plėtra susijusias įžvalgas	Vykdo tiek MITA, tiek LMT savo administruojamų programų bei priemonių apimtyje
Teikia siūlymus Ūkio ministerijai bei Švietimo ir mokslo ministerijai ir kitoms valstybės institucijoms ir įstaigoms dėl MTEP bei inovacijų skatinimo	Veikla pagal kompetenciją ir atsakomybės sritis vystoma tiek MITA, tiek LMT
Teikia su inovacijų vadyba susijusias paslaugas, organizuoja verslo ir mokslo gebėjimų inovacijų vadybos srityje ugdymą	–
Renka ir tvarko duomenis apie užsakomuosius MTEP darbus, atviros prieigos centrus ir mokslo ir technologijų parkus, yra MTEP informacinės sistemos valdytojas ir tvarkytojas	Abi institucijos administruoja tam tikras informacines sistemas: MITA – e-mokslovertai.lt, LMT – Vieversys, junkis.lmt.lt. LMT renka duomenis apie užsakomuosius MTEP darbus, atviros prieigos centrų teikiamų paslaugų apimtį kasmetinio mokslo ir studijų institucijų vertinimo kontekste

Švietimo ir mokslo ministro pavedimu organizuoja mokslo ir studijų institucijų studentų stipendijų stažuotėms užsienyje (toliau – stipendija) konkursus, skiria stipendijas ir administruoja stipendijų sutartis

Funkcija skirtingais formatais vykdoma tiek LMT, tiek MITA

3 Priedas. Klausimynas LMT

Klausimynas

Valdymas

1. Kaip dabartinė LMT valdymo ir organizacinė struktūra padeda siekti LMT nuostatuose numatytų uždavinių?
2. Kaip įgyvendinant LMT veiklas atskiriamos politikos formavimo ir vykdymo (vertinimų, finansavimo skyrimo ir pan.) funkcijos? Ar takoskyra tarp šių dviejų funkcijų yra aiški? Kurias iš jų reikėtų stiprinti ir kodėl?
3. Kaip formuojama LMT strategija? Dėl kurių strategijos aspektų daugiausiai diskutuojama?
4. Kaip vertinate, kokią įtaką LMT veiklos veiksmingumui turi Jūsų institucijos atskaitomybė Seimui ir veikimas Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos politikos srityje? Kokius šio veikimo modelio privalumus ir trūkumus išskirtumėte?

Bendradarbiavimas ir papildomos funkcijos

1. Su kuriais partneriais bendradarbiavimas aktyviausias, su kuriais sklandžiausias, o su kuriais galėtų būti labiau vystomas/gerinamas (mokslo bendruomene, valdžios institucijomis, verslo subjektais, nevyriausybinėmis organizacijomis)?
2. Kiek per pastaruosius trejus (penkerius?) metus gauta skundų / apeliacijų ir kokia jų dalis patenkinta bent iš dalies?
3. Kokias papildomas funkcijas (lyginant su dabartinėmis) LMT galėtų atlikti (lyginantis su panašiomis organizacijomis kitose šalyse)? Kiek tam reikėtų papildomų etatų, išteklių?
4. Kaip MITA reorganizavimas prijungimo būdu prie LMT gali daryti įtaką LMT veiklos veiksmingumui? Kiek priskiriamos MITA veiklos ir atsakomybės paveiks / turėtų paveikti LMT struktūrą ir funkcijas?

Mokslo politika

1. Kaip Jūs apibūdintumėte LMT vaidmenį analizuojant ir teikiant įrodymus, reikalingus MTEP srities politikai formuoti ar įgyvendinti? Ar stebite kokia dalis Jūsų (LMT) teikiamų rekomendacijų, siūlymų yra praktiškai pritaikoma?
2. Kokių sąlygų reikėtų, kad LMT vaidmuo formuojant mokslo politiką būtų didesnis?
3. Kaip Jūs apibūdintumėte LMT vaidmenį įgyvendinant „Atvirojo mokslo“ politiką? Su kokiais iššūkiais čia susiduriate? Kas padėtų spręsti šiuos iššūkius?

Mokslo finansavimas

1. Kokie finansavimo prioritetai išskiriami LMT strateginiuose dokumentuose (MTEP finansavimo priemonių planuose, LMT strategijoje)?
  - a. Rengdami MTEP finansavimo priemonių planus, ar stebite šių planų įgyvendinimą nustatydami rodiklius ir jų siekiamas reikšmes? (*jei taip* – kokie tai rodikliai? *jei ne* – ar matote poreikį tai daryti ateityje?)
  - b. Su kokiais iššūkiais susiduriate į MTEP veiklų vertinimą įtraukiant tarptautinius ekspertus?
2. Atsižvelgiant į LMT įgyvendinamų MTEP finansavimo programų tematikas, skaičių ir mastą, ar manote, kad jos atliepia nacionalinius MTEP finansavimo prioritetus ir kryptis? Koks nacionalinių mokslo programų, prioritetinių mokslinių tyrimų programų ir reikminių tyrimų santykis?
3. Kokius išskirtumėte šiuo metu LMT administruojamų / įgyvendinamų MTEP finansavimo priemonių privalumus ir trūkumus? Kokias praktikas ketinama tęsti ateityje? Ar matote poreikį daryti kokius nors keitimus ateityje?

4. Koks, Jūsų manymu, LMT santykis su kitomis MTEP finansuojančiomis institucijomis (MITA, LVPA, ESFA, CPVA...)?
5. Kaip, Jūsų nuomone, LMT veikla galėtų būti labiau integruota į inovacijų kūrimo ir skatinimo sistemą?
6. Kaip LMT vertina paskatas dalį LMT finansavimo priemonių orientuoti į taikomojo tyrimus su „verslo“ prisidėjimu? Kokius tokios krypties privalumus ir trūkumus matytumėte?
7. Kokie „industrinės doktorantūros“ dalinio finansavimo privalumai ir trūkumai? Kaip būtų galima skatinti ir tobulinti procesą?
8. Kokia LMT pozicija skatinant tarpsektorinį mobilumą (akademija-verslas)? Ar ateityje Jūsų institucijoje planuojama skirti šiai sričiai dėmesio? Jei taip, tai kokių veiksmų ar priemonių turėtų būti imtasi, kad procesai vyktų sklandžiai? Jei ne, dėl kokių priežasčių nematomas poreikis tokiai krypti?

Mokslo kokybės vertinimas

1. Ar ir jei taip, kaip LMT vykdomas tarpdisciplininių mokslinių tyrimų vertinimas? Jei taip, kaip būtų galima tobulinti šį procesą?
2. Kaip Jūsų institucijoje sprendžiamas interesų konfliktų atsiradimas vertinimo procese? Kokie papildomi saugikliai padėtų padidinti proceso skaidrumą?
3. Kaip LMT vertina kokybinių kriterijų įtraukimo į projektų paraiškų ir rezultatų vertinimo sistemas galimybes?
4. Kaip vykdoma LMT remtų tyrimų publikacijų stebėseną, publikacijų aukšto lygio leidiniuose skatinimas?

Tarptautinimo strategija

1. Kaip apibūdintumėte LMT tarptautinimo strategiją?
2. Kaip LMT prisideda prie Lietuvos mokslo tarptautiškumo didinimo?
3. Koks LMT vaidmuo skatint mokslininkų tarptautinį mobilumą?
4. Kaip vertintumėte LINO biuro ir NCP ateitį?

Iššūkiai ir jų sprendimo būdai

1. Kurias LMT veiklas ir procesus išskirtumėte kaip geriausiai funkcionuojančius, o kuriuos matytumėte kaip tobulintinus?
2. Kokius veiklos / procesų iššūkius išskirtumėte? Kokie galėtų būti siūlymai dėl identifikuotų iššūkių sprendimo?
3. Kokia dalis užsienio ir nacionalinių ekspertų pateiktų 2014-2021 m. rekomendacijų, susijusių su LMT įgyvendinamomis funkcijomis ir uždaviniais, iki šiol yra įgyvendinta? Koks yra rekomendacijų pasiekimo mastas?
  - a. Lietuvos nacionalinių mokslo programų (2010–2015 m.) paskesnio poveikio vertinimo (2019 m.)?
4. Kurias rekomendacijas įgyvendinti einasi greičiau ir sklandžiau, o kurioms reikia daugiau pastangų ir resursų? Kaip būtų galima tobulinti rekomendacijų įgyvendinimo procesą?

4 Priedas. Klausimynas MITA

Klausimynas

Bendradarbiavimas ir papildomos funkcijos

1. Kokios galėtų būti pagrindinės LMT ir MITA bendradarbiavimo kryptys? Kaip vertintumėte LMT ir MITA priemonių ir veiklų sinergiją?
2. Kokias gerąsias MITA veiklos organizavimo ir (ar) valdymo praktikas galėtumėte įvardinti?

Mokslo finansavimas

1. Kokie finansavimo prioritetai išskiriami MITA strateginiuose dokumentuose?
2. Su kokiais iššūkiais susiduriate į MTEP veiklų vertinimą įtraukiant tarptautinius ekspertus?
3. Kokius išskirtumėte šiuo metu MITA administruojamų / įgyvendinamų MTEP finansavimo priemonių privalumus ir trūkumus?
4. Kaip, Jūsų nuomone, LMT veikla galėtų būti labiau integruota į inovacijų kūrimo ir skatinimo sistemą?
5. Kokie „industrinės doktorantūros“ dalinio finansavimo privalumai ir trūkumai? Kaip būtų galima skatinti ir tobulinti procesą?
6. Kaip apibūdintumėte MITA poziciją skatinant tarpsektorinį mobilumą (akademija-verslas)? Kokių veiksmų ar priemonių turėtų būti imtasi, kad procesai vyktų sklandžiai?

Iššūkiai ir jų sprendimo būdai

1. Kurias MITA veiklas ir procesus išskirtumėte kaip geriausiai funkcionuojančius, o kuriuos matytumėte kaip tobulintinus?
2. Kokius veiklos / procesų iššūkius išskirtumėte? Kokie galėtų būti siūlymai dėl identifikuotų iššūkių sprendimo?

5 Priedas. Klausimynas institucijų mokslo administratoriams

Klausimynas

Mokslo politika

1. Kaip Jūs apibūdintumėte LMT vaidmenį analizuojant ir teikiant įrodymus, reikalingus MTEP srities politikai formuoti ar įgyvendinti?
2. Kokių sąlygų reikėtų, kad LMT vaidmuo formuojant mokslo politiką būtų didesnis?
3. Kaip Jūs apibūdintumėte LMT vaidmenį įgyvendinant „Atvirojo mokslo“ politiką?

Mokslo finansavimas

1. Atsižvelgiant į LMT įgyvendinamų MTEP finansavimo programų tematikas, skaičių ir mastą, ar manote, kad jos atliepia nacionalinius MTEP finansavimo prioritetus ir kryptis? Koks nacionalinių mokslo programų, prioritetinių mokslinių tyrimų programų ir reikminių tyrimų santykis?
2. Kokius išskirtumėte šiuo metu LMT administruojamų / įgyvendinamų MTEP finansavimo priemonių privalumus ir trūkumus? Kokias praktikas ketinama tęsti ateityje? Ar matote poreikį daryti kokius nors keitimus ateityje?
3. Kaip, Jūsų nuomone, LMT veikla galėtų būti labiau integruota į inovacijų kūrimo ir skatinimo sistemą?
4. Kaip vertintumėte paskatas dalį LMT finansavimo priemonių orientuoti į taikomuosius tyrimus su „verslo prisidėjimu“? Kokius tokios krypties privalumus ir trūkumus matytumėte?
5. Kokie „industrinės doktorantūros“ dalinio finansavimo privalumai ir trūkumai? Kaip būtų galima skatinti ir tobulinti procesą?

Mokslo kokybės vertinimas

1. Kaip apibūdintumėte LMT atliekamą mokslinių tyrimų, doktorantūros kokybės vertinimą?
2. Ar ir jei taip, kaip LMT vykdomas tarpdisciplininių mokslinių tyrimų vertinimas? Jei taip, kaip būtų galima tobulinti šį procesą? Jei ne, kaip toks procesas galėtų būti organizuojamas?
3. Kaip vertinate kokybinių kriterijų įtraukimo į projektų paraiškų ir rezultatų vertinimo sistemas galimybes?

Iššūkiai ir jų sprendimo būdai

1. Kurias LMT veiklas ir procesus išskirtumėte kaip geriausiai funkcionuojančius, o kuriuos matytumėte kaip tobulintinus?
2. Kokius veiklos / procesų iššūkius išskirtumėte? Kokie galėtų būti siūlymai dėl identifikuotų iššūkių sprendimo?

6 Priedas. Klausimynas mokslo įmonių asociacijoms

Klausimynas

Bendradarbiavimas ir papildomos funkcijos

1. Kokias papildomas funkcijas (lyginant su dabartinėmis) LMT galėtų atlikti (lyginantis su panašiomis organizacijomis kitose šalyse)?
2. Kaip MITA reorganizavimas prijungimo būdu prie LMT gali daryti įtaką LMT veiklos veiksmingumui? Kiek priskiriamos MITA veiklos ir atsakomybės paveiks / turėtų paveikti LMT struktūrą ir funkcijas?

Mokslo politika

1. Kaip Jūs apibūdintumėte LMT vaidmenį analizuojant ir teikiant įrodymus, reikalingus MTEP srities politikai formuoti ar įgyvendinti? Kokių sąlygų reikėtų, kad LMT vaidmuo formuojant mokslo politiką būtų didesnis?
2. Kaip Jūs apibūdintumėte LMT vaidmenį įgyvendinant „Atvirojo mokslo“ politiką?

Mokslo finansavimas

1. Kokius išskirtumėte šiuo metu LMT administruojamų / įgyvendinamų MTEP finansavimo priemonių privalumus ir trūkumus?
2. Kaip, Jūsų nuomone, LMT veikla galėtų būti labiau integruota į inovacijų kūrimo ir skatinimo sistemą?
3. Kaip vertintumėte paskatas dalį LMT finansavimo priemonių orientuoti į taikomuosius tyrimus su „verslo prisidėjimu“? Kokius tokios krypties privalumus ir trūkumus matytumėte?
4. Kokie „industrinės doktorantūros“ dalinio finansavimo privalumai ir trūkumai? Kaip būtų galima skatinti ir tobulinti procesą?
5. Kokia Jūsų pozicija dėl tarpsektorinio mobilumo (akademija-verslas) skatinimo? Jei tokia veikla vystytina, kokių veiksmų ar priemonių turėtų būti imtasi, kad procesai vyktų sklandžiai? Jei ne, dėl kokių priežasčių nematomas poreikis tokiai kryptčiai?

Mokslo kokybės vertinimas

1. Kaip apibūdintumėte LMT atliekamą mokslinių tyrimų, doktorantūros kokybės vertinimą?
2. Ar ir jei taip, kaip LMT vykdomas tarpdisciplininių mokslinių tyrimų vertinimas? Jei taip, kaip būtų galima tobulinti šį procesą? Jei ne, kaip toks procesas galėtų būti organizuojamas?
3. Ar, Jūsų nuomone, LMT tinkamai sprendžiamas interesų konfliktų atsiradimas vertinimo procese? Kokie papildomi saugikliai padėtų padidinti proceso skaidrumą?
4. Kaip vertintumėte kokybinių kriterijų įtraukimo į projektų paraiškų ir rezultatų vertinimo sistemas galimybes?

Tarptautinimo strategija

1. Kokios galėtų būti LMT tarptautinimo kryptys?

Iššūkiai ir jų sprendimo būdai

1. Kurias LMT veiklas ir procesus išskirtumėte kaip geriausiai funkcionuojančius, o kuriuos matytumėte kaip tobulintinus?
2. Kokius LMT veiklos / procesų iššūkius išskirtumėte? Kokie galėtų būti siūlymai dėl identifikuotų iššūkių sprendimo?

7 Priedas. Klausimynas mokslininkams

Klausimynas

Mokslo politika

1. Kaip Jūs apibūdintumėte LMT vaidmenį analizuojant ir teikiant įrodymus, reikalingus MTEP srities politikai formuoti ar įgyvendinti? Kokių sąlygų reikėtų, kad LMT vaidmuo formuojant mokslo politiką būtų didesnis?
2. Kaip Jūs apibūdintumėte LMT vaidmenį įgyvendinant „Atvirojo mokslo“ politiką?

Mokslo finansavimas

1. Atsižvelgiant į LMT įgyvendinamų MTEP finansavimo programų tematikas, skaičių ir mastą, ar manote, kad jos atliepia nacionalinius MTEP finansavimo prioritetus ir kryptis? Koks nacionalinių mokslo programų, prioritetinių mokslinių tyrimų programų ir reikminių tyrimų santykis?
2. Kokius išskirtumėte šiuo metu LMT administruojamų / įgyvendinamų MTEP finansavimo priemonių privalumus ir trūkumus?
3. Kaip, Jūsų nuomone, LMT veikla galėtų būti labiau integruota į inovacijų kūrimo ir skatinimo sistemą?
4. Kaip vertintumėte paskatas dalį LMT finansavimo priemonių orientuoti į taikomuosius tyrimus su „verslo prisidėjimu“? Kokius tokios krypties privalumus ir trūkumus matytumėte?
5. Kokie „industrinės doktorantūros“ dalinio finansavimo privalumai ir trūkumai? Kaip būtų galima skatinti ir tobulinti procesą?

Mokslo kokybės vertinimas

1. Kaip apibūdintumėte LMT atliekamą mokslinių tyrimų, doktorantūros kokybės vertinimą?
2. Ar ir jei taip, kaip LMT vykdomas tarpdisciplininių mokslinių tyrimų vertinimas? Jei taip, kaip būtų galima tobulinti šį procesą? Jei ne, kaip toks procesas galėtų būti organizuojamas?

Tarptautinimo strategija

1. Kaip LMT prisideda prie Lietuvos mokslo tarptautiškumo didinimo?
2. Koks LMT vaidmuo skatinant mokslininkų tarptautinį mobilumą?
3. Kaip vertintumėte LINO biuro ir NCP ateitį?

Iššūkiai ir jų sprendimo būdai

1. Kurias LMT veiklas ir procesus išskirtumėte kaip geriausiai funkcionuojančius, o kuriuos matytumėte kaip tobulintinus?
2. Kokius veiklos / procesų iššūkius išskirtumėte? Kokie galėtų būti siūlymai dėl identifikuotų iššūkių sprendimo?

8 Priedas. Klausimynas buvusiems LMT nariams

Klausimynas

Valdymas

1. Kaip dabartinė LMT valdymo ir organizacinė struktūra padeda siekti LMT nuostatuose numatytų uždavinių?
2. Kaip įgyvendinant LMT veiklas atskiriamos politikos formavimo ir vykdymo (vertinimų, finansavimo skyrimo ir pan.) funkcijos? Ar takoskyra tarp šių dviejų funkcijų yra aiški? Kurias iš jų reikėtų stiprinti ir kodėl?
3. Kaip formuojama LMT strategija? Dėl kurių strategijos aspektų daugiausiai diskutuojama?
4. Kaip vertinate, kokią įtaką LMT veiklos veiksmingumui turi Jūsų institucijos atskaitomybė Seimui ir veikimas Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos politikos srityje? Kokius šio veikimo modelio privalumus ir trūkumus išskirtumėte?
5. Ar yra ir jei taip, kaip veikia LMT komitetų pozicijų derinimo ir bendrų sprendimų priėmimo mechanizmas?

Bendradarbiavimas ir papildomos funkcijos

1. Su kuriais partneriais LMT bendradarbiavimas aktyviausias, su kuriais sklandžiausias, o su kuriais galėtų būti labiau vystomas/gerinamas (mokslo bendruomenė, valdžios institucijomis, verslo subjektais, nevyriausybinėmis organizacijomis)?
2. Kokias papildomas funkcijas (lyginant su dabartinėmis) LMT galėtų atlikti (lyginantis su panašiomis organizacijomis kitose šalyse)? Kiek tam reikėtų papildomų etatų, išteklių?
3. Kaip MITA reorganizavimas prijungimo būdu prie LMT gali daryti įtaką LMT veiklos veiksmingumui? Kiek priskiriamos MITA veiklos ir atsakomybės paveiks / turėtų paveikti LMT struktūrą ir funkcijas?

Mokslo politika

1. Kaip Jūs apibūdintumėte LMT vaidmenį analizuojant ir teikiant įrodymus, reikalingus MTEP srities politikai formuoti ar įgyvendinti? Kokių sąlygų reikėtų, kad LMT vaidmuo formuojant mokslo politiką būtų didesnis?
2. Kaip Jūs apibūdintumėte LMT vaidmenį įgyvendinant „Atvirojo mokslo“ politiką?

Mokslo finansavimas

1. Atsižvelgiant į LMT įgyvendinamų MTEP finansavimo programų temas, skaičių ir mastą, ar manote, kad jos atliepia nacionalinius MTEP finansavimo prioritetus ir kryptis? Koks nacionalinių mokslo programų, prioritetinių mokslinių tyrimų programų ir reikminių tyrimų santykis?
2. Kokius išskirtumėte šiuo metu LMT administruojamų / įgyvendinamų MTEP finansavimo priemonių privalumus ir trūkumus? Kokias praktikas ketinama tęsti ateityje? Ar matote poreikį daryti kokius nors keitimus ateityje?
3. Koks, Jūsų manymu, LMT santykis su kitomis MTEP finansuojančiomis institucijomis (MITA, LVPA, ESFA, CPVA...)?
4. Kaip, Jūsų nuomone, LMT veikla galėtų būti labiau integruota į inovacijų kūrimo ir skatinimo sistemą?
5. Kaip vertintumėte paskatas dalį LMT finansavimo priemonių orientuoti į taikomojo tyrimus su „verslo prisidėjimu“? Kokius tokios krypties privalumus ir trūkumus matytumėte?
6. Kokie „industrinės doktorantūros“ dalinio finansavimo privalumai ir trūkumai? Kaip būtų galima skatinti ir tobulinti procesą?

Mokslo kokybės vertinimas

1. Ar ir jei taip, kaip LMT vykdomas tarpdisciplininių mokslinių tyrimų vertinimas? Jei taip, kaip būtų galima tobulinti šį procesą?
2. Kaip LMT sprendžiamas interesų konfliktų atsiradimas vertinimo procese? Kokie papildomi saugikliai padėtų padidinti proceso skaidrumą?
3. Kaip LMT vertina kokybinių kriterijų įtraukimo į projektų paraiškų ir rezultatų vertinimo sistemas galimybes?
4. Kaip vykdoma LMT remtų tyrimų publikacijų stebėseną, publikacijų aukšto lygio leidiniuose skatinimas?

Tarptautinimo strategija

1. Kaip apibūdintumėte LMT tarptautinimo strategiją?
2. Kaip LMT prisideda prie Lietuvos mokslo tarptautiškumo didinimo?
3. Koks LMT vaidmuo skatinant mokslininkų tarptautinį mobilumą?
4. Kaip vertintumėte LINO biuro ir NCP ateitį?

Iššūkiai ir jų sprendimo būdai

1. Kurias LMT veiklas ir procesus išskirtumėte kaip geriausiai funkcionuojančius, o kurias matytumėte kaip tobulintinus?
2. Kokius veiklos / procesų iššūkius išskirtumėte? Kokie galėtų būti siūlymai dėl identifikuotų iššūkių sprendimo?

9 Priedas. Klausimynas mokslui imlioms įmonėms

Klausimynas

Mokslo finansavimas

1. Kokius išskirtumėte šiuo metu LMT / MITA administruojamų / įgyvendinamų MTEP finansavimo priemonių privalumus ir trūkumus? Kokias praktikas ketinama tęsti ateityje? Ar matote poreikį daryti kokius nors keitimus ateityje?
2. Kaip, Jūsų nuomone, LMT veikla galėtų būti labiau integruota į inovacijų kūrimo ir skatinimo sistemą?
3. Kaip vertintumėte paskatas dalį LMT finansavimo priemonių orientuoti į taikomuosius tyrimus su „verslo prisidėjimu“? Kokius tokios krypties privalumus ir trūkumus matytumėte?
4. Kokie „industrinės doktorantūros“ dalinio finansavimo privalumai ir trūkumai? Kaip būtų galima skatinti ir tobulinti procesą?
5. Kokia vertinate tarpsektorinį mobilumą (akademija-verslas)? Ar ateityje Jūsų įmonėje planuojama skirti šiai sričiai dėmesio? Jei taip, tai kokių veiksmų ar priemonių turėtų būti imtasi, kad procesai vyktų sklandžiai? Jei ne, dėl kokių priežasčių nematomas poreikis tokiai krypciai?

Iššūkiai ir jų sprendimo būdai

1. Kurias LMT/MITA veiklas ir procesus išskirtumėte kaip geriausiai funkcionuojančius, o kuriuos matytumėte kaip tobulintinus?
2. Kokius LMT/MITA veiklos / procesų iššūkius išskirtumėte? Kokie galėtų būti siūlymai dėl identifikuotų iššūkių sprendimo?

10 Priedas. Išsiųstų klausimynų suinteresuotoms šalims ir gautų atsakymų bei atliktų interviu suvestinė

Suinteresuotos šalies pavadinimas	Išsiųstų klausimynų skaičius	Gautų atsakymų raštu skaičius	Atliktų interviu skaičius
LMT	2	1	2 su LMT vadovybe; 9 individualūs
MITA	1	1	–
Institucijų mokslo administratoriai	13	6	–
Mokslo įmonių asociacijos	3	1	–
Mokslininkai	18	10	–
Buvę LMT nariai	11	8	–
Mokslui imlios įmonės	5	3	–
Viso	53	30	11

Kuriame pamatus pagrįstiems ir
įžvalgiems viešosios politikos sprendimams